

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διοικητική Επιστήμη και Δημόσιο Μάνατζμεντ»

Διπλωματική Εργασία:

**ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ – ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ:
ΩΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΠΤΥΧΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ
ΚΑΙ ΩΣ ΑΝΑΣΤΑΛΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**
Case Study: Υπόθεση Οικονομικού Εγκλήματος «Λίστα Lagarde»

Επιμέλεια: Σιρινίδου Μαρία (Α.Μ. 7114Μ060)
Επιβλέπων καθηγητής: Μπαμπαλιούτας Λάμπρος

Μέλη επιτροπής:

Ρομπόκου-Καραγιάννη Αγλαΐα – Καθηγήτρια
Βενετσανοπούλου Γ. Μαρία – Καθηγήτρια
Μπαμπαλιούτας Λάμπρος - Λέκτορας

Αθήνα 2016

Δεν θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας χωρίς τη φροντίδα της οικογένειάς μου και την υπομονή του επιβλέποντα καθηγητή Λάμπρου Μπαμπαλιούτα.

Τους ευχαριστώ!

- Τίτλος: **Το οικονομικό – φορολογικό έγκλημα: Ως επιμέρους πτυχή εμφάνισης διαφθοράς και ως ανασταλτικός παράγων ορθολογικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης.
Case Study: Υπόθεση Οικονομικού Εγκλήματος «Λίστα Lagarde»**
- Περιγραφή: Διπλωματική Εργασία στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διοικητική Επιστήμη και Δημόσιο Μάνατζμεντ» του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου.
- Επιμέλεια: Σιρινίδου Μαρία (Α.Μ. 7114Μ060)
- Επιβλέπων καθηγητής: Λάμπρος Μπαμπαλιούτας
- Μέλη επιτροπής: Ρομπόκου-Καραγιάννη Αγλαΐα – Καθηγήτρια
Βενετσανοπούλου Γ. Μαρία – Καθηγήτρια
Μπαμπαλιούτας Λάμπρος – Λέκτορας
- Λέξεις Κλειδιά: Φορολογικό- οικονομικό έγκλημα, διαφθορά, Λίστα Λαγκαρντ, φοροδιαφυγή, λαθρεμπόριο, παραοικονομία, ηλεκτρονικό έγκλημα, απάτη.
- Χρόνος Έκδοσης: 2016
- Τόπος Έκδοσης: Αθήνα

Υπάρχει κάτι σάπιο στο βασίλειο της Δανιμαρκίας.

«Άμλετ»

Γουίλιαμ Σαίξπηρ, 1564-1616, Άγγλος δραματουργός

Πίνακας περιεχομένων

Πίνακας Εικόνων	7
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	8
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	10
ABSTRACT	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
Κεφάλαιο 1ο: Αναφορικά με το Οικονομικό Έγκλημα.....	15
1.1. Ορισμός Οικονομικού Εγκλήματος.....	15
1.2. Εννοιολογικές Προσεγγίσεις στο Οικονομικό Έγκλημα	18
1.2.1. Έγκλημα Απάτης	20
1.2.2. Φοροδιαφυγή	22
1.2.3. Φοροαποφυγή	33
1.2.4. Λαθρεμπόριο	34
1.2.5. Ηλεκτρονικό έγκλημα	36
1.2.6. Παραοικονομία	39
1.2.7. Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες (Ξέπλυμα χρήματος)	40
1.3. Χαρακτηριστικά του Οικονομικού-Φορολογικού Εγκλήματος	50
1.4. Οι επιπτώσεις του Οικονομικού-Φορολογικού εγκλήματος.....	51
1.4.1. Οικονομικές.....	52
1.4.2. Κοινωνικές	53
1.4.3. Πολιτικές	55
1.5. «Θύτες» και «θύματα» Οικονομικού-φορολογικού εγκλήματος.	56
Κεφάλαιο 2ο: Αναφορικά με την Διαφθορά.....	59
2.1. Ορισμός της Διαφθοράς.....	59
2.2. Μορφές και διακρίσεις της διαφθοράς	60
2.2.1. Η διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα.....	60
2.2.2. Η διαφθορά στον δημόσιο τομέα.....	61
2.3. Η έννοια της διαφθοράς στην Δημόσια Διοίκηση.....	62
2.4. Μορφές διαφθοράς	63
2.4.1. Δωροδοκία- Χρηματισμός.....	63
2.4.2. Κατάχρηση - Υπεξαίρεση χρημάτων	67
2.4.3. Απάτη -Πλαστογραφία.....	67
2.4.4. Εκβιασμός	68
2.4.5. Ευνοιοκρατία - Νεποτισμός.....	68
2.5. Δείκτης Αντίληψης για τη διαφθορά (C.P.I.).....	69
2.6. Αιτίες Διαφθοράς.....	73

2.7. Συνέπειες Διαφθοράς.....	76
2.7.1. Ιδιωτικός τομέας.....	76
2.7.2. Δημόσιος τομέας.....	77
2.7.2.1. Οικονομικές επιπτώσεις.....	77
2.7.2.2. Μείωση εσόδων.....	78
2.7.2.3. Δημόσιες δαπάνες.....	78
2.7.2.4. Επενδύσεις.....	78
2.7.2.5. Κοινωνικές συνέπειες.....	79
2.7.2.6. Πολιτικές συνέπειες.....	79
2.7.2.7. Δικαιοσύνη.....	79
Κεφάλαιο 3ο: Νομοθετικό και Θεσμικό πλαίσιο για τη δίωξη του Οικονομικού Εγκλήματος και της Διαφθοράς.....	80
3.1. Νομοθετικό Πλαίσιο για την καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς.....	80
3.1.1. Αντιμετώπιση της Διαφθοράς.....	84
3.1.2. Ενέργειες Τελωνειακών Υπηρεσιών.....	85
3.2. Θεσμικό πλαίσιο για τη δίωξη του Οικονομικού εγκλήματος και της Διαφθοράς.....	87
3.2.1. Θεσμός του Οικονομικού Εισαγγελέα.....	87
3.2.2. Θεσμός του Εισαγγελέα Διαφθοράς.....	90
3.2.3. Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης. (Hellenic Financial Intelligence Unit).....	92
3.2.4. Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης.....	94
3.2.5. Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.....	94
3.2.6. Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ.).....	96
3.2.7. Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας.....	97
3.3. Θεσμικά Ευρωπαϊκά και Διεθνή Όργανα κατά της Διαφθοράς και του Οικονομικού Εγκλήματος.....	98
3.3.1. OLAF (European Anti-Fraud Office): Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης.....	99
3.3.2. GRECO (Group of States against Corruption): Ομάδα κρατών κατά της διαφθοράς... ..	101
3.3.3. EUROJUST (The European Union’s Judicial Cooperation Unit): Δικαστικό Δίκτυο Συνεργασίας.....	102
3.3.4. COCOLAF (Advisory Committee for the Coordination of Fraud Prevention): Η Συμβουλευτική Επιτροπή Συντονισμού για την καταπολέμηση της Απάτης.....	102
3.3.5. EACN (Contact point network against corruption): Δίκτυο Σημείων Επαφής κατά της Διαφθοράς.....	103

3.3.6. ETSC (European Technical and Scientific Centre): Το Ευρωπαϊκό Τεχνικό και Επιστημονικό Κέντρο.	103
3.3.7. The Court of Auditors of the European Union: Ελεγκτικό Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	104
3.3.8. Προγράμματα Δράσης Προστασίας των Οικονομικών Συμφερόντων της Κοινότητας.	104
Κεφάλαιο 4ο: Case study Υπόθεση Οικονομικού-Φορολογικού Εγκλήματος «Λίστα Lagarde» .	106
4.1. Ιστορικό υπόθεσης.....	106
4.2. Διαδρομή της λίστας.....	107
4.3. Η γνωστοποίηση της λίστας.....	108
4.4. Εξέλιξη της έρευνας μέχρι σήμερα.....	109
Κεφάλαιο 5ο: Συμπεράσματα	117

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1: Ενέργειες εμπλεκομένων στην δωροδοκία.....	64
Εικόνα 2: Παράδειγμα δωροδοκίας με μορφή «μίζας».....	65
Εικόνα 3: Χάρτης χωρών ανά CPI 2014.....	70
Εικόνα 4: Οι 20 χώρες με τα χαμηλότερα επίπεδα διαφθοράς.....	71
Εικόνα 5: Οι 20 χώρες με τα υψηλότερα επίπεδα διαφθοράς.....	71
Εικόνα 6: Αποτελέσματα Ελέγχων Λίστας Λαγκαρντ.....	111

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.Π. = Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

Γ.Γ.Δ.Ε. = Γενικής Γραμματείας Δημόσιων Έργων

Γ.Γ.Π.Σ. = Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων

Γ.Ε.Δ.Δ. = Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης

Δ.Ν.Τ. = Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Δ.Ο.Υ. = Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία

Ε.Ε. = Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Κ.Α.Κ. = Εθνικά Κέντρα Ανάλυσης Κερμάτων

Ε.Μ.ΕΙΣ = Επιχειρησιακή Μονάδα Είσπραξης

Ε.Φ.Α. = Ειδικός Φόρος Ακινήτων

ΕΛ.Υ.Τ. = Ελεγκτικές Υπηρεσίες Τελωνείων

ΕΝ.Φ.Ι.Α. = Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων

Η.Π.Α. = Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής

Κ.Β.Σ = Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων

Κ.Ε.Μ.ΕΠ. = Κέντρο Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων

Κ.Ε.ΦΟ.ΜΕ.Π. = Κέντρο Ελέγχου Φορολογούμενων Μεγάλου Πλούτου

Κ.Π.Δ. = Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

Κ.Φ.Ε. = Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος

Μ.Μ.Ε. = Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας

Ο.Η.Ε. = Οργανισμός Ενωμένων Εθνών

Ο.Ο.Σ.Α. = Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

Π.Κ. = Ποινικός Κώδικας

Σ.Δ.Ο.Ε. = Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος

Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. = Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης

Σ.Ε.Υ.Υ.Π. = Σώματος Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας

ΥΠ.Ε.Δ.Α. = Υπηρεσία Ελέγχου Διακίνησης Αγαθών

Υπ.Ε.Ε. = Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων

Φ.Μ.Υ. = Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών

Φ.Π.Α. = Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

AF.CO.S = AntiFraud Coordination Service

C.O.C.O.L.A.F. = Advisory Committee for the Coordination of Fraud Prevention

C.P.I. = Corruption Perceptions Index

CO.CO.L.A.F. = Comité de Coordinación de la Lucha contra el Fraude

E.A.C.N. = European Against Corruption Network

E.T.S.C. = European Technical and Scientific Centre

E.U. = European Union

G.R.E.C.O. = Group of States against Corruption

I.D.O.C. = Investigation and Disciplinary Office of the Commission

O.L.A.F. = Oficina Europea de la Lucha Antifraude = European Anti-Fraud Office

PwC = Price Waterhouse Coopers

U.N.C.A.C. = United Nations Convention against Corruption

V.I.E.S. = VAT Information Exchange System

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το φαινόμενο του φορολογικού - οικονομικού εγκλήματος, ως πτυχή της διαφθοράς και ως ανασταλτικό παράγοντα της ορθής λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης με ειδικότερη αναφορά στην περίπτωση της Λίστας Lagarde.

Σκοπός της εργασίας είναι να αναδείξει την προβληματική του φορολογικού - οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς ως φαινομένου που συντελεί στην δυσλειτουργία του κρατικού μηχανισμού προκαλώντας αρνητικές συνέπειες στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις του συστήματος.

Η προσέγγιση του προβλήματος θα επιχειρηθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αφού αφενός πρόκειται για ένα διασυνοριακό φαινόμενο με διακρατικές επιπτώσεις και αφετέρου η Ελλάδα, ως μέλος της Ε.Ε., ακολουθεί πολιτικές, πολλές από τις οποίες αποτελούν μέρος της ευρύτερης στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο θα επιχειρηθεί η ανάλυση του οικονομικού εγκλήματος και διαφθοράς μέσα από τις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις άλλων ερευνητών. Ειδικότερα, θα αποσαφηνιστούν οι έννοιες του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς στον τομέα της δημόσιας διοίκησης και με σύντομη αναφορά στον ιδιωτικό τομέα, θα αναφερθούν οι μορφές με τις οποίες εμφανίζεται το πρόβλημα, θα εντοπιστούν και θα αναλυθούν τα αίτια που γεννούν και εκτρέφουν τα εν λόγω φαινόμενα και τέλος θα επισημανθούν οι επιπτώσεις της σε κάθε πεδίο της ζωής της κοινωνίας.

Στη συνέχεια ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο με το οποίο, θα επιχειρηθεί η παρουσίαση του υφιστάμενου νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου καταπολέμησης των παραπάνω φαινομένων, όπως παρουσιάζεται στην ευρωπαϊκή και την ελληνική πραγματικότητα.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η περίπτωση μελέτης: της Λίστας Lagarde ως συσχετισμός του φορολογικού - οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς με τις αδυναμίες διαχείρισής της από την πλευρά της δημόσιας διοίκησης.

Το κεφάλαιο θα κλείσει με συμπεράσματα και προτάσεις, που ενδεχομένως θα συνδράμουν στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή των φαινομένων αυτών στην Ελλάδα.

ABSTRACT

This paper deals with the phenomenon of economic crime as aspect of corruption and as suspensive factor of equitable operation of Public Administration with special reference to «the case of Lagarde List».

The purpose of the paper is to highlight the problems of tax – financial crime and corruption as a phenomenon that contributes in the malfunction of the Government sector causing negative consequences in social, economic and political developments of the system.

The approach to the problem will be attempted at national and European level since on the one hand it is a transnational phenomenon with transnational implications and on the other hand, Greece, as a member of the E.U. structure follows policies many of which are part of the European Union's wider strategy for tackling the phenomenon.

In the first and the second chapter, an analysis of financial crime and corruption is attempted through the basic theoretical approaches of other researchers. In particular, the concept of economic crime and corruption in the field of public administration will be clarified, the forms in which the problem occurs will be stated and the causes that generate and breed corruption will be analyzed. Finally the impact of corruption will be identified over each field of life.

Then follows the third chapter, in which a presentation of the national institutional framework of combating the above phenomena will follow as they exist in the European and the Greek reality.

Finally, in the fourth chapter is presented the case study: the Lagarde List as correlation of tax – financial crime and corruption with the weaknesses of the public administration to cope with the phenomenon.

The last chapter closes with conclusions and recommendations, which might help to tackle these phenomena in Greece.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το οικονομικό έγκλημα και συγκεκριμένα το φορολογικό, είναι φαινόμενο που απασχολεί τις χώρες σε παγκόσμια κλίμακα, παρατηρείται σε όλες τις εποχές, σε διάφορα κράτη ανεξάρτητα το πόσο ανεπτυγμένα μπορεί να είναι. Το φορολογικό - οικονομικό έγκλημα έχει μεγάλη εμβέλεια και απλώνεται σε όλα τα επίπεδα της ζωής ενός τόπου, η προσαρμογή του δε, στην κοινωνική πραγματικότητα έχει μια δυναμική και μεταλλάσσεται. Εμφανίζεται κάθε φορά με διαφορετικές μορφές με αποτέλεσμα οι εκτεταμένες επιπτώσεις του να δημιουργούν προβληματισμό στα θεσμικά όργανα λήψης αποφάσεων ως προς την εξεύρεση αποτελεσματικών λύσεων για την εξάλειψη του.

Χωρίς να συνιστά ένα νέο έγκλημα ως φαινόμενο, το φορολογικό - οικονομικό έγκλημα, τα τελευταία χρόνια γνωρίζει μία ποσοτική αύξηση και ποιοτική βελτίωση στη δομή και στη λειτουργία του. Απλώνεται προς όλες τις κατευθύνσεις, εμφανίζεται σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης, μεταμορφώνεται, ενδύεται νομιμοφανείς διαδικασίες και επιβιώνει διαρκώς και πολλαπλασιάζεται με αυξανόμενους ρυθμούς. Εκτυλίσσεται αστραπιαία, με στόχο την εξαργύρωση της πολιτικής δύναμης σε χρήμα και την εκμετάλλευση της πολιτικής υπεροχής με οικονομικό αντίκρισμα¹.

Η διαφθορά, ένα συναφές φαινόμενο, αποτελεί επίσης σημαντικό εμπόδιο για την οικονομική ανάπτυξη και τη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών. Αποθαρρύνει τις επενδύσεις, επιβραδύνει τις εμπορικές συναλλαγές και αλλοιώνει τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και τον θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων. Παράλληλα, υπονομεύει τη δημοκρατία, βλάπτει την κοινωνική δικαιοσύνη και το κράτος δικαίου προκαλώντας κρίση των αξιών της κοινωνίας. Στη σύγχρονη εποχή η διαφθορά κατατάσσεται μαζί με τη δημοκρατία και τη διακυβέρνηση στις μεταβλητές που επηρεάζουν την ευρύτερη ανάπτυξη μιας χώρας.

---

¹Βλ. Εισήγηση *Ελένης Μιχαλοπούλου*, Αντεισαγγελέως Πρωτοδικών, Επίκουρου Εισαγγελέως Οικονομικού Εγκλήματος. «Ο θεσμός του Οικονομικού εισαγγελέα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2§1 του ν.3943/ 31-3-2011, που πρόσθεσε στο ν. 2523/1997 το άρθρο 17Α και η αντιμετώπιση των φορολογικών αδικημάτων» από την Δημερίδα ΕΕΝ «ε-Θέμις» – Επίκαιρα Ζητήματα Φορολογικού Δικαίου 17-18 Ιανουαρίου 2014.

Το τεράστιο οικονομικό κόστος της διαφθοράς έχει τοποθετηθεί ως ζήτημα, μείζονος προτεραιότητας της πολιτικής ατζέντας σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Ο χαρακτήρας του φαινομένου που είναι πια διασυνοριακός, επέβαλε την αναγκαιότητα δημιουργίας ενός κοινού πλαισίου αντιμετώπισης από τα κράτη, την Ε.Ε. και τους διεθνείς οργανισμούς².

Το οικονομικό έγκλημα περιλαμβάνει μια ευρεία κατηγορία αδικημάτων, μεταξύ των οποίων και το φορολογικό. Τα εγκλήματα αυτά βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με το χρήμα ενώ όπως αναφέρεται και σε επόμενα κεφάλαια η νομοθετική τους ρύθμιση περιλαμβάνεται, εκτός από τον ποινικό κώδικα, και σε διάφορους νόμους. Τα νομοθετήματα αυτά αφορούν το οικονομικό έγκλημα, τη διαφθορά, τη δωροδοκία, την απάτη, τους καταχραστές του Δημοσίου, τη λαθρεμπορία, τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τα φορολογικά αδικήματα, τα χρέη προς το Δημόσιο και τις χρηματιστηριακές συναλλαγές κτλ.

Η τρέχουσα δημοσιονομική κρίση τόσο στο διεθνές στερέωμα όσο και στην Ελλάδα, με παράλληλη κρίση ρευστότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος, έχουν διαφοροποιήσει δραστικά τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες τα τελευταία χρόνια ασκώντας έντονες πιέσεις για ριζικές θεσμικές αλλαγές. Στο προσκήνιο της δημόσιας συζήτησης τίθεται επιτακτικά, μεταξύ άλλων, η αποτελεσματική «καταπολέμηση» της οικονομικής - φορολογικής εγκληματικότητας σε βάρος του δημοσίου και η αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα.

Τα παραπάνω φαινόμενα αναπτύσσουν αναμφίβολα ιδιαίτερα βλαπτικές κοινωνικές συνέπειες. Το πρώτο οικονομική- φορολογική εγκληματικότητα κατά του Δημοσίου περιορίζει δραστικά τη δυνατότητα του κράτους να παρέχει δημόσια αγαθά όπως για παράδειγμα δημόσια παιδεία, δημόσια υγεία, απονομή δικαιοσύνης, και κατ' αυτόν τον τρόπο να υπονομεύεται η θέση κυρίως των πιο ευάλωτων πληθυσμιακών στρωμάτων της κοινωνίας. Το δεύτερο, δηλαδή η διαφθορά στο δημόσιο τομέα εκφυλίζει τις λειτουργίες του κρατικού μηχανισμού όπως είναι η νομοθετική, η εκτελεστική, η δικαιοδοτική, σε όλες του τις εκφάνσεις της και αλλοιώνει έτσι ουσιαστικά την κρατική αποστολή.

---

²Βλ. Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Βρυξέλλες, «Έκθεση της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της διαφθοράς» 03.02.2014 COM(2014) 38.

Ανακύπτουν συνεπώς ερωτήματα όπως, τι είναι το οικονομικό έγκλημα; Πως ορίζεται; Κάνοντας αναφορά σε αυτή την έννοια, καλύπτονται όλες οι παράνομες δραστηριότητες που σχετίζονται και με τα οικονομικά-φορολογικά εγκλήματα; Τα οικονομικά - φορολογικά εγκλήματα πως σχετίζονται με τη διαφθορά; Τι είναι διαφθορά; Ποια τα είδη της; Και πως αυτά αποτελούν τροχοπέδη για την ορθή λειτουργία του κράτους.

Παρά τις προσπάθειες καταπολέμησης του οικονομικού - φορολογικού εγκλήματος και της διαφθοράς, εξακολουθούν να αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα προς επίλυση μέχρι και σήμερα. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου θα πρέπει πλέον να στραφεί στην άρση των βαθύτερων αιτιών που το γεννούν και το αναπαράγουν, οι οποίες βρίσκονται στις προβληματικές κοινωνικές και πολιτικές δομές. Άλλωστε η διαφθορά όπως και το οικονομικό-φορολογικό έγκλημα όπως σχετικά αναφέρει και ο κ. Χρήστος Β. Μασσάλας *«τρέφεται από τις αδυναμίες του πολιτικού συστήματος, διεισδύει από τις ρωγμές του και βρίσκει ερείσματα στους μηχανισμούς και στις αξίες του»*³.

---

³ Βλ. <http://www.attikovima.gr>. Από το άρθρο του κ. Χρήστου Β. Μασσάλα, καθηγητή, π. Πρύτανη Παν. Ιωαννίνων, Προέδρου του Ριζαρείου Ιδρύματος, στην εφημερίδα «ΑΤΤΙΚΟ ΒΗΜΑ» (πρόσβαση 10-10-2015).

Κεφάλαιο 1ο: Αναφορικά με το Οικονομικό Έγκλημα

1.1. Ορισμός Οικονομικού Εγκλήματος

Αρχικά ο όρος εγκληματικότητα «λευκού κολάρου ή λευκού περιλαίμιου» και στην συνέχεια οικονομικό έγκλημα δημιουργήθηκε το 1940 από τον Αμερικανό εγκληματολόγο Edwin Sutherland (1883-1950)⁴. Μέσω μιας σειράς άρθρων και ενός βιβλίου, ο Sutherland αναπτύσσει τον όρο αυτό και τον υπερασπίζεται απέναντι στις επιστημονικές κριτικές της εποχής όπως και τις ιδεολογικές και ηθικές κατηγορίες που επρόκειτο να δεχτεί. Κατά τον Sutherland, σε σχετικές δημοσιεύσεις του εκείνης της εποχής, τόλμησε να επισημάνει την εγκληματική συμπεριφορά ατόμων με «υψηλή κοινωνική θέση». Όρισε μάλιστα ως έγκλημα «λευκού περιλαίμιου» την παράβαση του ποινικού δικαίου από άτομα της ανώτερης κοινωνικοοικονομικής τάξης, «ένα έγκλημα που διαπράττεται από ένα πρόσωπο αξιοσέβαστο και με υψηλό κοινωνικό στάτους κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής του απασχόλησης». Συνεπώς⁵, σύμφωνα με την θεωρία του αυτή το υποκείμενο του οικονομικού εγκλήματος είναι και ο φορέας του οικονομικού συστήματος, δηλαδή τα άτομα που κατέχουν την εξουσία είναι ενταγμένα στο μηχανισμό του και σε αρκετές φορές βρίσκεται στην κορυφή της πυραμίδας του.

Μέχρι εκείνη την εποχή, η προσοχή όλων ήταν στραμμένη σχεδόν αποκλειστικά στην εγκληματικότητα των «κατώτερων» κοινωνικών τάξεων με βάση κατά κανόνα συντηρητικές νομικές, βιολογικές, ψυχολογικές και μικροκοινωνιολογίες θεωρήσεις, την τάξη που φορούσε «μπλε κολάρο ή μπλε περιλαίμιο», ήτοι φόρμα εργάτη⁶. Ο Sutherland στράφηκε και στην εγκληματικότητα των «ανώτερων» τάξεων δηλαδή της αστικής τάξης και των επικεφαλής στους διάφορους κρατικούς οργανισμούς και κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτισμικούς θεσμούς, εκείνους που διέθεταν οικονομική, πολιτική και πολιτισμική ισχύ εκείνη την εποχή, την οποία και ονόμασε εγκληματικότητα του «λευκού περιλαίμιου», αναφερόμενος σε ένα συνηθισμένο χαρακτηριστικό του ντυσίματός τους στην εργασία, σε αντίθεση με τα μπλε περιλαίμια των εργατών, κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Συνεπώς, από τα παραπάνω

⁴Βλ. Sutherland H. Edwin, White Collar Crime, American Sociological Review 1940, p.p. 2-10.

⁵Βλ. Βασίλειος Ι. Ζησιάδης, Η Οικονομική Εγκληματικότητα- Το ουσιαστικό και Δικονομικό Οικονομικό Ποινικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα –Θεσσαλονίκη 2001, σ.26.

⁶Βλ. Καλλιόπη Δ. Σπινέλη, Εγκληματολογία, Νομικές εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1985, σ.σ. 113-118.

προκύπτει ότι εκείνο που επέβαλε τη δημιουργία αυτής της κατηγορίας εγκλημάτων, ήταν το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των δραστών, δηλαδή, η υψηλή κοινωνική θέση που απέρρευε από την επαγγελματική τους απασχόληση⁷. Ο πατέρας της θεωρίας του «λευκού κολάρου» Sutherland είχε μια διττή εξήγηση⁸: Πρώτον, ότι κατά τη διάρκεια της έρευνας του, για τις παράνομες δράσεις των εβδομήντα μεγαλύτερων επιχειρήσεων των Η.Π.Α. είχε διαπιστωθεί μια αμείωτη διάπραξη οικονομικών αδικημάτων ανεξαρτήτως του προσώπου του εκάστοτε διευθυντή έτσι παρέχεται η απαιτηλή εντύπωση ότι η προσωπικότητα των δραστών είναι ήσσονος σημασίας έναντι ενός επιχειρησιακού κλίματος που ευνοεί την παράνομη δράση. Και δεύτερον, ότι οι έρευνες, πριν την έρευνα του Sutherland και κυρίως εκείνη της σχολής του Σικάγου, είχαν διαγνώσει ένα υψηλό ποσοστό εγκληματικότητας που οφείλονταν σε παράγοντες όπως η πείνα, η κακότητα γειτονιών, αντίξοο οικογενειακό περιβάλλον, αλκοολισμός, διανοητική ανεπάρκεια, ψυχολογικές διαταραχές κ.α. με αποτέλεσμα όταν τέθηκε το πρόβλημα της εγκληματικότητας του πλούτου, να αναζητηθούν άλλοι παράμετροι ερμηνείας του φαινομένου, που δεν σχετίζεται με τις συνθήκες διαβίωσης και τις ψυχολογικές ιδιότητες των δραστών.

Ο Sutherland εκτιμούσε ότι, η αστική τάξη έχει την δύναμη και την εξουσία να επηρεάζει καταλυτικά την δημιουργία, εφαρμογή και διαχείριση των νόμων. Αναφέρει ότι τα εγκλήματα των ανώτερων τάξεων έχουν διαφορά όχι μόνο στη δημιουργία αλλά και την εφαρμογή σε σύγκριση με τα εγκλήματα των κατώτερων τάξεων. Οι εγκληματίες ανώτερης τάξης συχνά κινούνται χωρίς να εντοπίζονται οι τυχόν εγκληματικές πράξεις τους, εάν εντοπίζονται δεν διώκονται, και όταν διώκονται δεν καταδικάζονται. Ο Sutherland τονίζει ότι γι αυτό το λόγο, το σύνολο των καταδικαζόμενων είναι κατά πολύ διαφορετικοί από το σύνολο αυτών που έχουν διαπράξει παραβάσεις. Το έτος 1945, με το βιβλίο του «Is «White – Collar Crime?» Crime?», ο Sutherland δημοσίευσε έναν πιο ολοκληρωμένο κείμενο και από θεωρητικής άποψης πληρέστερο ορισμό του εγκλήματος, αναφέρει ότι το έγκλημα απαιτεί τη νομική περιγραφή μιας ενέργειας ως κοινωνικά επιβλαβούς και την νομική παροχή των αναγκαίων εργαλείων για τις κυρώσεις της συγκεκριμένης ενέργειας. Τονίζει ότι οι ίδιοι οι νόμοι, ο σκοπός και το περιεχόμενό τους, είναι κοινωνικά προϊόντα. Ο Sutherland

⁷Βλ. Γρηγόρης Λάζος, *Οικονομική Εγκληματικότητα*, Σημειώσεις-Φάκελος Διαλέξεων, Πάντειον Πανεπιστήμιο Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τομέας Εγκληματολογίας, Δεκέμβριος 2013, σ.σ. 13-15.

⁸Βλ. *Νέστορ Ε. Κουράκης* Τα Οικονομικά Εγκλήματα –Βασικά ζητήματα της οικονομικής εγκληματικότητας και του οικονομικού ποινικού δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή 1982, σ.σ. 156-157.

αποστασιοποιείται από τις έως τότε κυρίαρχες καθεστωτικές απόψεις ότι δηλαδή ο νόμος είναι υλοποίηση της ηθικής ή μεταφορά των νόμων της φύσης στην κοινωνία. Υποστηρίζει δε, ότι η πετυχημένη ποινικοποίηση των παράνομων ενεργειών των οικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά ισχυρών θα αναχαιτίσει το μόνιμο επιχείρημα τους ότι δήθεν οι δικές τους παράνομες δραστηριότητες είναι μόνο διοικητικές παραβάσεις ή σσονος σημασίας⁹.

Αν και δεν υπάρχει ένας και μοναδικός ορισμός για το οικονομικό έγκλημα, είναι μια ιδιαίτερη μορφή εγκλήματος το οποίο έχει καταρχήν οικονομικό περιεχόμενο, διαπράττεται από άτομο ή ομάδα ατόμων ή από έναν ολόκληρο οργανισμό, αλλά ακόμα και από ένα κράτος. Το έγκλημα αυτό είναι σε βάρος είτε ενός ατόμου είτε ενός συνόλου, μιας επιχείρησης ή οργανισμού, καθώς και ολόκληρης της κοινωνίας. Το ιδιαίτερο του χαρακτηριστικό είναι ότι δεν ενέχει βία, με την έννοια του αίματος και της απώλειας ανθρώπινων ζώων. Το βασικό του κίνητρο είναι η απόκτηση παράνομου οικονομικού οφέλους. Δεν έχει επίσης τα ίδια χαρακτηριστικά με το κοινό ποινικό έγκλημα, το αποκαλούμενο έγκλημα του δρόμου. Βέβαια και στο κοινό έγκλημα μπορεί να υπάρχει οικονομικό κίνητρο. Για παράδειγμα, κάποιος ο οποίος μπαίνει σε μια τράπεζα και κλέβει με την απειλή όπλων εντάσσεται στο κοινό έγκλημα. Αυτός όμως που κάνει κάποια κατάχρηση στην τράπεζα και εργάζεται σε αυτή, διαπράττει οικονομικό έγκλημα. Το οικονομικό έγκλημα κατά βάση, δεν έχει άμεσα ανθρώπινα θύματα και απειλή ανθρώπινης ζωής, σε αντίθεση με το κοινό έγκλημα που εμπεριέχει την οποιαδήποτε μορφή βίας.

Ως οικονομικό έγκλημα θα μπορούσε να οριστεί εκείνη η μορφή εγκλήματος, που αναφέρεται στην παράνομη μεταβίβαση της ιδιοκτησίας της περιουσίας που ανήκει σε ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο σε ένα άλλο, για προσωπική χρήση και ίδιον όφελος. Γενικά αποδεκτός ορισμός δεν υπάρχει, γι' αυτό και συχνά είτε απαριθμούνται τα εγκλήματα που την απαρτίζουν είτε προτείνονται κατατάξεις.

Τα οικονομικά εγκλήματα έχουν να κάνουν με τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, αφορά την απάτη (π.χ. απάτες τραπεζικών επιταγών, πιστωτικών καρτών, δανείων, συμβάσεων, ιατρικές απάτες, εταιρικές, ασφαλιστικές, τραπεζικές, απάτες πληρωμών, αγορών, περίθαλψης), την κλοπή, την φοροδιαφυγή, τη φοροκλοπή, τη

---

⁹Βλ. Γρηγόρης Λάζος, *Οικονομική Εγκληματικότητα*, Σημειώσεις-Φάκελος Διαλέξεων, Πάντειον Πανεπιστήμιο Τμήμα Κοινωνιολογίας Τομέας Εγκληματολογίας, Δεκέμβριος 2013, σ.σ. 14-15.

φοροαποφυγή, τη εισφοροδιαφυγή, την εξαπάτηση, τη δωροδοκία, τη δωροληψία, την υπεξίαρηση, την κατάχρηση, την κατάχρηση εμπιστευτικών πληροφοριών, την κλοπή ταυτότητας και γενικά προσωπικών στοιχείων, το ξέπλυμα χρήματος, την πλαστογραφία, την εικονικότητα και πλαστότητα, την λαθρεμπορία, την παραποίηση, την παραχάραξη και την απομίμηση χρημάτων και καταναλωτικών αγαθών. Διαπράττονται από φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα, αλλά και οργανωμένες εγκληματικές ομάδες όπως και πολιτικά πρόσωπα. Τα θύματα μπορεί να είναι άτομα, επιχειρήσεις, οργανισμοί, το κράτος και η οικονομία στο σύνολό της.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι με τον όρο «οργανωμένο οικονομικό έγκλημα» νοούνται όλες οι δραστηριότητες οργανωμένων εγκληματικών ομάδων οι οποίες κάνουν κατάχρηση χρηματοοικονομικών συστημάτων ή συστημάτων πληρωμών με σκοπό την αποκόμιση οικονομικού οφέλους. Το οικονομικό έγκλημα είναι αντικείμενο μεγάλου ενδιαφέροντος, ελέγχου, δίωξης και έρευνας σε παγκόσμιο επίπεδο, όμως οι ιδιαιτερότητές του σε σχέση με το κοινό ποινικό έγκλημα το καθιστούν δύσκολα αντιμετώπισιμο¹⁰. Δεν υπάρχει οικονομικό έγκλημα, που να μην συνδέεται κάπου με τη διαφθορά, η έννοια της διαφθοράς είναι ευρύτερη και εμπεριέχει μέσα της το οικονομικό έγκλημα όπως για παράδειγμα τη δωροδοκία.

1.2. Εννοιολογικές Προσεγγίσεις στο Οικονομικό Έγκλημα

Η έννοια του εγκλήματος «λευκού κολάρου» αρχικά αναφερόταν σε αθέμιτες δραστηριότητες κυρίως επιχειρηματιών, και μάλιστα ανωτέρων τάξεων, ή και επιχειρήσεων. Βαθμιαία όμως το περιεχόμενο της έννοιας μεταβλήθηκε. Στα εγκλήματα αυτά προστέθηκαν τα οικονομικά εγκλήματα που διαπράττουν άτομα από οποιαδήποτε κοινωνική τάξη μέσα στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους απασχόλησης, αδιάφορο αν αυτή γίνεται στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα (π.χ. φοροδιαφυγή δικηγόρου, εγχείριση μη δικαιολογημένη ιατρικώς από χειρουργό κτλ.) Έτσι γίνεται λόγος συνήθως για οικονομικά εγκλήματα η οικονομική εγκληματικότητα¹¹.

Συνεπώς, η έννοια της εγκληματικότητας του «λευκού κολάρου» λογίζεται ταυτόχρονα στενότερη αλλά και ευρύτερη από εκείνη της οικονομικής εγκληματικότητας, δεδομένου ότι δεν ταυτίζεται ούτε περιορίζεται σε συγκεκριμένες, τυποποιη-

¹⁰ Βλ. Γιάννης Μάρκοβιτς, Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2013, σ.σ. 14-19.

¹¹ Βλ. Γιάννης Μάρκοβιτς ο.π. σ.σ. 58-63.

μένες ποινικά προσβολές, που στρέφονται κατά του έννομου αγαθού της περιουσίας ή σημαντικών πτυχών της οικονομίας, αλλά περιλαμβάνει και περιπτώσεις που η τυποποίηση των συμπεριφορών αντιστοιχεί με αστικές, διοικητικές και εμπορικές παραβάσεις. Υπ' αυτό το πρίσμα, φαίνεται πιο εύστοχη η εξομείωση των εγκλημάτων του «λευκού κολάρου» με τα οικονομικά εγκλήματα, καθώς ανταποκρίνονται στην ανάγκη κατάδειξης επιβλαβών δράσεων που περιλαμβάνουν όχι μόνο παράνομες συμπεριφορές αλλά και νόμιμες, οι οποίες συμπλέκονται σε ένα σύνολο οικονομικών εννοιών, αρχών και αξιών.

Ο προσδιορισμός της έννοιας του φορολογικού - οικονομικού εγκλήματος έχει ουσιαστικές δυσχέρειες καθώς αυτό διαφοροποιείται από τα εγκλήματα εκείνα που έχουν απλά οικονομικό περιεχόμενο ή μια κάποια οικονομική σημασία, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας ή κατά περιουσιακών δικαιών τα οποία δεν είναι για το λόγο και μόνο αυτό οικονομικά εγκλήματα¹². Επίσης διαφοροποιείται από τα εγκλήματα που δεν έχουν οικονομικό περιεχόμενο, άλλα μέσω αυτών προκαλείται βλάβη ενός άλλου αγαθού που έχει οικονομικό περιεχόμενο. Το φορολογικό – οικονομικό έγκλημα σχετίζεται με την μη απόδοση φόρων στο κράτος από τις υπόχρεες προς τούτω οντότητες.

Κατά την προσπάθεια οριοθέτησης του οικονομικού εγκλήματος έννοιες όπως απάτη, διαφθορά, οργανωμένο οικονομικό έγκλημα εισάγονται ως όροι που σχετίζονται με το οικονομικό έγκλημα. Παρόλα αυτά ο κατάλογος των οικονομικού χαρακτήρα εγκλημάτων δεν θεωρείται ότι εξαντλείται με αυτές της έννοιες.

Το εύρος του «οικονομικού» εγκλήματος δεν εξαντλείται σε μία λίστα συγκεκριμένων αδικημάτων. Ως οικονομικό έγκλημα τυποποιείται¹³ «η αξιόποινη πράξη, που τελείται με εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του οικονομικού συστήματος, προσβάλλοντας την καλή λειτουργία της οικονομίας ή λειτουργικά σημαντικών κλάδων της που αποσκοπεί στην επαύξηση της περιουσίας του δράστη ή άλλου και κατά κανόνα βλάπτει την περιουσία του Δημοσίου, Τραπεζών, Επιχειρήσεων ή πιστωτών τους ή του κατανα-

---

¹² Βλ. Βασίλειος Ι. Ζησιάδης, Η Οικονομική Εγκληματικότητα- Το ουσιαστικό και Δικονομικό Οικονομικό Ποινικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα –Θεσσαλονίκη 2001, σ. 33.

¹³Βλ. Ιωάννης Μανωλεδάκης, Η τυποποίηση οικονομικών εγκλημάτων σε ειδικούς ποινικούς νόμους και η συρροή τους με αντίστοιχα εγκλήματα, τυποποιημένα στον ποινικό κώδικα, Πανηγυρικός Τόμος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 265.

λωτικού κοινού.» Συνίσταται¹⁴: α) σε υλική βλάβη μεγάλης έκτασης της καλής λειτουργίας της οικονομίας και β) σε ηθική, με την έννοια της διασάλευσης της εμπιστοσύνης των κοινωνιών προς την ομαλή λειτουργία των οικονομικών θεσμών. Η δράση του υπαιτίου δεν είναι πάντα ευθέως αντίθετη στο νόμο, αλλά πολλές φορές λειτουργεί μεθοδευμένα καταστρατηγώντας τις νόμιμες διαδικασίες επιδιώκοντας δραστηριότητες με αθέμιτα αποτελέσματα. Η ουσία του οικονομικού εγκλήματος δεν έγκειται μόνο στο γεγονός ότι αυτό κινείται σε οικονομικό περιβάλλον, αλλά στο γεγονός ότι ο δράστης εκμεταλλεύεται τις αδυναμίες του οικονομικού συστήματος, που αποτελούν πρόσφορο έδαφος στο να δεχθεί το σύστημα πλήγματα, μέσω ιδιαίτερων τεχνασμάτων που προκαλεί ο δράστης, ο οποίος κατά κανόνα συμμετέχει στο οικονομικό σύστημα. Τα φορολογικά αδικήματα αποτελούν «οικονομικό» έγκλημα και η φοροδιαφυγή, αποτελεί σύμπτωμα και άλλων οικονομικών εγκλημάτων. Αρκετές είναι περιπτώσεις της απάτης, που συντελείται με την έκδοση εικονικών ή πλαστών φορολογικών στοιχείων, κυρίως στον κλάδο της παροχής υπηρεσιών, η οποία είναι πολλές φορές δύσκολο να διαπιστωθεί σε μεταγενέστερο φορολογικό έλεγχο από τις αρμόδιες αρχές.

1.2.1. Έγκλημα Απάτης

Η απάτη έχει συνδεθεί με εκείνες τις πρακτικές που έχουν σκοπό την δόλια παραπλάνηση και εξαπάτηση ατόμου ή ομάδας ατόμων προκειμένου ο δράστης να αποκομίσει ίδιο όφελος. Η απάτη που είναι ποινικά ενδιαφέρουσα διαχωρίζεται από την αστική απάτη. Βασικό χαρακτηριστικό της ποινικά ενδιαφέρουσας απάτης, του εγκλήματος δηλαδή που τιμωρείται με ποινή από το κράτος, είναι ότι η ψευδής παράσταση ή παρασιώπηση των γεγονότων από εκείνον που εξαπατά πρέπει να αναφέρεται στο παρόν ή στο παρελθόν και όχι στο μέλλον. Η απάτη αναφέρεται στην ενσυνείδητη παραποίηση της αλήθειας, που στηρίζεται στην εμπιστοσύνη και την ευπιστία των άλλων και αποβλέπει σε οικονομικό κυρίως όφελος, δηλαδή απόσπαση χρημάτων ή ιδιοκτησίας ή άλλου οικονομικού οφέλους¹⁵.

---

¹⁴Βλ. Εισήγηση *Ελένη Μιχαλοπούλου*, Αντεισαγγελέως Πρωτοδικών, Επίκουρου Εισαγγελέως Οικονομικού Εγκλήματος. «Ο θεσμός του Οικονομικού εισαγγελέα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2§1 του ν.3943/ 31-3-2011, που πρόσθεσε στο ν. 2523/1997 το άρθρο 17Α και η αντιμετώπιση των φορολογικών αδικημάτων» από την Δημερίδα ΕΕΝ «ε-Θέμις» – Επίκαιρα Ζητήματα Φορολογικού Δικαίου 17-18 Ιανουαρίου 2014.

¹⁵Βλ. *Μαρία Κράμβια-Καπάρδη / Χρήστος Τσολάκης*, Οικονομικά Εγκλήματα στις Επιχειρήσεις, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2011, σ. 21.

Κατά τον Ποινικό Κώδικα «Όποιος με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος βλάπτει ξένη περιουσία πείθοντας κάποιον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή με την εν γνώσει παράσταση ψευδών γεγονότων σαν αληθινών ή την αθέμιτη απόκρυψη ή παρασιώπηση αληθινών γεγονότων τιμωρείται με Φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών και αν η ζημία που προξενήθηκε είναι ιδιαίτερα μεγάλη, με Φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών¹⁶.»

Η πειθώ, η απόκτηση της εμπιστοσύνης και η δημιουργία προσδοκίας αποτελεί βασικό όπλο των δραστών, ενώ τα μέσα της απάτης μπορούν να είναι η δια ζώσης επαφή, το τηλέφωνο, η αλληλογραφία, η παραπλανητική διοχέτευση πληροφοριών στα Μ.Μ.Ε. και το διαδίκτυο. Ως μέθοδοι απάτης έχουν αναφερθεί οι διαδικτυακές απάτες, οι απάτες σε βάρος των επενδυτών, οι απάτες με παράνομη χρέωση πιστωτικών καρτών, η κλοπή και η αντιποίηση ταυτότητας με χρήση προσωπικών στοιχείων και παραχάραξη προσωπικών εγγράφων για τη διεκπεραίωση παράνομων συναλλαγών κ.α. Γενικά επικρατεί σύγχυση ως προς τον όρο της απάτης, έχει αποδοθεί σε κάθε είδους παράνομες πράξεις που ως στόχο έχουν οικονομικό όφελος ανεξαρτήτως του ποιος είναι το θύμα και ποιος ο θύτης, ποιο το εύρος της ζημιάς και ποια η τεχνική της εξαπάτησης ή γίνεται αποσπασματική επιλογή συγκεκριμένων παράνομων πρακτικών για να τους αποδοθεί αυτός ο όρος.

Πέραν της κλασικής μορφής, η απάτης ως οικονομικό έγκλημα εμφανίζεται με πολλές μορφές, όπως η ηλεκτρονική απάτη¹⁷, η ασφαλιστική απάτη κτλ. Όσον αφορά στην ηλεκτρονική απάτη, στην κατηγορία αυτή εντάσσονται μεταξύ άλλων η

---

¹⁶ Άρθρο 386 του Ποινικού Κώδικα: Απάτη (με τις τροποποιήσεις του αρ. 24 Ν.4055/2012).

1. Όποιος με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος βλάπτει ξένη περιουσία πείθοντας κάποιον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή με την εν γνώσει παράσταση ψευδών γεγονότων σαν αληθινών ή την αθέμιτη απόκρυψη ή παρασιώπηση αληθινών γεγονότων τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών, και αν η ζημία που προξενήθηκε είναι ιδιαίτερα μεγάλη, με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών.

2. Οι διατάξεις του άρθρου 72 για το κατάστημα εργασίας εφαρμόζονται και εδώ.

3. Επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών:

α) αν ο υπαίτιος διαπράττει απάτες κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια και το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνουν το ποσό των «τριάντα χιλιάδων (30.000) ΕΥΡΩ» ή β) αν το περιουσιακό όφελος ή η προξενηθείσα ζημία υπερβαίνει συνολικά το ποσό των «εκατόν είκοσι χιλιάδων (120.000) ΕΥΡΩ».

¹⁷ Άρθρο 386^Α του Ποινικού Κώδικα Απάτη με υπολογιστή.

Όποιος, με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος, βλάπτει ξένη περιουσία, επηρεάζοντας τα στοιχεία υπολογιστή είτε με μη ορθή διαμόρφωση του προγράμματος είτε με επέμβαση κατά την εφαρμογή του είτε με χρησιμοποίηση μη ορθών ή ελλιπών στοιχείων είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με τις ποινές του προηγούμενου άρθρου. Περιουσιακή βλάβη υφίσταται και αν τα πρόσωπα που την επέστησαν είναι άδηλα. Για την εκτίμηση του ύψους της ζημιάς είναι αδιάφορο αν οι παθόντες είναι ένα ή περισσότερα πρόσωπα.

δημιουργία ηλεκτρονικών «προφίλ» καταναλωτών μέσω ανάλυσης των επισκέψεων αυτών σε ιστοσελίδες, με συνέπεια την προς αυτούς μαζική αποστολή ανεπιθύμητης εμπορικής αλληλογραφίας, η προσβολή πνευματικών δικαιωμάτων, η πειρατεία λογισμικού και ονομάτων χώρου, η μεταφορά κεφαλαίων μέσω υποκλοπής κωδικών από τον τραπεζικό λογαριασμό του καταναλωτή στους λογαριασμούς των εισβολέων.

Οι νομιμοφανείς απάτες, είναι αυτές που η νομοθετική και εκτελεστική εξουσία με συγκεκριμένες ενέργειες ή παραλήψεις τους αφήνουν περιθώρια για δράση στους επίδοξους απατεώνες, είτε νομιμοποιώντας κάποιες από τις ενέργειες τους είτε αδιαφορώντας για τη δραστηριότητα τους. Το φαινόμενο αυτό παραπέμπει ευθέως στη διαπλοκή των θεσμικών εξουσιών με τα ιδιωτικά συμφέροντα. Γενικότερα ο όρος της απάτης χρησιμοποιείται ως εναλλακτικός όρος του οικονομικού εγκλήματος και του εγκλήματος του «λευκού κολάρου» εφόσον το διακύβευμα είναι οικονομικό όφελος.

1.2.2. Φοροδιαφυγή

Σύμφωνα με έναν από τους πολλούς ορισμούς που κατά καιρούς έχουν δοθεί, ως φοροδιαφυγή (tax evasion) ορίζεται κάθε παράνομη πράξη που έχει σκοπό τη μείωση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης και την αποφυγή καταβολής φόρου¹⁸. Η φοροδιαφυγή είναι παγκόσμιο φαινόμενο εκδηλωμένο, με διάφορους τρόπους από χώρα σε χώρα, εμφανιζόμενο είτε με την απόκρυψη εισοδημάτων με σκοπό τη μείωση του τελικού φορολογητέου εισοδήματος, είτε με την εμφάνιση αυξημένων ή ανύπαρκτων δαπανών με κυρίαρχο στόχο τη μείωση του φορολογητέου εισοδήματος ή την αποκόμιση αυξημένων μειώσεων φόρου. Ένας από τους πιο δεξιοτέχνες εγκληματίες στην παγκόσμια ιστορία, ο Αλ Καπόνε συνελήφθηκε από τις αμερικάνικες φορολογικές αρχές για φοροδιαφυγή, καθώς όλες οι προσπάθειες σύλληψης του, για όλα τα υπόλοιπα εγκλήματά είχαν αποτύχει. Συγκεκριμένα στις 16 Ιουνίου του 1931 διασημότερος παράνομος όλων των εποχών είχε αποδεχθεί τις κατηγορίες που του είχαν αποδοθεί για φοροδιαφυγή και τελικά καταδικάστηκε σε 11 χρόνια φυλάκισης με 50.000 δολάρια χρηματική ποινή συν τα έξοδα της δίκης. Φυσικά, καταδικάστηκε να

---

¹⁸Βλ. Νικόλαος Τάτσος, Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σ.16.

καταβάλει και άλλα 215.000 δολάρια ως μη καταβληθέντες φόρους μαζί με τους τόκους τους¹⁹.

Η φοροδιαφυγή μπορεί να εμφανιστεί με πολλούς τρόπους και τεχνάσματα όπως π.χ.:

- 1) Αποκρύπτοντας εισοδήματα από διάφορες πηγές με σκοπό την πληρωμή χαμηλότερου φόρου.
- 2) Εμφανίζοντας υπερβολικές εικονικές ή πλαστές δαπάνες ώστε να επωφεληθεί από εκπτώσεις φόρου.
- 3) Δημιουργώντας πλασματικές - εικονικές εταιρείες οι οποίες δεν αποδίδουν τους αναλογούντες φόρους τους.
- 4) Καταστρατήγηση ευνοϊκής νομοθεσίας ειδικών σκοπών. κ.ά. όπως για παράδειγμα τη νομοθεσία για τις υπεράκτιες εταιρείες (offshore) κ.α.

Η φοροδιαφυγή εντοπίζεται εύκολα σε εισοδήματα που προέρχονται από μισθωτές υπηρεσίες ή εκμετάλλευση ακινήτων, λόγω της ευκολίας διασταύρωσης στοιχείων (δηλαδή σύγκριση εσόδου από τον ένα συμβαλλόμενο και δαπάνης από τον άλλον), ενώ είναι δύσκολο να εντοπισθούν σε πηγές όπως από ελεύθερα επαγγέλματα. Στις εμπορικές επιχειρήσεις συνήθως η φοροδιαφυγή αντιμετωπίζεται με επιτόπιους ελέγχους, αλλά και διασταυρώσεις. Στις περιπτώσεις που είναι δύσκολη η διασταύρωση, υπολογίζεται ένα τεκμαρτό εισόδημα, ενώ κατά καιρούς αναπροσαρμόζονται τα τεκμήρια διαβίωσης.

Το μέγεθος της φοροδιαφυγής δεν είναι ίδιο σε όλες τις χώρες αλλά και όλοι οι φορολογούμενοι δεν έχουν την ίδια τάση για φοροδιαφυγή. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες και τα αίτια της φοροδιαφυγής είναι πολλά και αφορούν τόσο σε φορολογικούς όσο και σε μη φορολογικούς λόγους. Οι σημαντικότεροι παράγοντες θεωρούνται οι εξής²⁰:

α) Το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο του πληθυσμού. Είναι γεγονός ότι το μορφωτικό - πολιτιστικό επίπεδο και η τάση προς φοροδιαφυγή είναι μεγέθη αντιστρόφως ανάλογα, το φαινόμενο παρατηρείται έντονα στις χώρες με χαμηλό μορφω-

---

¹⁹ Βλ. <http://www.fbi.gov/libref/historic/famcases/capone/capone.htm>. (πρόσβαση 20-12-2015)

²⁰ Βλ. Νικόλαος Τάτσος, Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σ.σ. 20-23.

τικό και πολιτισμικό επίπεδο καθώς οι φορολογούμενοι δεν συνειδητοποιούν ότι τα έσοδα από τους φόρους χρησιμοποιούνται από το κράτος για κάλυψη των παροχών υπηρεσιών και αγαθών προς τους πολίτες. Επιπλέον, η πλειοψηφία των φορολογούμενων στις χώρες αυτές δεν έχουν συναίσθηση των υποχρεώσεων τους προς το κράτος και κατ' επέκταση το κοινωνικό σύνολο. Το αποτέλεσμα της προαναφερθείσας αντίληψης είναι τα υπερισχύει κατά πολύ το ατομιστικό έναντι του συλλογικού συναισθήματος.

β) Ο τρόπος κατανομής των φορολογικών βαρών. Όταν ο τρόπος κατανομής των φορολογικών βαρών δεν συμφωνεί με την κοινή αντίληψη της δίκαιας κοινωνικής συμπεριφοράς η τάση για φοροδιαφυγή είναι μεγάλη. όταν για παράδειγμα ορισμένες επαγγελματικές ομάδες έχουν ευμενέστερη φορολογική αντιμετώπιση έναντι άλλων επαγγελματικών ομάδων. Η όταν στον ίδιο κλάδο φοροδιαφεύγουν επιχειρήσεις αλλά δεν τους επιβάλλονται κυρώσεις, προκαλούν τις συνεπείς επιχειρήσεις να πράξουν το ίδιο καθώς αισθάνονται αδικημένοι αφού διαταράσσονται οι όροι του ανταγωνισμού. Το αίσθημα αγανάκτησης είναι υψηλό επειδή στην συγκεκριμένη περίπτωση οι φορολογούμενοι που είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους καλούνται να καλύψουν την διαφορά στον κρατικό προϋπολογισμό που προέρχεται από την φοροδιαφυγή.

γ) Το επίπεδο της φορολογικής επιβάρυνσης. Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση επιφέρει μεγαλύτερη τάση για φοροδιαφυγή, και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο μειώνεται το διαθέσιμο εισόδημα των φορολογουμένων για την ικανοποίηση των αναγκών τους. Ένα άλλο κίνητρο επίσης, είναι η αποκόμιση φορολογικού οφέλους από την απόκρυψη της φορολογητέας ύλης, το οποίο είναι μεγαλύτερο στην περίπτωση της υψηλής φορολόγησης. Σαν συμπέρασμα, τα υψηλότερα εισοδήματα έχουν την τάση για μεγαλύτερη φοροδιαφυγή καθώς επιβαρύνονται με υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές.

δ) Η διαχείριση των εσόδων του κράτους σε κρατικές δαπάνες. Όταν οι φορολογούμενοι εντοπίζουν ότι δεν γίνεται συνετή και ορθολογική διαχείριση των κρατικών πόρων από τους αρμόδιους φορείς χάνουν την αίσθημα του κράτους δικαίου. Αποκομίζουν συνεπώς την εντύπωση ότι η προσωπική τους «θυσία» δεν έχει κανένα κοινωνικό όφελος για τους ίδιους αντίθετα γίνονται σπατάλες εις βάρος του. Ως απο-

τέλεσμα ο φορολογούμενος θεωρεί ότι καλώς φοροδιαφεύγει καθώς το κράτος το αισθάνεται ως ζυγό που δεν του προσφέρει υπηρεσίες και αγαθά.

ε) Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος. Το μέγεθος της φοροδιαφυγής έχει σχέση με το πως είναι δομημένοι οι φορολογικοί μηχανισμοί και κατά πόσο εύκολα μπορεί κάποιος να τους παρακάμψει. Για παράδειγμα πολύ μεγάλος είναι ο προβληματισμός των φορολογικών αρχών, σχετικά με την μη απόδοση του Φ.Π.Α. τα τελευταία έτη, καθώς οι απώλειες των εσόδων του κράτους από αυτόν τον φόρο και στην συνέχεια του φόρου εισοδήματος είναι τεράστιες. Η επιβολή χρήσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών σε συνδυασμό με την απόδοση του Φ.Π.Α. απευθείας από τις τράπεζες και όχι από τον ίδιο τον επιχειρηματία είναι μία από τις λύσεις που προβλέπονται για το άμεσο μέλλον. Συνεπώς ένα σωστά οργανωμένο φορολογικά σύστημα είναι αποτρεπτικός παράγοντας για την φοροδιαφυγή.

ζ) Η οργάνωση και το επίπεδο των φοροτεχνικών υπηρεσιών. Αυτό που αναφέρθηκε και παραπάνω είναι η σωστή μηχανοργάνωση του φορολογικού ελεγκτικού μηχανισμού έτσι ώστε να γίνονται άμεσα οι διασταυρώσεις στοιχείων και ο εντοπισμός παραβατικών συμπεριφορών στις οποίες να επιβάλλονται οι αντίστοιχες κυρώσεις. Επίσης, το επίπεδο εξειδίκευσης των φορολογικών ελεγκτών, είναι ένας βασικός παράγοντας που ενισχύει την φοροδιαφυγή και αποδυναμώνει το φορολογικό μηχανισμό, το υπαλληλικό προσωπικό που τοποθετείτε σε αυτές τις θέσεις θα πρέπει να έχει υψηλές γνώσεις πάνω στο αντικείμενο του ελέγχου.

η) Ο βαθμός ανάπτυξης και οργάνωσης της οικονομίας. Όσο περισσότερη γραφειοκρατία και πολυνομία τόσο μεγαλύτερη και η φοροδιαφυγή που υπάρχει, καθώς ένα πολυδαίδαλο σύστημα με ασάφειες και πολλά κενά νόμους, βοηθάει στο να χαθούν ή να αλλοιωθούν στοιχεία που προσδιορίζουν την φορολογητέα ύλη.

θ) Ο βαθμός οργάνωσης της αγοράς. Είναι δεδομένο ότι σε μία κοινωνία όπου η αγορά είναι μικρής ή μεσαίας εντάσεως επιχειρήσεων η τάση για φοροδιαφυγή είναι μεγαλύτερη. Αυτό συμβαίνει καθώς η οργάνωση των λογιστηρίων στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις επιτρέπουν πιο εύκολα την φοροδιαφυγή, καθώς τον έλεγχο του ταμείου της επιχείρησης τον έχει άμεσα ο ιδιοκτήτης σε αντίθετη περίπτωση στις μεγάλες επιχειρήσεις ο έλεγχος αυτός γίνεται από υπαλλήλους και ο ιδιοκτήτης που συνήθως είναι τα μέλη της εταιρείας και είναι περισσότεροι από ένας τον έχουν έμμεσα μέσω ενός ή παραπάνω διαχειριστών.

ι) Η διάρθρωση του εθνικού εισοδήματος της χώρας. Λέγοντας διάρθρωση του εθνικού εισοδήματος, εννοούμε την κατανομή των εισοδημάτων ανάλογα την πηγή προέλευσης του δηλαδή αν είναι από μισθωτές υπηρεσίες, από συντάξεις ή από επιχειρηματική ή αγροτική δραστηριότητα. Είναι δεδομένο ότι οι φοροδιαφυγή στα εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις είναι πολύ πιο χαμηλή και σε σχέση με τα εισοδήματα από τις υπόλοιπες δραστηριότητες που είναι υψηλότερη.

Με τον τελευταίο φορολογικό νόμο Ν.4337/2015²¹ επήλθαν ορισμένες μεταβολές στα μέχρι τώρα ισχύοντα εγκλήματα φοροδιαφυγής του Ν.2523/1997 και τις μετέπειτα τροποποιήσεις του. Οι επελθούσες μεταβολές μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 8 του Ν. 4337/2015, με το οποίο τροποποιήθηκαν και τα άρθρα 66-71 Ν.4174/2013²² είναι:

Άρθρο 8 ν.4337/2015: Εγκλήματα φοροδιαφυγής - Ποινικές κυρώσεις

« Άρθρο 66: Εγκλήματα φοροδιαφυγής

Έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση:

α) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου εισοδήματος, ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή ειδικού φόρου ακινήτων (ΕΦΑ), αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανακριβή δήλωση ή καταχωρίζοντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές (ολικά ή μερικά) δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη,

β) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή του φόρου προστιθέμενης αξίας, του φόρου κύκλου εργασιών, του φόρου ασφαλιστρών και των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς, καθώς και όποιος παραπλανά τη Φορολογική Διοίκηση με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων και δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς ή λαμβάνει επιστροφή, καθώς και όποιος διακρατεί τέτοιους φόρους, τέλη ή εισφορές,

²¹ Ν.4337/2015 (ΦΕΚ 129 Α’/17-10-2015) «Μέτρα για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων».

²² Ν.4174/2013 (ΦΕΚ 170 Α’/26-07-2013) «Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας».

γ) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου πλοίων δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς στο Δημόσιο το φόρο αυτόν.

2. Παρακρατούμενοι φόροι, τέλη και εισφορές είναι εκείνοι που ρητά ορίζονται σε επί μέρους διατάξεις ότι παρακρατούνται και τελικά αποδίδονται στο Δημόσιο ή άλλο φορέα από πρόσωπο διάφορο του πραγματικού φορολογούμενου.

3. Όποιος διαπράττει έγκλημα φοροδιαφυγής από τα αναφερόμενα στη παράγραφο 1 τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών: α) αν ο φόρος που αναλογεί στα φορολογητέα εισοδήματα ή στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποκρυβεί υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ ανά είδος φόρου, ή β) αν το προς απόδοση ποσό του κύριου φόρου, τέλους ή εισφοράς που δεν αποδόθηκε ή αποδόθηκε ανακριβώς ή επεστράφη ή συμψηφίστηκε ή εξέπεσε ή διακρατείται υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος:

αα) τις πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ, εφόσον αφορά φόρο προστιθέμενης αξίας ή

ββ) τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ ανά είδος φόρου, τέλους ή εισφοράς σε κάθε άλλη περίπτωση.

4. Επιβάλλεται κάθειρξη αν το ποσό του φόρου, τέλους ή εισφοράς της προηγούμενης παραγράφου υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, εφόσον αφορά φόρο προστιθέμενης αξίας, ή τις εκατό πενήντα χιλιάδες (150.000) ευρώ σε κάθε άλλη περίπτωση φόρου, τέλους ή εισφοράς.

5. Όποιος εκδίδει πλαστά ή εικονικά φορολογικά στοιχεία, καθώς και όποιος αποδέχεται εικονικά φορολογικά στοιχεία ή νοθεύει τέτοια στοιχεία, ανεξάρτητα από το αν διαφεύγει ή μη την πληρωμή φόρου, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών (3) μηνών, εκτός και αν τα φορολογικά στοιχεία χρησιμοποιήθηκαν για τη διάπραξη ή την υποστήριξη κάποιας από τις πράξεις των παραγράφων 1 έως 4, οπότε ο δράστης τιμωρείται μόνο για την τελευταία ως αυτουργός ή συμμετοχος. Ειδικά, όποιος εκδίδει ή αποδέχεται εικονικά φορολογικά στοιχεία για ανύπαρκτη συναλλαγή στο σύνολό της ή για μέρος αυτής, τιμωρείται:

α) με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους, εφόσον η συνολική αξία των εικονικών φορολογικών στοιχείων υπερβαίνει το ποσό των εβδομήντα πέντε χιλιάδων (75.000) ευρώ και

β) με κάθειρξη έως δέκα (10) έτη, εφόσον το ως άνω ποσό υπερβαίνει τις διακόσιες χιλιάδες (200.000) ευρώ. Για την κάλυψη των παραπάνω ορίων δεν υπολογίζονται φορολογικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη διάπραξη ή την υποστήριξη κάποιας από τις πράξεις των παραγράφων 1 έως 4, οπότε ο δράστης τιμωρείται μόνο για την τελευταία ως αυτουργός ή συμμετοχος. Θεωρείται ως πλαστό και το φορολογικό στοιχείο που έχει διατηρηθεί ή σφραγιστεί με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς να έχει καταχωριστεί στα οικεία βιβλία της αρμόδιας φορολογικής αρχής σχετική πράξη θεώρησής του και εφόσον η μη καταχώριση τελεί σε γνώση του υπόχρεου για τη θεώρηση του φορολογικού στοιχείου. Θεωρείται επίσης ως πλαστό το φορολογικό στοιχείο και όταν το περιεχόμενο και τα λοιπά στοιχεία του πρωτότυπου ή αντίτυπου αυτού είναι διαφορετικά από αυτά που αναγράφονται στο στέλεχος του ίδιου στοιχείου. Εικονικό είναι το φορολογικό στοιχείο που εκδίδεται για συναλλαγή ανύπαρκτη στο σύνολό της ή για μέρος αυτής ή για συναλλαγή στην οποία το ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη που αναγράφονται στο στοιχείο είναι άγνωστο φορολογικώς πρόσωπο, με την έννοια ότι δεν έχει δηλώσει την έναρξη του επιτηδεύματός του ούτε έχει θεωρήσει στοιχεία στη Φορολογική Διοίκηση. Εικονικό είναι επίσης το στοιχείο που φέρεται ότι εκδόθηκε ή έχει ληφθεί από εικονική εταιρία, κοινοπραξία, κοινωνία ή άλλη οποιασδήποτε μορφής επιχείρηση ή νομική οντότητα ή από φυσικό πρόσωπο για το οποίο αποδεικνύεται ότι είναι παντελώς αμέτοχο με τη συγκεκριμένη συναλλαγή, οπότε στην τελευταία αυτή περίπτωση η ποινική δίωξη ασκείται κατά του πραγματικού υπευθύνου που υποκρύπτεται. Τα φορολογικά στοιχεία στα οποία αναγράφεται αξία συναλλαγής κατώτερη της πραγματικής θεωρούνται πάντοτε για τους σκοπούς του παρόντος νόμου ως ανακριβή, ενώ τα φορολογικά στοιχεία στα οποία αναγράφεται αξία μεγαλύτερη της πραγματικής θεωρούνται ως εικονικά κατά το μέρος της μεγαλύτερης αυτής αξίας. Δεν είναι εικονικό για τον λήπτη το φορολογικό στοιχείο το οποίο αφορά πραγματική συναλλαγή, αν το πρόσωπο του εκδότη είναι διαφορετικό από αυτό που αναγράφεται στο στοιχείο.

Δεν είναι εικονικό το φορολογικό στοιχείο που εξέδωσε ή έλαβε η κοινωνία κληρονόμων ή ο κληρονόμος ή σύζυγος ή τέκνο αποβιώσαντος ή συνταξιοδοτηθέντος συζύγου ή γονέα, το οποίο φέρεται ότι εκδόθηκε ή λήφθηκε από τον αποβιώσαντα ή συνταξιοδοτηθέντα επιτηδευματία, εφόσον αφορά πραγματική συναλλαγή και πριν από κάθε είδους φορολογικό έλεγχο, έχει καταχωρηθεί στα βιβλία τόσο του λαμβάνοντα όσο και του εκδόμενου το στοιχείο, η αξία αυτού έχει συμπεριληφθεί στις οικείες δηλώσεις ΦΠΑ και

φορολογίας εισοδήματος και έχει γίνει η απόδοση των φόρων που προκύπτουν από το στοιχείο αυτό.

6. Για την επιμέτρηση της ποινής λαμβάνεται ιδίως υπόψη το ύψος του ποσού που αποκρύφτηκε ή δεν αποδόθηκε και η διάρκεια της απόκρυψης ή μη απόδοσης ή ανακριβούς απόδοσης ή διακράτησης. Η μεταχείριση από τον δράστη ιδιαίτερων τεχνασμάτων συνιστά επιβαρυντική περίπτωση.

Άρθρο 67 Αυτουργοί και συνεργοί

1. Στα νομικά πρόσωπα, ως αυτουργοί των εγκλημάτων του παρόντος νόμου θεωρούνται, εφόσον με οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη συντέλεσαν στην τέλεσή τους:

α) Στις ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες, οι πρόεδροι των Δ.Σ., οι διευθύνοντες, εντεταλμένοι ή συμπράττοντες σύμβουλοι, οι διοικητές, οι γενικοί διευθυντές ή διευθυντές, ως και εν γένει κάθε πρόσωπο εντεταλμένο είτε άμεσα από το νόμο είτε από ιδιωτική βούληση είτε με δικαστική απόφαση στη διοίκηση ή διαχείριση ή εκπροσώπηση αυτών. Αν ελλείπουν όλα τα παραπάνω πρόσωπα, ως αυτουργοί θεωρούνται τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων των εταιριών αυτών, εφόσον ασκούν πράγματι προσωρινά ή διαρκώς ένα από τα καθήκοντα που αναφέρονται πιο πάνω.

β) Στις ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες οι ομόρρυθμοι εταίροι και οι διαχειριστές αυτών ως και εν γένει κάθε πρόσωπο εντεταλμένο είτε άμεσα από το νόμο είτε από ιδιωτική βούληση είτε με δικαστική απόφαση είτε από οποιαδήποτε αιτία στη διοίκηση ή διαχείριση αυτών.

γ) Στις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης και ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρίες οι διαχειριστές αυτών ως και εν γένει κάθε πρόσωπο εντεταλμένο είτε άμεσα από το νόμο είτε από ιδιωτική βούληση είτε με δικαστική απόφαση είτε από οποιαδήποτε αιτία στη διοίκηση ή διαχείριση αυτών και όταν αυτοί ελλείπουν ή απουσιάζουν οι εταίροι αυτών.

δ) Στους συνεταιρισμούς και ενώσεις αυτών οι πρόεδροι, οι γραμματείς, οι ταμίες, ως και εν γένει κάθε πρόσωπο εντεταλμένο είτε άμεσα από το νόμο είτε από ιδιωτική βούληση είτε με δικαστική απόφαση είτε από οποιαδήποτε αιτία στη διοίκηση ή διαχείριση αυτών.

ε) Στις κοινοπραξίες, κοινωνίες, αστικές, συμμετοχικές ή αφανείς εταιρίες, ως αυτουργοί του εγκλήματος της φοροδιαφυγής θεωρούνται οι εκπρόσωποί τους, με βάση την

ιδιωτική βούληση ή το νόμο ή δικαστική απόφαση, και αν ελλείπουν αυτοί, τα μέλη τους. Όταν στα μέλη αυτών περιλαμβάνονται και νομικά πρόσωπα ή αλλοδαπές επιχειρήσεις ή αλλοδαποί οργανισμοί, εφαρμόζονται ανάλογα και οι λοιπές διατάξεις της παρούσας παραγράφου.

στ) Στις αλλοδαπές επιχειρήσεις γενικά και στους κάθε είδους αλλοδαπούς οργανισμούς, ως αυτουργοί του εγκλήματος της φοροδιαφυγής θεωρούνται οι διευθυντές ή αντιπρόσωποι ή πράκτορες, που έχουν στην Ελλάδα.

ζ) Στα νομικά πρόσωπα εκτός των ανωτέρω αναφερομένων ή στις νομικές οντότητες κατά την έννοια της παρ. 3 του άρθρου 51Α του ν. 2238/1994 ή της περίπτωσης δ' του άρθρου 2 του ν. 4172/2013, Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, ως αυτουργοί θεωρούνται οι εκπρόσωποι αυτών ως και εν γένει κάθε πρόσωπο εντεταλμένο είτε άμεσα από το νόμο είτε από ιδιωτική βούληση είτε με δικαστική απόφαση στη διοίκηση ή διαχείριση ή εκπροσώπηση αυτών.

2. Επίσης, αυτουργοί των ανωτέρω εγκλημάτων, κατά την έννοια της προηγούμενης παραγράφου, θεωρούνται και:

α) όσοι δυνάμει νόμου ή δικαστικής απόφασης ή διάταξης τελευταίας βούλησης είναι διαχειριστές αλλότριας περιουσίας και

β) ο επίτροπος ή κηδεμόνας ή διοικητής αλλοτρίων κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα.

3. Ο εν γνώσει υπογράφων ανακριβή φορολογική δήλωση ως πληρεξούσιος, καθώς και όποιος με οποιονδήποτε άλλο τρόπο εν γνώσει συμπράττει ή προσφέρει άμεση συνδρομή στην τέλεση των παραπάνω εγκλημάτων τιμωρείται ως άμεσος συνεργός.

4. Αυτουργοί ή συμμετοχοί των ανωτέρω εγκλημάτων θεωρούνται σε κάθε περίπτωση και όσοι ασκούν εν τοις πράγμασι τις εξουσίες και αρμοδιότητες που αντιστοιχούν στις ιδιότητες και θέσεις της παραγράφου 1.

Άρθρο 68

1. Εάν συντρέχει περίπτωση τέλεσης ή απόπειρας τέλεσης εγκλήματος του παρόντος νόμου υποβάλλεται αμελλητί μηνυτήρια αναφορά από τον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων

Εσόδων ή από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης ή από τη Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας της Ελληνικής Αστυνομίας. Η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως.

2. Η παραγραφή των εγκλημάτων του παρόντος νόμου αρχίζει από την τελεσιδικία της απόφασης επί της προσφυγής που ασκήθηκε ή σε περίπτωση μη άσκησης προσφυγής από την οριστικοποίηση της φορολογικής εγγραφής λόγω παρόδου της προθεσμίας άσκησης προσφυγής.

3. Η άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής και προσφυγής ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων δεν επηρεάζει την ποινική διαδικασία. Το ποινικό δικαστήριο δύναται πάντως, σε περίπτωση που κρίνει ότι η έκβαση εκκρεμούς διοικητικής δίκης είναι ουσιώδης για τη δική του κρίση επί της υπόθεσης, να αναστείλει με απόφασή του την ποινική δίκη μέχρι την τελεσίδικη κρίση του διοικητικού δικαστηρίου.

4. Αρμόδιο δικαστήριο είναι, κατά περίπτωση, το μονομελές ή το τριμελές πλημμελειοδικείο ή το μονομελές εφετείο κακουργημάτων της έδρας της αρμόδιας για τη φορολόγηση Δ.Ο.Υ.

5. Το Δημόσιο μπορεί να παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων και για τις αξιώσεις του που απορρέουν από τα εγκλήματα του παρόντος νόμου. Η διάταξη του άρθρου 5 του ν.δ. 2711/1953 (Α'323) εφαρμόζεται και στην περίπτωση αυτή. Όταν η δίωξη ασκείται σε βαθμό πλημμελήματος, το Δημόσιο μπορεί να εκπροσωπείται και από τον προϊστάμενο της αρμόδιας φορολογικής αρχής ή τον οριζόμενο από αυτόν υπάλληλο.

6. Στις δίκες που αφορούν εγκλήματα των διατάξεων του παρόντος νόμου, η εμφάνιση του μάρτυρα στο ακροατήριο δεν είναι υποχρεωτική, εφόσον έχει λάβει χώρα έγγραφη ενημέρωση του αρμόδιου εισαγγελέα ή του δικαστηρίου εκ μέρους της Αρχής που διενήργησε τον έλεγχο σχετικά με την υπόθεση, εκτός εάν το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος του κατηγορουμένου κρίνει ότι πρέπει να κληθεί μάρτυρας, για να καταθέσει για ουσιώδη για την έκβαση της δίκης ζητήματα που δεν μπορούν να προκύψουν από τα έγγραφα της υπόθεσης.

7. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα.

Άρθρο 69

Για τα εγκλήματα του παρόντος νόμου μετατροπή και αναστολή της ποινής γίνεται κατά τις σχετικές διατάξεις των άρθρων 82 και 99 επ. του Ποινικού Κώδικα. Σε περίπτωση πρώτης υποτροπής, αν μετατραπεί η ποινή, κάθε ημέρα φυλάκισης υπολογίζεται σε ποσό από είκοσι (20) έως εκατό (100) ευρώ. Δεν επιτρέπεται μετατροπή της ποινής σε περίπτωση δεύτερης και κάθε περαιτέρω υποτροπής.

Άρθρο 70

1. Υποθέσεις για εγκλήματα των άρθρων 17, 18 και 19 του ν. 2523/1997, εάν μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου έχει γίνει επίδοση κλητηρίου θεσπίσματος ή κλήσης στον κατηγορούμενο, εκδικάζονται από το αρμόδιο δικαστήριο στο οποίο έχουν εισαχθεί.

2. Αποφάσεις ποινικών δικαστηρίων για εγκλήματα των άρθρων 17, 18 και 19 του ν. 2523/1997 που εκδόθηκαν για ποσά μικρότερα από τα οριζόμενα στο άρθρο 66 και δεν έχουν εκτελεστεί κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν εκτελούνται. Αν άρχισε η εκτέλεσή τους, διακόπτεται. Εκκρεμείς μηνυτήριες αναφορές για εγκλήματα που προβλέπονται στο πρώτο εδάφιο δεν εισάγονται για συζήτηση και οι σχετικές δικογραφίες τίθενται στο αρχείο με πράξη του αρμόδιου εισαγγελέα.

Άρθρο 71

1. Τα άρθρα 17, 18, 19, 20 και 21 του ν. 2523/1997, όπως ισχύουν, καταργούνται. Όπου στην κείμενη νομοθεσία γίνεται παραπομπή στις ρυθμίσεις του ν. 2523/1997 (άρθρα 17 έως 21), εννοούνται στο εξής οι αντίστοιχες ρυθμίσεις των διατάξεων του παρόντος Κεφαλαίου (άρθρα 66-70).

2. Τα ποσά των πενήντα χιλιάδων (50.000) ευρώ και των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ, των περιπτώσεων α) και β), αντίστοιχα, της παραγράφου 1 του άρθρου 25 του νόμου 1882/1990 («Ποινικό αδίκημα μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο και τρίτους»), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, αντικαθίστανται από τα ποσά των εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ και διακοσίων χιλιάδων (200.000) ευρώ, αντίστοιχα. Αποφάσεις ποινικών δικαστηρίων που εκδόθηκαν για χρέη μικρότερα από εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ και δεν έχουν εκτελεστεί κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού, δεν εκτελούνται. Αν άρχισε η εκτέλεσή τους, διακόπτεται. Εκκρεμείς αιτήσεις Προϊσταμένων

Δημόσιων Οικονομικών Υπηρεσιών ή Ελεγκτικών Κέντρων ή Τελωνείων για χρέη κατώτερα αυτού του ποσού, δεν εισάγονται για συζήτηση. Η αναστολή της παραγραφής των χρεών, κατώτερων του ποσού των εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ, για τα οποία υποβλήθηκε αίτηση ποινικής δίωξης, λήγει με τη δημοσίευση του νόμου αυτού, η παραγραφή συνεχίζεται και δεν συμπληρώνεται πριν την πάροδο έτους από τη λήξη της αναστολής.»

1.2.3. Φοροαποφυγή

Πέραν της φοροδιαφυγής ένα άλλο παρεμφερές φαινόμενο είναι η φοροαποφυγή. Σύμφωνα με έναν γενικά αποδεκτό ορισμό, φοροαποφυγή είναι η εφαρμογή καλά σχεδιασμένων λογιστικών πρακτικών που αποτελούν απόρροια προσεκτικής μελέτης της εμπορικής νομοθεσίας, της φορολογικής πρακτικής, των ισχυόντων προτύπων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, των υπουργικών αποφάσεων και της νομολογίας με μοναδικό στόχο τη μείωση της φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου.

Ουσιαστικά η φοροαποφυγή είναι το αποτέλεσμα ενός καλά μελετημένου φορολογικού σχεδιασμού (tax planning)²³, κατά τον οποίο δημιουργούνται διάφορα σενάρια και εναλλακτικές, μέχρι να προσδιοριστεί ο ελάχιστος δυνατός φόρος, συνήθως στα πλαίσια του νόμου.

Η έννοια της φοροαποφυγής είναι διαφορετική από εκείνη της φοροδιαφυγής. Η φοροαποφυγή ορίζεται ως οποιαδήποτε νόμιμη διαδικασία ή τρόπος για την αποφυγή πληρωμής φόρων. Ειδικότερα, ο όρος «φορολογικός σχεδιασμός» εννοεί όλες αυτές τις ενέργειες μέσα στα νόμιμα πλαίσια του φορολογικού συστήματος όπως είναι η εφαρμογή φορολογικών ελαφρύνσεων που παρέχονται από τους νόμους, φορολογικά κίνητρα κ.α.

Τα χαρακτηριστικά της φοροαποφυγής είναι η ύπαρξη στοιχείων που κινούνται μέσα σε νόμιμα πλαίσια με στόχο την αποφυγή φόρων, με την έννοια ότι οι ενέργειες και οι διευθετήσεις τις περισσότερες φορές έχουν ως στόχο την αποφυγή φόρου και όχι την επίτευξη κάποιου οικονομικού ή επιχειρηματικού στόχου, όπως είναι η περίπτωση των υπεράκτιων εταιρειών για παράδειγμα. Οι ενέργειες των επι-

---

²³ Βλ. Νικόλαος Τάτσος, Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σ. 25.

χειρήσεων που έχουν στόχο την φοροαποφυγή εκμεταλλεύονται τα κενά ή τις ασάφειες της φορολογικής νομοθεσίας.

Έτσι η φοροαποφυγή πραγματοποιείται μέσα από την εκμετάλλευση μέσω των διαδικασιών που δεν συνεπάγονται ποινές ούτε επιφέρουν νομικές συνέπειες²⁴. Ο ακριβής ορισμός της φοροαποφυγής και το κατά πόσο αυτή θεωρείται «νόμιμη» ή «νομότυπη²⁵» αλλάζει τόσο διαχρονικά όσο και από χώρα σε χώρα. Η ουσία είναι πως ανεξάρτητα του χαρακτήρα της, οι οικονομικές συνέπειες της φοροαποφυγής είναι ίδιες με αυτές της φοροδιαφυγής και ο περιορισμός της είναι ουσιαστικής σημασίας για την οικονομική επιβίωση μιας χώρας.

1.2.4. Λαθρεμπόριο

Γενικά με τον όρο «λαθρεμπόριο» προερχόμενο από τις λέξεις λαθραίο (κρυφό) και εμπόριο χαρακτηρίζεται οποιασδήποτε μορφής επιχειρούμενο εμπόριο κατά παράβαση κείμενης νομοθεσίας, η καταστρατήγησης αυτής, με απώτερο σκοπό την αποφυγή πληρωμής δασμών. Στη πράξη αποτελεί εξαπάτηση των αρχών ενός κράτους κατά την εισαγωγή ή εξαγωγή εμπορευμάτων.

Το λαθρεμπόριο γίνεται κυρίως σε είδη υποκείμενα σε δασμούς, ή φόρους κατανάλωσης, σε τυχόν είδη μονοπωλίου, σε αρχαιότητες, καθώς και σε απαγορευμένα είδη εμπορίας, ή εισαγωγής. Τέτοια για παράδειγμα είναι πάσης φύσεως αντικείμενα πολυτελείας, κοσμήματα, ποτά, γούνες, αυτοκίνητα, καπνός, τσιγάρα, πετρέλαιο κ.λπ. ή απαγορευμένα ελεύθερης εμπορίας είδη όπως όπλα, ναρκωτικά, εκρηκτικά κ.λπ.

Το λαθρεμπόριο χαρακτηρίζεται στις περισσότερες νομοθεσίες του κόσμου ως ιδιώνυμο φορολογικό ποινικό αδίκημα (έγκλημα) που στοιχειοθετείται με την απόπειρα διαφυγής, ή αποφυγής της υποχρέωσης, με παράνομες ενέργειες ή και παραλείψεις, τόσο των υπόχρεων, όσο επίσης και των αρμοδίων οργάνων καταστολής. Ανάλογα του αντικειμένου επί του οποίου επιχειρείται λαθρεμπόριο λαμβάνει τούτο ίδια ονομασία, π.χ. λαθρεμπόριο τσιγάρων, λαθρεμπόριο όπλων, λαθρεμπόριο ναρκωτικών κ.λπ.

²⁴ Βλ. Νικόλαος Τάτσος, ο.π., σ. 24.

²⁵ Βλ. Οικονομικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος, *Φοροαποφυγή-Φοροδιαφυγή*, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών, Τεύχος 35, Ιούνιος 2011 σ. 15-17.

Σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία των περισσότερων κρατών περιπτώσεις λαθρεμπορίας είναι:

- Η εισαγωγή ή εξαγωγή απαγορευμένων ειδών, καθώς και οποιαδήποτε χωρίς τελωνειακό έλεγχο.
- Η διάθεση αντικειμένων που έχουν εισαχθεί με ατέλεια, για ειδική χρήση, σε άλλες χρήσεις χωρίς άδεια.
- Η αντικατάσταση εισαγομένων εμπορευμάτων με ατέλεια (έστω και με προσωρινή) με άλλα εμπορεύματα.
- Κάθε έλλειψη εμπορευμάτων που έχουν τεθεί σε αποθήκες αποταμίευσης με σκοπό την αποστέρηση των δικαιωμάτων του Δημοσίου.
- Η ύπαρξη εμπορευμάτων επί πλοίου εξωτερικού που κατέπλευσε χωρίς ανωτέρα βία σε λιμένα ή όρμο μη επιτρεπτό για εκτέλεση εμπορικής πράξης. Ομοίως για αεροπλάνα και αεροδρόμια.
- Η ύπαρξη εμπορευμάτων που δεν υφίστανται στο επίσημο δηλωτικό του πλοίου ή αεροπλάνου ή άλλου μέσου μεταφοράς.
- Η έλλειψη εμπορευμάτων που φέρονται να φορτώθηκαν σε πλοίο εξωτερικού ή εσωτερικού, ή άλλα μέσα μεταφοράς, κατά την ώρα της αναχώρησης.
- Η κατοχή διαφόρων εμπορευμάτων που προβλέπουν διάφορες επιμέρους νομοθεσίες.
- Η αγορά, πώληση και κατοχή εμπορευμάτων που εισήχθησαν ή εισχώρησαν στη κατανάλωση κατά τρόπο που συνιστούν το αδίκημα της λαθρεμπορίας.

Άλλες χώρες τηρούν ενιαία τελωνειακή νομοθεσία με όλα τα είδη του λαθρεμπορίου, άλλες τηρούν επιμέρους νομοθεσίες για κάθε είδος εξ αυτών και τέλος άλλες, οι περισσότερες μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα²⁶, μια γενική τελωνειακή νομοθεσία για

---

²⁶ Για την Ελλάδα ο Ν. 2960/2001 (ΦΕΚ 265 Α'22-11-2001) «Εθνικός Τελωνειακός Κώδικας» με τις τροποποιήσεις του Ν.3336/2005. «Άρθρο 155: Έννοια λαθρεμπορίας:

1. Λαθρεμπορία είναι:

α) η εντός του τελωνειακού εδάφους εισαγωγή ή εξ αυτού εξαγωγή εμπορευμάτων υποκειμένων σε δασμούς, φόρους και λοιπές επιβαρύνσεις που εισπράττονται στα Τελωνεία, χωρίς τη γραπτή άδεια της αρμόδιας Τελωνειακής Αρχής ή σε άλλο από τον ορισμένο παρ' αυτής τόπο ή χρόνο.

β) οποιαδήποτε ενέργεια, που αποσκοπεί να στερήσει το Ελληνικό Δημόσιο ή την Ευρωπαϊκή Ένωση των υπ' αυτών εισπρακτέων δασμών, φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων από τα εισαγόμενα ή εξαγόμενα εμπορεύματα, και αν ακόμη αυτά εισπράχθηκαν κατά χρόνο και τρόπο διάφορο εκείνου που ορίζει ο νόμος. Οι παραβάσεις της παραγράφου αυτής επισύρουν κατά των υπευθύνων πολλαπλό τέλος σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντα Κώδικα και αν ακόμη ήθελε κριθεί αρμοδίως ότι δεν συντρέχουν τα στοιχεία αξιοποιούν λαθρεμπορίας.

2. Ως λαθρεμπορία θεωρείται:

όλα τα «υποκείμενα» σε δασμούς εμπορεύματα και μια ειδικότερη για τα απαγορευμένα είδη εμπορίας, προκειμένου να δύνανται να επιλαμβάνονται κατά τόπο πολλές διωκτικές αρχές.

1.2.5. Ηλεκτρονικό έγκλημα

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, η ανάπτυξη της πληροφορικής και η ευρύτατη χρήση του Διαδικτύου έχουν επιφέρει επαναστατικές αλλαγές στο σύνολο των καθημερινών δραστηριοτήτων, στην παραγωγική διαδικασία, στις συναλλαγές, στην εκπαίδευση, στη διασκέδαση, ακόμα και στον τρόπο σκέψης του σύγχρονου ανθρώπου. Μαζί με αυτές τις αλλαγές, οι οποίες κατά κανόνα βελτιώνουν την ποιό-

---

α) η διάθεση στην κατανάλωση, χωρίς έγγραφη άδεια της αρμόδιας Τελωνειακής Αρχής και πληρωμή του εισαγωγικού δασμού, φόρου και λοιπών επιβαρύνσεων, εμπορευμάτων, τα οποία έχουν εισαχθεί δυνάμει νόμου ή σύμβασης, ατελώς ή με μειωμένες επιβαρύνσεις για ορισμένες ειδικές χρήσεις ή η χρησιμοποίηση αυτών των εμπορευμάτων σε άλλες χρήσεις εκτός των ορισμένων ειδικών τοιούτων.

β) η εξαγωγή ή η εισαγωγή εμπορευμάτων των οποίων, κατά νόμο ή με απόφαση της αρμόδιας Αρχής, είναι απαγορευμένη η εξαγωγή ή η εισαγωγή, εκτός εάν με έγγραφη άδεια επιτράπηκε αυτή κατ' εξαίρεση της απαγόρευσης από την αρμόδια Αρχή.

γ) κάθε έλλειψη εμπορευμάτων από αποθήκες αποταμίευσης, με σκοπό να στερήσει το Δημόσιο από τους εισπρακτέους δασμούς, φόρους και λοιπές επιβαρύνσεις επί των ελλειπόντων, εκτός αν το σύνολο των ως άνω δασμοφορολογικών και λοιπών επιβαρύνσεων που αναλογούν στα ελλείποντα εμπορεύματα δεν υπερβαίνει τα χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ και καταβληθούν τα οφειλόμενα μέσα σε 48 ώρες, από την ανακάλυψη και βεβαίωση του ελλείμματος, οπότε χαρακτηρίζεται η πράξη ως απλή τελωνειακή παράβαση και εφαρμόζεται η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 148 του παρόντα Κώδικα.

δ) η ύπαρξη εμπορευμάτων σε πλοία ανεξαρτήτως χωρητικότητας τα οποία παραπλέουν στην ακτή και κατευθύνονται σε ελληνικό λιμάνι χωρίς να αναφέρονται στο δηλωτικό του πλοίου.

ε) η ύπαρξη εμπορευμάτων, έστω και αναγεγραμμένων στο δηλωτικό, σε πλοίο, πλοιάριο ή πλωτό μέσο ανεξαρτήτου χωρητικότητας, το οποίο έχει προσορμίσει χωρίς ανώτερη βία σε λιμάνι ή όρμο του Κράτους, στο οποίο δεν επιτρέπεται η προσέγγιση.

στ) η κατά την ώρα της αναχώρησης από το πλοίο έλλειψη εμπορευμάτων, που φορτώθηκαν για το εξωτερικό ή για άλλο λιμάνι του Κράτους με παραστατικό διαμετακόμισης.

ζ) η αγορά, πώληση και κατοχή εμπορευμάτων που έχουν εισαχθεί ή τεθεί στην κατανάλωση κατά τρόπο που συνιστά το αδίκημα της λαθρεμπορίας.

η) η με οποιονδήποτε τρόπο αφαίρεση του αριθμού πλαισίου από αυτοκίνητο ή παραποίηση αυτού και η με οποιονδήποτε τρόπο τοποθέτησή του, ενσωμάτωσή του σε άλλο αυτοκίνητο, για το οποίο δεν έχουν καταβληθεί οι οφειλόμενοι δασμοί και λοιποί φόροι.

Ως αυτουργοί του αδικήματος διώκονται τόσο οι τεχνικοί και οι άλλοι εκτελούντες τις σχετικές εργασίες, όσο και ο ιδιοκτήτης ή εκμεταλλεζόμενος το αυτοκίνητο στο οποίο μεταφέρεται ο ως άνω αριθμός.

θ) η υποτιμολόγηση ή υπερτιμολόγηση εισαγομένων ή εξαγομένων εμπορευμάτων.

ι) η παράνομη εισαγωγή ή μεταφορά ειδών και δειγμάτων άγριας πανίδας και χλωρίδας που κινδυνεύουν με εξαφάνιση, και προστατεύονται από Κοινοτικές ή Διεθνείς Συμβάσεις, τιμωρείται με τις διατάξεις περί λαθρεμπορίας, εκτός της περίπτωσης λαθραίας εισαγωγής αγρίων ζώων ζώνων, η οποία τιμωρείται με πρόστιμο τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.

Το πρόστιμο επιβάλλεται ανεξαρτήτως των κυρώσεων που τυχόν προβλέπονται από άλλες διατάξεις.

Τα άγρια ζώνα ζώα επαναπροωθούνται σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς στο φυσικό τους περιβάλλον.

ια) η με οποιονδήποτε τρόπο διάθεση στην κατανάλωση εμπορευμάτων που τελούν υπό καθεστώς κοινοτικής διαμετακόμισης.

ιβ) η χωρίς άδεια εξαγωγή ειδών πολιτιστικής κληρονομιάς. Ως βάση επιβολής του πολλαπλού τέλους θα λαμβάνεται η αξία των ειδών αυτών, όπως αυτή θα προσδιορίζεται από την αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού ή άλλης αρμόδιας Αρχής.»

τητα της ζωής, υπεισέρχονται και οι παράμετροι που ευνοούν την ανάπτυξη νέων μορφών εγκληματικότητας. Οι νέες αυτές μορφές εγκληματικότητας θεσμοθετούνται με τον όρο «Ηλεκτρονικό Έγκλημα».

Η πληροφορική τεχνολογία κατέστησε δυνατή τη διάπραξη ενός ευρέως φάσματος εγκληματικών πράξεων, οι οποίες απαιτούν εξειδίκευση και αυξημένη κατάρτιση. Ως ηλεκτρονικό έγκλημα λοιπόν, θεωρούνται οι αξιόποινες εγκληματικές πράξεις που τελούνται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων και τιμωρούνται με συγκεκριμένες ποινές από την ελληνική νομοθεσία²⁷. Ανάλογα με τον τρόπο τέλεσης διαχωρίζονται σε εγκλήματα τελούμενα με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και σε κυβερνοεγκλήματα, εάν τελέσθηκε μέσω του διαδικτύου.

Κύριες μορφές κυβερνοεγκλημάτων που εξιχνιάστηκαν στην Ελλάδα από το Τμήμα Ηλεκτρονικού Εγκλήματος²⁸.

- Απάτες μέσω Διαδικτύου
- Παιδική πορνογραφία
- Cracking και hacking

²⁷ Π.Κ. Άρθρο 370B: Παραβίαση προγραμμάτων-στοιχείων ηλεκτρονικών υπολογιστών.

1. Όποιος αθέμιτα αντιγράφει, αποτυπώνει, χρησιμοποιεί, αποκαλύπτει σε τρίτον ή οπωσδήποτε παραβιάζει στοιχεία ή προγράμματα υπολογιστών, τα οποία συνιστούν κρατικά, επιστημονικά ή επαγγελματικά απόρρητα ή απόρρητα επιχείρησης του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Ως απόρρητα θεωρούνται και εκείνα που ο νόμιμος κάτοχός τους, από δικαιολογημένο ενδιαφέρον τα μεταχειρίζεται ως απόρρητα, ιδίως όταν έχει λάβει μέτρα για να παρεμποδίζονται τρίτοι να λάβουν γνώση τους.

2. Αν ο δράστης είναι στην υπηρεσία του κατόχου των στοιχείων, καθώς και αν το απόρρητο είναι ιδιαίτερα μεγάλης οικονομικής σημασίας, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

3. Αν πρόκειται για στρατιωτικό ή διπλωματικό απόρρητο ή για απόρρητο που αναφέρεται στην ασφάλεια του κράτους, η κατά την παράγραφο 1 πράξη τιμωρείται κατά τα άρθρα 146 και 147.

4. Οι πράξεις που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 διώκονται ύστερα από έγκληση.

Π.Κ. Άρθρο 370Γ: Παραβίαση προγραμμάτων-στοιχείων ηλεκτρονικών υπολογιστών

1. Όποιος χωρίς δικαίωμα αντιγράφει ή χρησιμοποιεί προγράμματα υπολογιστών, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι μήνες και με χρηματική ποινή «διακοσίων ενενήντα (290) ΕΥΡΩ έως πέντε χιλιάδων εννιακοσίων (5.900) ΕΥΡΩ».

2. Όποιος αποκτά πρόσβαση σε στοιχεία που έχουν εισαχθεί σε υπολογιστή ή σε περιφερειακή μνήμη υπολογιστή ή μεταδίδονται με συστήματα τηλεπικοινωνιών, εφόσον οι πράξεις αυτές έγιναν χωρίς δικαίωμα, ιδίως με παραβίαση απαγορεύσεων ή μέτρων ασφάλειας που είχε λάβει ο νόμιμος κάτοχός τους, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τρεις μήνες ή με χρηματική ποινή τουλάχιστον «είκοσι εννέα (29) ΕΥΡΩ». Αν η πράξη αναφέρεται στις διεθνείς σχέσεις ή στην ασφάλεια του κράτους, τιμωρείται κατά το άρθρο 148.

3. Αν ο δράστης είναι στην υπηρεσία του νόμιμου κατόχου των στοιχείων, η πράξη της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται μόνο αν απαγορεύεται ρητά από εσωτερικό κανονισμό ή από έγγραφη απόφαση του κατόχου ή αρμόδιου υπαλλήλου του.

4. Οι πράξεις των παραγράφων 1 έως 3 διώκονται ύστερα από έγκληση.

²⁸ Βλ. http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1414, (πρόσβαση 21-12-2015)

- Διακίνηση-πειρατεία λογισμικού
- Πιστωτικές κάρτες
- Διακίνηση ναρκωτικών
- Έγκλημα στα chatrooms

Είναι προφανές ότι η απεριόριστη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και η λειτουργία του διαδικτύου δίνουν απεριόριστες δυνατότητες και συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη των κρατών. Η τεχνολογική υποδομή μαζί με τη νομοθεσία είναι απολύτως αναγκαίες για την σωστή τεκμηρίωση των υποθέσεων που αφορούν ηλεκτρονικά εγκλήματα. Στην περίπτωση που θα υπάρχει τεχνολογική υποδομή χωρίς την κατάλληλη νομοθεσία, μέσα από την οποία θα οριοθετούνται οι εγκληματικές συμπεριφορές, τότε δημιουργείται πρόβλημα ως προς την απονομή δικαιοσύνης. Μέσω των πληροφοριακών δικτύων (κυρίως του διαδικτύου) και με χρήση των συστημάτων ηλεκτρονικής μεταφοράς οικονομικών μεγεθών διακινούνται καθημερινά μεγάλα ποσά χρημάτων μέσω συναλλαγών. Αυτά τα ποσά εποφθαλμιούν οι δράστες του ηλεκτρονικού εγκλήματος, οι οποίοι διαθέτουν τις γνώσεις για να τολμήσουν να επιτεθούν και ίσως να σπάσουν τους κωδικούς προστασίας των συστημάτων, αποκτώντας πρόσβαση σε αυτά τα ποσά.

Μέσω της δυναμικής εισβολής του ηλεκτρονικού υπολογιστή και της λειτουργίας του διαδικτύου αναπτύσσονται τεράστιες δυνατότητες χρήσης και κατάχρησης που αφορούν την ηλεκτρονική επεξεργασία δεδομένων. Η ηλεκτρονική εγκληματικότητα συνεχώς εμπλουτίζεται και η πιθανότητα εμφάνισης νέων μορφών στο μέλλον, επιβάλλουν τη συντομότερη και καλύτερη αντιμετώπιση του θέματος, την πραγματοποίηση συλλογικής προσπάθειας και διασυνοριακής συνεργασίας.

Οι «εγκληματίες του κυβερνοχώρου» μπορούν να τους διακριθούν σε δύο κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο εισβολής και το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα:

α) Σε αυτούς που «επιτίθενται» απλώς από ευχαρίστηση ή περιέργεια, χωρίς όμως να επιδιώκουν κάποιο οικονομικό όφελος. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν, οι δράστες που «εισβάλλουν» σε υπολογιστή δια της χρήσεως του Διαδικτύου (hackers) για να μάθουν απλώς, κάποια προσωπικά στοιχεία, η για να εντοπίσουν κάποιο πρόβλημα στην πληροφοριακή υποδομή εταιριών, τραπεζών κ.α. (τρύπα συστήματος), και στη

συνέχεια να κοινοποιήσουν αυτό με σκοπό την αμοιβή τους ή την πρόσληψή τους στην εταιρία.

β) Σε αυτούς που ενεργούν από οικονομικό όφελος (crackers). Ανήκουν αυτοί που δεν «εισβάλουν» απλώς για να μάθουν κάτι, αλλά μόλις μάθουν το στοιχείο που επιθυμούν (π.χ. τον αριθμό της πιστωτικής κάρτας) δίνουν και την κατάλληλη εντολή στην Τράπεζά για την μεταφορά ενός ποσού στον λογαριασμό τους.

1.2.6. Παραοικονομία

Όπως και στις περιπτώσεις της φοροδιαφυγής και της φοροαπαλλαγής, ο γενικά αποδεκτός ορισμός της παραοικονομίας δεν υφίσταται. Οι ορισμοί για το φαινόμενο της παραοικονομίας είναι πολλοί ως προς τον εννοιολογικό ορισμό υπάρχει μεγάλη σύγχυση, αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη διεθνή βιβλιογραφία. Ένας από αυτούς ορίζει ότι η παραοικονομία ως έννοια έχει αποδοθεί με τρόπους, οι οποίοι, αν και είναι μεταξύ τους συγγενείς, δεν καλύπτουν πάντοτε τις ίδιες δραστηριότητες. Κατ' άλλους η παραοικονομία είναι η άτυπη οικονομία, η μαύρη, η σκιώδης, η κρυφή, η υπόγεια, η μη παρατηρήσιμη, η παράλληλη, κ.λπ. Υπό τον όρο παραοικονομία νοείται ότι καλύπτονται οι δραστηριότητες, οι οποίες κανονικά θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π.), αλλά δεν περιλαμβάνονται, γιατί κάποιος ή κάποιιοι από αυτούς οι οποίοι συμμετέχουν στην πραγματοποίησή τους προσπάθησαν να τις αποκρύψουν από τις Δημόσιες Αρχές²⁹. Το Α.Ε.Π. αποτελεί τον οικονομικό εκείνο δείκτη ο οποίος εκφράζει τη συνολική παραγωγή ή το συνολικό εισόδημα. Σε μεγάλο βαθμό εκφράζει το βιοτικό επίπεδο και την ανάπτυξη της οικονομίας στην οποία αναφέρεται³⁰.

Καθηγητής της δημοσίας οικονομίας Ανδρέας Γ. Κοψιαύτης, ορίζει ότι *«παραοικονομία είναι το τμήμα εκείνο της οικονομικής δραστηριότητας το οποίο θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν, αφού δημιουργεί προστιθεμένη αξία, βάσει της εθνικολογιστικής πρακτικής, πλην όμως για διάφορους λόγους δεν καθίσταται δυνατό να καταγραφεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες μετρήσεως³¹»*.

²⁹ Βλ. David J. Pyle, Tax Evasion and the Black Economy, The Macmillan Press LTD 1989, p.p. 130-132

³⁰ Βλ. Νικόλαος Τάτσος, Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σ.σ. 27-28.

³¹ Βλ. [http://www.e-forologia.gr/Άρθρο του Ανδρέας Γ. Κοψιαύτη Επίτιμός Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών 21-09-2011, \(πρόσβαση 22-12-2015\)](http://www.e-forologia.gr/Άρθρο του Ανδρέας Γ. Κοψιαύτη Επίτιμός Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών 21-09-2011, (πρόσβαση 22-12-2015))

Από τον ως άνω ορισμό συνάγεται ότι μία δραστηριότητα για να θεωρηθεί παραοικονομική θα πρέπει να δημιουργεί προστιθεμένη αξία, εκτός από αυτές τις δραστηριότητες οι οποίες ενώ δημιουργούν προστιθεμένη αξία, δεν καταγράφονται στους Εθνικούς Λογαριασμούς, όπως είναι π.χ. οι δραστηριότητες της νοικοκυράς. Από τον ίδιο ορισμό συνάγεται ότι στην παραοικονομία δεν περιλαμβάνονται μόνο οι δραστηριότητες τις οποίες έχουν αποκρύψει για διαφόρους λόγους οι οικονομικές μονάδες, αλλά και αυτές οι οποίες δεν έχουν καταγραφεί στους Εθνικούς Λογαριασμούς, επειδή οι αρμόδιες υπηρεσίες είναι ανεπαρκείς. Ο έλεγχος της παραοικονομίας είναι ο κύριος στόχος και αυτό επειδή η παραοικονομία προκαλεί κυρίως προβλήματα δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης όλων των πολιτών ενός κράτους και αποτελεί τροχοπέδη για τον αποτελεσματική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Τέλος, λόγω της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στη διαφθορά και την παραοικονομία συμπεραίνεται ότι ο περιορισμός της διαφθοράς με αποτελεσματικό τρόπο θα έχει αντίκτυπο και στη δραστική μείωση της παραοικονομίας και κατ'επέκταση και στην βελτίωση της δημόσιας διοίκησης³².

1.2.7. Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες (Ξέπλυμα χρήματος)

Ξέπλυμα χρήματος ή «βρώμικου χρήματος» ή «μαύρου χρήματος³³», καθιερώθηκε να αποκαλούνται τα έσοδα οποιοδήποτε είδους, που προέρχονται από παράνομη πράξη, ή ακόμη και από νόμιμη πράξη τα οποία όμως δεν δηλώνονται στις φορολογικές αρχές για την επιβολή των αναλογούντων φόρων, κατά παράβαση της υφιστάμενης φορολογικής νομοθεσίας. Και στις δύο περιπτώσεις ανάγεται σε οικονομικό έγκλημα.

Στην περίπτωση της μη δήλωσης στις φορολογικές αρχές του προϊόντος της παράνομης πράξης, αυτό συμβαίνει προκειμένου να μην αποκαλυφθούν η πράξη και οι δράστες της, στη περίπτωση που αφορά νόμιμη πράξη αυτό συμβαίνει απλά για να μην υποστεί την φορολογική επιβάρυνση, αυτό το προϊόν επίσημα χαρακτηρίζεται ως αδήλωτο έσοδο. Ως συνέπεια του χαρακτηρισμού αυτού είναι η διάκριση του χρήματος σε «καθαρό χρήμα» αυτό δηλαδή που προέρχεται από νόμιμες δραστηριότητες

---

³²Βλ. *Ιωάννης Βαβούρας / Γιώργος Μανωλάς*, Η παραοικονομία στην Ελλάδα και τον Κόσμο, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004, σ.σ. 107-109.

³³ ευρύτερα διαδεδομένο ως «μαύρα».

και το οποίο στη συνέχεια δεν αποκρύπτεται και το «βρώμικο χρήμα», ή «μαύρο χρήμα» που αποκρύπτεται.

Ως «ξέπλυμα χρήματος», ή «ξέπλυμα μαύρου χρήματος», που λέγεται για να δώσει έμφαση, ή από πλεονασμό, καθιερώθηκε για να χαρακτηρίζεται οποιαδήποτε οικονομική συναλλαγή που πραγματοποιείται με διάθεση «μαύρου» χρήματος, μέσω νόμιμης πράξης από την οποία θα προκύψει οικονομικό προϊόν το οποίο τελικά δεν αποκρύπτεται, και έτσι μεταβάλλεται σε καθαρό χρήμα. Ως παράδειγμα είναι η διάθεση «μαύρου» χρήματος σε τραπεζικά ή χρηματιστηριακά προϊόντα όπως τα ομόλογα, οι μετοχές, τα ρέπος οι καταθέσεις ή άλλου τύπου χρηματοπιστωτικών προϊόντων και στην συνέχεια εμφάνισής τους ως κερδοφόρες επενδύσεις. Τα κέρδη, των μεταμφιεσμένων ως επενδυτικών προϊόντων, παράνομων χρημάτων αφού έχουν εισαχθεί στο τραπεζικό σύστημα, στη συνέχεια είτε επανεπενδύονται σε δεύτερο στάδιο είτε επιστρέφουν στην νόμιμη οικονομία συνήθως με επενδύσεις σε ακίνητα, άλλα πολυτελή περιουσιακά στοιχεία ή επιχειρήσεις³⁴. Σύνηθες φαινόμενο για το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» αποτελεί η σύσταση επιχείρησης και εμφάνισής ως εσόδων, τα παράνομα χρήματα που προέρχονται από εγκληματικές ενέργειες, και που στην ουσία είναι η νομιμοποίηση τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο μέσω αυτής της διαδικασίας αποκρύπτεται η ύπαρξη, η παράνομη πηγή ή η παράνομη χρήση εσόδων, τα οποία στη συνέχεια «μεταμφιέζονται» έτσι ώστε η προέλευσή τους να παρουσιάζεται νόμιμη.

Τις περισσότερες φορές τα παράνομα χρήματα εισάγονται στο οικονομικό σύστημα μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (τραπεζών) ή άλλων οικονομικών μονάδων (επιχειρήσεων), συνήθως μέσω ενός μεγάλου αριθμού καταθέσεων έτσι ώστε να μην δημιουργήσουν υποψίες και προκαλέσουν τον έλεγχο. Υπάρχουν περατώσεις όπου μεγάλα χρηματικά κεφάλαια μετακινούνται στο εξωτερικό της χώρας και κατατίθενται σε τραπεζικούς λογαριασμούς άλλων κρατών, συνήθως με χαλαρό έλεγχο στο διατραπεζικό τους σύστημα. Στη συνέχεια, διαχωρίζουν την παράνομη προέλευση αυτών των χρημάτων με αλληπάλληλες και διαδοχικές χρηματοπιστωτικές συναλλαγές με σκοπό να καλύψουν τα ίχνη της εγκληματικής πορείας του χρήματος. Μια

---

³⁴ Βλ. Γιώργος Δημήτριάδης, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος - Ζητήματα εφαρμογής του ν.2331/1995, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002, σ.σ. 22-23.

από τις πιο πρόσφατες τάσεις είναι η ίδρυση υπεράκτιων επιχειρήσεων με φορολογική έδρα στους λεγόμενους «φορολογικούς παράδεισους»³⁵.

Ο Γ. Τραγάκης στο έργο του «Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος», αναφέρει ότι παρά την απίστευτη ποικιλία μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται συνήθως σε τρία τεχνικά στάδια που το καθένα έχει τα δικά του χαρακτηριστικά γνωρίσματα και μπορεί να αποτελείται από πολλές συναλλαγές. Τα στάδια αυτά μπορεί να εμφανίζονται το ένα μετά το άλλο ή μπορεί να επικαλύπτονται ή να συμπίπτουν χρονικά και λειτουργικά ή να χαρακτηρίζονται από διαφορετικές ακολουθίες, και παραλλαγές είναι τα εξής:

Το στάδιο της τοποθέτησής ή της καταθέσεως δηλαδή της φυσικής εναποθέσεως (placement) του βρώμικου χρήματος σε ένα πιστωτικό ίδρυμα.

Το στάδιο των πολλών και ποικίλων συναλλαγών ή το στάδιο της διασταυρώσεως των συναλλαγών (*layering*), κατά το οποίο εφαρμόζεται ένα σχέδιο ενεργειών, που αποσκοπεί ο αποχωρισμός των εσόδων εγκληματικής προέλευσης από την παράνομη πηγή τους μέσω δημιουργίας ενός πολύπλοκου ιστού χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Οι πράξεις αυτές γίνονται μόνο και μόνο για να αποκρύψουν την πραγματική προέλευση των χρημάτων αλλοιώνοντας όποια ύποπτα στοιχεία μπορεί να εντοπίσουν οι αρμόδιες αρχές και παρέχοντας έτσι την επιθυμητή ανωνυμία στον δικαιούχο του λογαριασμού.

Το τρίτο στάδιο ολοκλήρωσής (integration) της διαδικασίας του ξεπλύματος, κατά το οποίο το βρώμικο χρήμα αποκτά τη σκοπούμενη νομιμοφάνεια έτσι ώστε να δίνεται η εντύπωση ότι προέρχεται από κανονική επένδυση ή αποταμίευση και αξιοποίηση διαθέσιμων κεφαλαίων ή από ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων ή από άλλη νόμιμη αιτία³⁶.

Ως υπεράκτια εταιρεία (offshore company) αποκαλείται μια οικονομική οντότητα που δημιουργήθηκε για ένα βραχυπρόθεσμο διάστημα, δηλαδή δεν διέπεται από τις γενικά παραδεκτές αρχές της συνεχόμενης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Είθι-

---

³⁵Βλ. Πιερ Λασκουμ, Διαφθορά, Μετάφραση από τα γαλλικά Άγγελος Φιλιππάτος, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2001, (Pierre Lascoumes, Corruptions Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris 1999) σ. 33.

³⁶Βλ. Γεώργιος Εμμ. Τραγάκης, Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1996, σ. 255.

σται, ο σκοπός των επιχειρήσεις που ιδρύονται σε τέτοια οικονομικά κέντρα να είναι το πολύ χαμηλό φορολογικό καθεστώς, και συνήθως βρίσκονται κυρίως σε νησιά που καθιερώθηκε να παρομοιάζονται ως «φορολογικοί παράδεισοι»³⁷.

Οι εν λόγω εταιρείες ιδρύονται με στόχο την μικρότερη δυνατή φορολογία προκειμένου ο ιδιοκτήτης ή ο δικαιούχος τους να αποκομίσει το μεγαλύτερο για εκεί-

---

³⁷ Αρίθμ. ΠΟΛ. 1277/2015 (ΦΕΚ 2905 Β' /31-12-2015) «Καθορισμός των κρατών που έχουν προνομιακό φορολογικό καθεστώς με βάση τις διατάξεις των παραγράφων 6 και 7 του άρθρου 65 του ν.4172/2013 για το έτος 2015»

«(..) 1. Καθορίζουμε τα κράτη που έχουν προνομιακό φορολογικό καθεστώς, σύμφωνα με τις διατάξεις της περίπτωσης β' της παραγράφου 6 του άρθρου 65 του ν.4172/2013, τα κράτη εκείνα στα οποία το νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα υπόκειται σε φόρο επί των κερδών ή των εισοδημάτων ή του κεφαλαίου του οποίου ο συντελεστής είναι ίσος ή κατώτερος από το πενήντα τοις εκατό (50%) του συντελεστή φορολογίας νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που θα οφειλόταν σύμφωνα με τις διατάξεις της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας, εάν ήταν φορολογικός κάτοικος ή διατηρούσε μόνιμη εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 6 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος στην Ελλάδα. Με βάση το πιο πάνω κριτήριο τα κράτη αυτά, για το φορολογικό έτος 2015, είναι τα ακόλουθα:

1. Άγιος Ευστάθιος St. Eustatius
2. Άγιος Μαρίνος San Marino
3. Αλβανία Albania
4. Ανδόρα Andorra
5. Ανγκουίλα Anguilla
6. Βανουάτου Vanuatu
7. Βερμούδες Bermuda
8. Βοσνία -Ερζεγοβίνη Bosnia-Herzegovina
9. Βουλγαρία Bulgaria
10. Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι British Virgin Islands
11. Γιβραλτάρ Gibraltar
12. Γκέρνσεϋ Guernsey
13. Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα United Arab Emirates
14. Ιορδανία Hashemite Kingdom of Jordan
15. Ιρλανδία Ireland
16. Κατάρ Qatar
17. Κύπρος Cyprus
18. Λίχτενσταϊν Liechtenstein
19. Μακάο Macau
20. Μαλδίβες Republic of Maldives
21. Μαυροβούνιο Montenegro
22. Μολδαβία Republic of Moldova
23. Μονακό Monaco
24. Μονσεράτ Montserrat
25. Μπαχάμες the Bahamas
26. Μπαχρέϊν Bahrain
27. Μπελίζ Belize
28. Μποναίρ Bonair
29. Ναουρού Nauru
30. Νήσοι Κέϋμαν Cayman Islands
31. Νήσοι Μάρσαλ Marshall Islands
32. Νήσοι Τέρκς και Κάϊκος Turks and Caicos
33. Νήσος του Μάν Isle of Man
34. Ομάν Oman
35. Παραγουάη Paraguay
36. ΠΓΔΜ FYROM
37. Σαουδική Αραβία Saudi Arabia
38. Σεϋχέλλες Seychelles
39. Τζέρσεϋ Jersey (...)

νον κέρδος από τις διεθνείς του δραστηριότητες. Έχει αναπτυχθεί η άποψη ότι ένας από τους σκοπούς ίδρυσης των εταιρειών αυτών είναι και η απόκρυψη οικονομικών εσόδων ή κερδών, από παράνομες δραστηριότητες όπως είναι το λαθρεμπόριο όπλων, διακίνηση ναρκωτικών ουσιών κ.α. ή ξέπλυμα χρήματος, που πράγματι συμβαίνει σε αρκετές περιπτώσεις. Οι τυχόν προβατικές δραστηριότητες συνήθως δεν πραγματοποιούνται στην έδρα αυτών των εταιρειών αλλά στον τόπο όπου αναπτύσσονται οι οικονομικές τους δραστηριότητες.

Αυτές οι εταιρείες στην ουσία δεν είναι παράνομες, οι περισσότερες πολυεθνικές εταιρείες έχουν ιδρύσει τέτοιες εταιρείες σε χώρες με ηπιότερο φορολογικό καθεστώς, για μικρότερη φορολόγηση των κερδών τους. Ωστόσο, υφίστανται και χώρες «φορολογικοί παράδεισοι» που συγκαταλέγονται στη «μαύρη λίστα» για τις ελληνικές αλλά και τις ευρωπαϊκές φορολογικές αρχές, η δράση και η εγκατάσταση των εταιρειών αυτών στις εν λόγω χώρες υπόκεινται σε ενδελεχή έλεγχο. Μία υπεράκτια εταιρεία δύναται να αναφερθεί ως εταιρείες ειδικού σκοπού ή ως θυγατρική εταιρεία, ή εταιρεία ενός ομίλου επιχειρήσεων, ακόμη και ως συγγενής επιχείρηση.

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας γενικά έχει εξελίξει το ξέπλυμα σε μια νέα διάσταση καθώς τις περισσότερες φορές πραγματοποιείται ηλεκτρονικά, η ανωνυμία που προσφέρει το διαδίκτυο αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ταυτοποίηση του δράστη. Για παράδειγμα έχει παρατηρηθεί ότι αγοράζονται μέσω διαδικτύου μεγάλης ποσότητας και αξίας αγαθά από ένα άτομο, που με αυτό τον τρόπο προσπαθεί να προωθήσει χρήματα χωρίς να γίνει αντιληπτή αυτή του η ενέργεια. Άλλος τρόπος διαδικτυακού ξεπλύματος είναι η δημιουργία πολλαπλών τραπεζικών λογαριασμών και στην συνέχεια κατάθεση σε αυτούς πολλών μικρών ποσών. Με τον τρόπο αυτό διοχετεύονται τα παράνομα μετρητά χρήματα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα³⁸. Τα βασικά αδικήματα, από τα οποία προκύπτουν παράνομα έσοδα και εν συνεχεία νομιμοποιούνται είναι τα ακόλουθα³⁹:

- Η εγκληματική οργάνωση (άρθρο 187ΠΚ⁴⁰).

³⁸ Βλ. Γιώργος Δημήτριάδης, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος - Ζητήματα εφαρμογής του ν.2331/1995, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002, σ.σ. 19-24.

³⁹ Βλ. <http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/Eυρετήριο>, (πρόσβαση 22-12-2015).

⁴⁰ 1. Με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών τιμωρείται οποιός συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση), που επιδιώκει τη διάπραξη περισσότερων κακοουρημάτων, που προβλέπονται στα άρθρα 207 (παραχάραξη), 208 (κυκλοφορία παραχαραγμένων νομισμάτων), 216 (πλαστογραφία), 218 (πλαστογραφία και κατάχρηση ενσήμων), 242 (ψευδής βεβαίωση, νόθευση), 264 (εμπρησμός), 265 (εμπρησμός σε δάση), 268 (πλημμύρα), 270

(έκρηξη), 272 (παραβάσεις σχετικές με τις εκρηκτικές ύλες), 277 (πρόκληση ναυαγίου), 279 (δηλητηρίαση πηγών και τροφίμων), 291 (διατάραξη της ασφαλείας σιδηροδρόμων, πλοίων και αεροσκαφών), 299 (ανθρωποκτονία με πρόθεση), 310 (βαριά σωματική βλάβη), 322 (αρπαγή), [322Α και 322Β (αναγκαστική εξαφάνιση προσώπου)], 323 (εμπόριο δούλων), 323Α (εμπορία ανθρώπων), 324 (αρπαγή ανήλικων), 327 (ακούσια απαγωγή), 336 (βιασμός), 338 (κατάχρηση σε ασέλγεια), 339 (αποπλάνηση παιδιών), 348Α (πορνογραφία ανήλικων), 351 (σωματεμπορία), 351Α (ασέλγεια με ανήλικο έναντι αμοιβής), 374 (διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπής), 375 (υπεξαίρεση), 380 (ληστεία), 385 (εκβίαση), 386 (απάτη), 386Α (απάτη με υπολογιστή), 404 (τοκογλυφία), «στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 87 και στο άρθρο 88 του Ν. 3386/2005 (ΦΕΚ Α212), όταν οι πράξεις αυτές (διευκόλυνση της παρανόμου εισόδου ή εξόδου ή της παράνομης μεταφοράς υπηκόων τρίτων χωρών) τελούνται από κερδοσκοπία», όπως επίσης περισσότερων κακουργημάτων που προβλέπονται στη νομοθεσία περί ναρκωτικών, όπλων, εκρηκτικών υλών και προστασίας από υλικά που εκπέμπουν επιβλαβείς για τον άνθρωπο ακτινοβολίες, «καθώς και περισσότερων κακουργημάτων που προβλέπονται και τιμωρούνται από την νομοθεσία για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής κληρονομιάς», «καθώς και τη νομοθεσία περί προστασίας του περιβάλλοντος», «καθώς και περισσότερων εγκλημάτων που προβλέπονται και τιμωρούνται από την διάταξη του άρθρου 41 ΣΤ του Ν. 2725/99», «όπως επίσης και περισσότερων εγκλημάτων που προβλέπονται και τιμωρούνται στο άρθρο 1280 του Ν. 2725/1999. Για τα εγκλήματα του άρθρου αυτού η ιδιότητα του ιατρού, προπονητή ή φυσιοθεραπευτή αποτελεί επιβαρυντική περίπτωση». «Με την ίδια ποινή τιμωρείται ο υπαίτιος της πράξεως του πρώτου εδαφίου, αν η εγκληματική οργάνωση επιδιώκει την τέλεση περισσότερων αξιόποινων πράξεων σχετικά με την αποφυγή καταβολής νόμιμου φόρου, τέλους, δασμού ή άλλης επιβαρύνσεως κατά την αγορά, πώληση, παραλαβή, παράδοση, μεταφορά, διαμετακόμιση, εμπορία, κατοχή, αποθήκευση, εισαγωγή ή εξαγωγή εμπορεύματος ή και προϊόντος απομίμησης, παραποίησης ή πειρατείας.

2. Όποιος παρέχει ουσιώδεις πληροφορίες ή υλικά μέσα, με σκοπό να διευκολύνει ή να υποβοηθήσει οργάνωση της προηγούμενης παραγράφου για τη διάπραξη των επιδιωκόμενων από αυτή κακουργημάτων, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

3. Όποιος διευθύνει την οργάνωση της πρώτης παραγράφου τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών. Με την ίδια ποινή τιμωρείται το μέλος της οργάνωσης αν κατά τον χρόνο τέλεσης του εγκλήματος του δευτέρου εδαφίου της πρώτης παραγράφου ήταν δημόσιος υπάλληλος ή υπάλληλος υπό την έννοια του άρθρου 263α.

4. Όποιος με απειλή ή χρήση βίας κατά δικαστικών λειτουργών, ενόρκων, ανακριτικών ή δικαστικών υπαλλήλων, μαρτύρων, πραγματογνωμόνων και διερχομένων ή με δωροδοκία των ίδιων προσώπων ματαιώνει την αποκάλυψη ή τη δίωξη ή την τιμωρία του εγκλήματος της συγκρότησης ή ένταξης σε εγκληματική οργάνωση της παραγράφου 1 τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα (10) έτη και με χρηματική ποινή από εκατό χιλιάδες (100.000) μέχρι πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) ευρώ. Όποιος στις παραπάνω περιπτώσεις ματαιώνει την αποκάλυψη ή τη δίωξη ή την τιμωρία όχι μόνο του εγκλήματος της συγκρότησης ή ένταξης σε εγκληματική οργάνωση της παραγράφου 1, αλλά και άλλου εγκλήματος, από εκείνα που απαριθμούνται στην ίδια παράγραφο, τιμωρείται με κάθειρξη και χρηματική ποινή από εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ μέχρι ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ.

5. Όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της παραγράφου 1, ενώνεται με άλλον για να διαπράξει κακούργημα (συμμορία), τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών. Με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών τιμωρείται ο υπαίτιος, αν η κατά το προηγούμενο εδάφιο ένωση έγινε για τη διάπραξη πλημμελήματος, το οποίο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και με το οποίο επιδιώκεται οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος ή η προσβολή της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας ή της γενετήσιας ελευθερίας.

6. Η κατασκευή, προμήθεια ή κατοχή όπλων, εκρηκτικών υλών και χημικών ή βιολογικών υλικών ή υλικών που εκπέμπουν επιβλαβείς για τον άνθρωπο ακτινοβολίες προς εξυπηρέτηση των σκοπών της οργάνωσης της παραγράφου 1 ή της συμμορίας της παραγράφου 3 ή η επιδίωξη οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους των μελών τους συνιστούν επιβαρυντικές περιστάσεις. Η μη τέλεση οποιουδήποτε από τα επιδιωκόμενα εγκλήματα των παραγράφων 1 και 3 συνιστά ελαφρυντική περίσταση. Η απλή ψυχική συνέργεια στα εγκλήματα της συγκρότησης ή συμμετοχής κατά την παράγραφο 1 ή της συμμορίας κατά την παράγραφο 3 δεν τιμωρείται, εφόσον τα μέλη της οργάνωσης ή συμμορίας δεν επιδιώκουν οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος. «Επιβαρυντική περίσταση» συνιστά επίσης η τέλεση της πράξεως του τελευταίου εδαφίου της πρώτης παραγράφου με υλικό αντικείμενο το αργό πετρέλαιο ή άλλο πετρελαιοειδές ή ενεργειακό προϊόν.

7. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και όταν οι προβλεπόμενες σ' αυτό αξιόποινες πράξεις τελέστηκαν στην αλλοδαπή από ημεδαπό ή στρέφονταν κατά Έλληνα πολίτη ή κατά νομικού προσώπου που εδρεύει στην ημεδαπή ή κατά του Ελληνικού κράτους, ακόμη και αν αυτές δεν είναι αξιόποινες κατά τους νόμους της χώρας στην οποία τελέστηκαν.

- Οι τρομοκρατικές πράξεις και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (187ΠΚ).
- Η παθητική δωροδοκία (άρθρο 235ΠΚ)⁴¹.
- Η ενεργητική δωροδοκία (άρθρο 236ΠΚ)⁴².

8. Η διάταξη του άρθρου 238 εφαρμόζεται αντίστοιχα και στα εγκλήματα των παραγράφων 1 έως 4 του παρόντος. (Το άρθρο 187 τίθεται όπως αντικαταστάθηκε αρχικώς μεν με το άρθρο 1 του Ν.2928/27-06-2001, στη συνέχεια από τους νόμους 3658/08, 3849/10 και τέλος με την παράγραφο 1 του άρθρου δεύτερου του Ν. 3875/20-9-2010 (ΦΕΚ 158Α), με την οποίαν προστέθηκαν νέες παράγραφοι με αριθμούς 2,3 και 8, ενώ οι υπάρχουσες παράγραφοι 2-5 αναριθμήθηκαν σε 4-7. (1)

*Προστέθηκε στην περίπτωση 1 η φράση [322Α και 322Β (αναγκαστική εξαφάνιση προσώπου)] με το άρθρο τρίτο Ν. 4268/2014.

*Το τελευταίο εδάφιο περίπτωσης 1 προστέθηκε με την παρ. 9 άρθρου 320, του Ν. 4072/2012.

*Το τελευταίο εδάφιο περίπτωσης 2 προστέθηκε με την παρ. 9β άρθρου 320, του Ν. 4072/2012.

*Η περίπτωση 2 (πρώην 4) προστέθηκε με την παρ. 20 άρθρου 320, του Ν. 3849/2010.

*Το τελευταίο εδάφιο περίπτωσης 7 προστέθηκε με την παρ. 9γ άρθρου 320, του Ν. 4072/2012.

(1) Βλ. επίσης άρθρα 9 και 10 του Ν. 2928/27-06-2001 σύμφωνα με τα οποία:

«ΑΡΘΡΟ 9.- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ. 1. Κατά την ποινική διαδικασία για τις πράξεις της συγκρότησης ή συμμετοχής σε οργάνωση της παραγράφου 1 του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα και για συναφείς πράξεις μπορεί να λαμβάνονται μέτρα για την αποτελεσματική προστασία από πιθανή εκδίκευση ή εκφοβισμό των ουσιαστών μαρτύρων των προσώπων που κατά το άρθρο 187Α του Ποινικού Κώδικα βοηθούν στην αποκάλυψη εγκληματικών δραστηριοτήτων ή και των οικείων τους.

ΑΡΘΡΟ 10.- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΛΛΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ. 1. Με διάταξη του αρμόδιου εισαγγελέα εφετών μετρά φύλαξης διατάσσονται για τον εισαγγελέα, τον ανακριτή και τους δικαστές της υπόθεσης, όταν πρόκειται για κακουργήματα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 9 του παρόντος. Κατά την προφορική απαγγελία στο ακροατήριο και κατά την κατάρτιση των αποφάσεων των ποινικών δικαστηρίων τα ονόματα των δικαστών σε περίπτωση μειοψηφίας παραμένουν μυστικά.

2. Με διάταξη του αρμόδιου εισαγγελέα πλημμελειοδικών μέτρα προστασίας για την αποτροπή κινδύνου εκδίκευσης λαμβάνονται για τους κρατούμενους που προβαίνουν σε σημαντικές ως προς τη δράση εγκληματικής οργάνωσης αποκαλύψεις. Τέτοια μέτρα είναι ιδίως η κράτησή τους χωριστά από άλλους κρατούμενους, η μεταφορά τους με χωριστό όχημα και ασφαλή συνοδεία και η φύλαξή τους κατά τη διάρκεια των αδειών τους». (Σύμφωνα με το άρθρο 42, παρ. 6 του Ν. 3251/04, οι διατάξεις των άρθρων 9 και 10 του Ν. 2928/01 εφαρμόζονται και για τις αξιόποινες πράξεις που προβλέπονται στο άρθρο 187Α του Π.Κ.).

(*) Στην παρ. 1 του άρθ. 187 το εδ. που αναφέρεται στον Ν. 3386/06 τίθεται όπως αντικαταστάθηκε με την περ. β' της παρ. 1 του άρθρ. δεύτερου του Ν. 3875/10. Επίσης, η τέταρτη από το τέλος φράση της παρ. 1 προστέθηκε με το άρθ. 11 του Ν. 3658/08, η τρίτη με την παρ. 1 του άρθ. 8 του Ν. 4042/13-2-12, η προτελευταία φράση με την παρ. 1 του άρθρ. 4 του Ν. 4049/23-2-2012 και η τελευταία φράση με την παρ. 1 του άρθρου 12 του προηγούμενου νόμου.

⁴¹ Άρθρο 235: Παθητική δωροδοκία.

ΔΩΔΕΚΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

«1. Υπάλληλος, ο οποίος, κατά παράβαση των καθηκόντων του ζητεί ή λαμβάνει, άμεσα ή με τη μεσολάβηση τρίτου, για τον εαυτό του ή για τρίτο, ωφελήματα οποιασδήποτε φύσης ή δέχεται υπόσχεση τούτων, για ενέργεια ή παράλειψη του μελλοντική ή ήδη τελειωμένη, που ανάγεται στα καθήκοντά του ή αντίκειται σε αυτά, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

«2. Αν η αξία των ωφελημάτων υπερβαίνει το ποσό των εβδομήντα τριών χιλιάδων (73.000) ευρώ ή αν ο δράστης έχει την ιδιότητα του υπαλλήλου του Υπουργείου Οικονομικών επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα (10) ετών.»

⁴² Άρθρο 236: Ενεργητική δωροδοκία.

«1. Όποιος υπόσχεται ή παρέχει σε υπάλληλο, άμεσα ή με τη μεσολάβηση τρίτου, οποιασδήποτε φύσης ωφελήματα για τον εαυτό του ή για τρίτο, για ενέργεια ή παράλειψη του μελλοντική ή ήδη τελειωμένη, που ανάγεται στα καθήκοντα του ή αντίκειται σε αυτά, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

2. Αν η αξία των ωφελημάτων υπερβαίνει το συνολικό ποσό των εβδομήντα τριών χιλιάδων (73.000) ευρώ, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

3. Παραλείπεται ως μη ισχύουσα.

- Η δωροδοκία δικαστή (άρθρο 237ΠΚ)⁴³.
- Η εμπορία ανθρώπων (άρθρο 323Α ΠΚ)⁴⁴.
- Η απάτη με υπολογιστή (άρθρο 386Α ΠΚ)⁴⁵.
- Η σωματοεμπορία (άρθρο 351 ΠΚ)⁴⁶.

⁴³ Άρθρο 237: Δωροδοκία δικαστή

«1. Εκείνος που καλείται κατά το νόμο να εκτελέσει δικαστικά καθήκοντα ή ο διαιτητής, αν απαιτήσουν ή δεχθούν δώρα ή άλλα ωφελήματα που δεν δικαιούνται ή την υπόσχεση ότι θα τα λάβουν με το σκοπό να διεξαχθεί ή να κριθεί μια υπόθεση που τους έχει ανατεθεί υπέρ ή εναντίον κάποιου, τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

2. Αν η αξία των δώρων ή ωφελημάτων υπερβαίνει το συνολικό ποσό των εβδομήντα τριών χιλιάδων (73.000) ευρώ, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

3. Όποιος για το σκοπό που αναφέρθηκε προσφέρει, υπόσχεται, διαμεσολαβεί ή δίνει τέτοια δώρα ή ωφελήματα σε κάποιο από τα πρόσωπα της παραγράφου 1 ή σε οικείο τους, τιμωρείται: α) με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους, β) με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών αν η αξία των δώρων ή ωφελημάτων υπερβαίνει το συνολικό ποσό των εβδομήντα τριών χιλιάδων (73.000) ευρώ.

4. Παραλείπεται ως μη ισχύουσα.

⁴⁴ Άρθρο 323^Α: Εμπορία ανθρώπων

«1. Όποιος με τη χρήση βίας, απειλής ή άλλου εξαναγκαστικού μέσου ή την επιβολή ή κατάχρηση εξουσίας προσλαμβάνει, μεταφέρει, προωθεί εντός ή εκτός της επικράτειας, κατακρατεί, υποθάλλει, παραδίδει με ή χωρίς αντάλλαγμα σε άλλον ή παραλαμβάνει από άλλον πρόσωπο με σκοπό την αφαίρεση «κυττάρων» ιστών ή οργάνων του σώματος του ή για να εκμεταλλευτεί ο ίδιος ή άλλος την εργασία ή την επαιτεία του, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και με χρηματική ποινή δέκα χιλιάδων έως πενήντα χιλιάδων ευρώ.»

2. Με την ποινή της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται ο υπαίτιος αν, για να επιτύχει τον ίδιο σκοπό, αποσπά τη συναίνεση προσώπου με τη χρήση απατηλών μέσων ή το παρασύρει, εκμεταλλευόμενος την ευάλωτη θέση του, με υποσχέσεις, δώρα, πληρωμές ή παροχή άλλων ωφελημάτων.

3. Όποιος εν γνώσει δέχεται την εργασία προσώπου, το οποίο τελεί υπό τις συνθήκες που περιγράφονται στις παραγράφους 1 και 2, ή τα έσοδα από την επαιτεία του προσώπου αυτού, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.

4. Με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή πενήντα χιλιάδων έως εκατό χιλιάδων ευρώ τιμωρείται ο υπαίτιος σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, αν η πράξη:

«α) στρέφεται κατά ανηλίκου ή ατόμου σωματικώς ή διανοητικώς ανάπηρου,».

β) τελείται κατ' επάγγελμα,

γ) τελείται από υπάλληλο ο οποίος κατά την άσκηση της υπηρεσίας του ή επωφελούμενος από την ιδιότητά του αυτή διαπράττει ή συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο στην πράξη ή

δ) είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος.

5. Όποιος χρησιμοποιεί τα μέσα των παραγράφων 1 και 2 για να στρατολογήσει ανήλικο με σκοπό τη χρησιμοποίησή του σε ένοπλες συγκρούσεις τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή πενήντα χιλιάδων έως εκατό χιλιάδων ευρώ.

«6. Με ισόβια κάθειρξη τιμωρείται ο υπαίτιος σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, αν η πράξη είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο.»

⁴⁵ Άρθρο 386^Α: Απάτη με υπολογιστή

1. Όποιος, με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος, βλάπτει ξένη περιουσία, επηρεάζοντας τα στοιχεία υπολογιστή είτε με μη ορθή διαμόρφωση του προγράμματος είτε με επέμβαση κατά την εφαρμογή του είτε με χρησιμοποίηση μη ορθών ή ελλειπών στοιχείων είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση από 3 μήνες έως 5 χρόνια. Περιουσιακή βλάβη υφίσταται και αν τα πρόσωπα που την επέστησαν είναι άδηλα. Για την εκτίμηση του ύψους της ζημίας είναι αδιάφορο αν οι παθόντες είναι ένα ή περισσότερα πρόσωπα.

⁴⁶ Άρθρο: 351: Σωματοεμπορία

1. Όποιος με τη χρήση βίας, απειλής ή άλλου εξαναγκαστικού μέσου ή την επιβολή ή κατάχρηση εξουσίας προσλαμβάνει, μεταφέρει ή προωθεί εντός ή εκτός της επικράτειας, κατακρατεί, υποθάλλει, παραδίδει με ή χωρίς αντάλλαγμα σε άλλον ή παραλαμβάνει από άλλον πρόσωπο με σκοπό να προβεί ο ίδιος ή άλλος στη γενετήσια εκμετάλλευσή του τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και χρηματική ποινή δέκα χιλιάδων έως πενήντα χιλιάδων ευρώ.

- Τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 20,21,22, και 23 του Ν.3459/2006⁴⁷ «Κώδικας Νόμου για τα Ναρκωτικά».
- Τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 15 και 17 του Ν.2168/1993⁴⁸ «Όπλα , πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες κλπ.».
- Τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 53, 54, 55, 61, και 63 του Ν.3028/2002⁴⁹ «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς».
- Η δωροδοκία αλλοδαπού δημοσίου λειτουργού.
- Η δωροδοκία υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 29 και 30 του Ν.3340/2005⁵⁰ «Για την προστασία της Κεφαλαιαγοράς από πράξεις προσώπων που κατέχουν προνομιακές πληροφορίες και πράξεις χειραγώγησης της αγοράς» με τις τροποποιήσεις του Ν.4141/2013.
- Κάθε άλλο αδίκημα που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας, της οποίας το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι μηνών και από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος.

2. Με την ποινή της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται ο υπαίτιος αν, για να πετύχει τον ίδιο σκοπό, αποσπά τη συναίνεση προσώπου με τη χρήση απατηλών μέσων ή το παρασύρει, εκμεταλλευόμενος την ευάλωτη θέση του με υποσχέσεις, δώρα, πληρωμές ή παροχή άλλων ωφελημάτων.

3. Όποιος εν γνώσει ενεργεί ασελγή πράξη με πρόσωπο το οποίο τελεί υπό τις συνθήκες που περιγράφονται στις παραγράφους 1 και 2 τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.

4. Με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή πενήντα χιλιάδων έως εκατό χιλιάδων ευρώ τιμωρείται ο υπαίτιος σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, αν η πράξη:

α) στρέφεται κατά ανηλίκου ή συνδέεται με την πνευματική αδυναμία ή την κουφότητα του παθόντος, β) τελέστηκε από ένα από τα πρόσωπα που αναφέρονται στο στοιχείο γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 349,

γ) συνδέεται με την παράνομη είσοδο, παραμονή ή έξοδο του παθόντος από τη χώρα,

δ) τελείται κατ' επάγγελμα,

ε) τελείται από υπάλληλο ο οποίος κατά την άσκηση της υπηρεσίας του ή επωφελούμενος από την ιδιότητά του αυτή διαπράττει ή συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο στην πράξη ή

στ) είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος.

5. Αν κάποια από τις πράξεις της πρώτης και δεύτερης παραγράφου είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο του παθόντος επιβάλλεται ισόβια κάθειρξη.

6. Η κατά τις προηγούμενες παραγράφους γενετήσια εκμετάλλευση συνίσταται στην επιχείρηση από κερδοσκοπία οποιασδήποτε ασελγούς πράξης ή στη χρησιμοποίηση από κερδοσκοπία του σώματος, της φωνής ή της εικόνας προσώπου για την πραγματική ή προσποιητή επιχείρηση τέτοιας πράξης ή για την παροχή εργασίας ή υπηρεσιών που αποσκοπούν στη γενετήσια διέγερση».

⁴⁷Ν.3459/2006 (ΦΕΚ 103 Α' /25-05-2006) «Κώδικας Νόμων για τα Ναρκωτικά» (Κ.Ν.Ν.).

⁴⁸Ν.2168/1993 (ΦΕΚ 147 Α' /03-09-1993) «Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν όπλα, πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες, εκρηκτικούς μηχανισμούς και άλλες διατάξεις».

⁴⁹Ν.3028/2002 (ΦΕΚ 153 Α' /28-06-2002) «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς».

⁵⁰Ν.3340/2005 (ΦΕΚ 112 Α' /10-05-2005) «Για την προστασία της Κεφαλαιαγοράς από πράξεις προσώπων που κατέχουν προνομιακές πληροφορίες και πράξεις χειραγώγησης της αγοράς».

Φορέας του μαύρου χρήματος ή ξεπλύματος χρήματος μπορεί να είναι ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου δικαίου, ακόμα και κυβερνήσεις χωρών. Το μαύρο χρήμα και οι οικονομικές δραστηριότητες που συνδέονται με αυτό συνιστούν ευρύτερα την παραοικονομία. Το άρθρο 2 παρ. 2 του Ν.3691/2008⁵¹ καθορίζει ότι νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Ξέπλυμα Χρήματος) που προβλέπονται στο άρθρο 3 του νόμου αποτελούν οι ακόλουθες πράξεις⁵²:

- Η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας που προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης της, ή η παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στην δραστηριότητα αυτή προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες.

- Η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, την προέλευση, τη διάθεση, ή τη διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο ευρίσκεται αυτή ή την κυριότητα επί περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα.

- Η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση της περιουσίας εν γνώσει του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα.

- Η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή τη διακίνηση μέσω αυτού των εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξεις συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες.

- Η σύσταση οργάνωσης ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων για τη διάπραξη μιας ή περισσότερων από τις ανωτέρω εγκληματικές πράξεις και η συμμετοχή σε τέτοια οργάνωση ή ομάδα. Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας

- Είναι η παροχή ή συλλογή κεφαλαίων για τη διάπραξη του εγκλήματος της τρομοκρατίας.

---

⁵¹ Τροποποιείται με τον Ν.3932/2011 (ΦΕΚ 49 Α'/10-03-2011) «Σύσταση Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης».

⁵² Ν.3691/2008 (ΦΕΚ 166 Α'/05-08-2008) «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις».

Οι ανωτέρω πράξεις έχουν τυποποιηθεί από την τρίτη κοινοτική Οδηγία (2005/60/ΕΚ⁵³), ώστε, μεταφερόμενες στα εθνικά ποινικά συστήματα, κατά τη διαδικασία της ενσωμάτωσης, να αντιμετωπισθούν ενιαία και ομοιόμορφα από όλα τα κράτη μέλη. Παρά το γεγονός ότι η τρίτη Οδηγία επανέλαβε τις ίδιες ρυθμίσεις με την δεύτερη, ως προς την τυποποίηση των μορφών νομιμοποίησης εσόδων, ο Ν. 3691/2008 προέβη στην τυποποίηση και άλλων πράξεων νομιμοποίησης, καθ' υπέρβαση της Οδηγίας. Συνεπώς, με τον Ν.3691/2008, τυποποιούνται «συμπεριφορές», οι οποίες συνιστούν εναλλακτικά την απόπειρα ή την τέλεση του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ως εκφάνσεις μιας και της αυτής εγκληματικής δράσης.

1.3. Χαρακτηριστικά του Οικονομικού-Φορολογικού Εγκλήματος

Το οικονομικό – φορολογικό έγκλημα έχει πολλές αποχρώσεις, εμφανίζεται μέσα από οικονομικές, χρηματιστηριακές, τραπεζικές και λοιπές συναλλαγές, περιβάλλεται με νομιμοφάνεια και μπορεί να εμπλέκει κρατικούς υπαλλήλους, δικωκτικά όργανα, δικαστικούς λειτουργούς και πολιτικούς με αποτέλεσμα να εμφανίζονται ελλείμματα στην πολιτική βούληση και δράση. Για την αντιμετώπιση του απαιτείται εξειδίκευση και διαρκή κατάρτιση των δικωκτικών και ελεγκτικών οργάνων, καθώς αναπτύσσονται νέες μορφές και νέες μέθοδοι και σε αρκετές περιπτώσεις η ζημία από τη διάπραξη του εγκλήματος διαχέεται ποικιλοτρόπως ή δεν είναι ξεκάθαρη.

Το οικονομικό έγκλημα παρουσιάζεται σε διαφορετικές εκφάνσεις κάθε φορά ωστόσο υφίστανται κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με τον H.Croall⁵⁴ τα κοινά στοιχεία που έχουν τα οικονομικά εγκλήματα, όπως και η απάτη – τα οποία περιλαμβάνονται στα εγκλήματα του «λευκού κολάρου» - αναφέρονται παρακάτω.

- Μικρή ορατότητα: Οι δράστες του οικονομικού εγκλήματος, βρίσκονται συχνά στον «τόπο του εγκλήματος» και έχουν την δυνατότητα να αποκρύψουν τις δραστηριότητες τους και να συγκαλύψουν τα ίχνη τους, με αποτέλεσμα τα θύματά τους να μην γνωρίζουν ότι έχουν εξαπατηθεί. Τα εγκλήματα εκτελούνται συνήθως κατά την διάρκεια των νόμιμων επιχειρηματικών και επαγγελματικών δραστηριοτήτων των δραστών, αποτελούν ουσιαστικά και ολοκληρωτικά μια κατάχρηση της εμπιστοσύνης των ε-

⁵³ Βλ. <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/9597>, Οδηγία 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 2005 Σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, (προβολή 23-12-2015).

⁵⁴ Βλ. H. Croall, White Collar Crime, Criminal Justice and Criminology, Buckingham: Open University Press 1992, p.p. 12-16.

μπλεκομένων μερών, π.χ. των εργαζομένων, πελατών, συνεργατών, προμηθευτών, ή και του κράτους.

- Πολυπλοκότητα: Τα οικονομικά εγκλήματα που αφορούν υπεξαίρεση χρημάτων με εξαπάτηση είναι εξαιρετικά πολύπλοκα είτε λόγω της νομοθεσίας, η οποία έχει πολλά κενά και ασάφειες είτε λόγω της φύσης του εγκλήματος όπως για παράδειγμα το ηλεκτρονικό έγκλημα από διαφορετικές χώρες ή το σχέδιο του εγκλήματος να είναι πολύ περίπλοκο με αποτέλεσμα να μην εντοπίζονται τα στάδια και τα ίχνη του.
- Διάχυση των ευθυνών: Στα οικονομικά εγκλήματα νε έχουν εμπλακεί πολλοί δράστες από διαφορετικές περιοχές και με διαφορετικές αρμοδιότητες με διαφορετικές νομοθεσία σε αρκετές περιπτώσεις καθώς αναφέρονται και σε διαφορετικές χώρες. Κατ' αυτόν τον τρόπο καθίσταται εξαιρετικά δύσκολο η εξεύρεση αποδείξεων που θα τεκμηριώνουν την ευθύνη ενός δράστη. Συνήθως εμπλέκονται άτομα που έχουν γνώσεις, εξειδικεύσεις, πρόσβαση σε εσωτερικά δίκτυα πληροφοριών, γνώση και χρήση πληροφοριών και μέσων. Αυτό κάνει τα εγκλήματα ακόμα πιο περίπλοκα και την αποκάλυψη τους ακόμα πιο δύσκολη υπόθεση.
- Διάχυση θυματοποίησης: Συχνά το θύμα δεν μπορεί να προσδιοριστεί, αν δηλαδή το έγκλημα, είναι σε βάρος του κράτους ή πολλών προσώπων ή κάποιας εταιρείας.
- Δύσκολη διερεύνηση καθώς και δίωξη: λόγω της μικρής ορατότητας και πολυπλοκότητας, της διάχυσης των ευθυνών και της θυματοποίησης. Τα οικονομικά εγκλήματα συχνά βρίσκουν πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης, όχι μόνο λόγω των ελλειμμάτων πληροφόρησης και ελέγχου, αλλά και της ανυπαρξίας ουσιαστικής λογοδοσίας ή της διασποράς της ευθύνης και των αρμοδιοτήτων μέσα στις επιχειρήσεις, οργανισμούς και το κράτος⁵⁵.

1.4. Οι επιπτώσεις του Οικονομικό-Φορολογικού εγκλήματος

Το οικονομικό και ειδικά το φορολογικό, έγκλημα είναι μια σοβαρή πληγή στη σύγχρονη κοινωνία, ένα πρόβλημα με οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις. Είναι σημαντικό ζήτημα και η ζημία που επιφέρει στο κράτος και στην κοινωνία. Τα οικονομικά εγκλήματα – ειδικά εκείνα που αφορούν τις οικονομικές από-

⁵⁵Βλ. Γιάννης Μάρκοβιτς, Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2013, σ.σ. 14-24.

τες και τη διαφθορά έχουν μεγάλη επίδραση στην οικονομική – κοινωνική – πολιτική δραστηριότητα των κρατών και ζημιώνουν το σύνολο της κοινωνίας, της οικονομίας και της πολιτικής ζωής των πολιτών της.

1.4.1. Οικονομικές

Η φοροδιαφυγή, η φοροαποφυγή, το οικονομικό έγκλημα γενικά, αναδιανέμουν το εισόδημα σε βάρος των θυμάτων και των μικρομεισθιάων τάξεων της κοινωνίας. Η δωροδοκία για εξασφάλιση ευνοϊκής πολιτικής ή γραφειοκρατικής κάλυψης, προκαλούν ένα φαύλο κύκλο περαιτέρω ανισοκατανομής του παραγόμενου πλούτου λόγω της παραοικονομίας που δημιουργεί αυτή την ευρύτερη αναδιανομή, με συνέπεια την συσσώρευση πλούτου για τους δράστες του οικονομικού εγκλήματος και την αλλοίωση της διάρθρωσης των καταναλωτικών δαπανών καθώς δημιουργείται αύξηση της ζήτησης για παράδειγμα σε είδη πολυτελείας και διοχετεύεται χρήμα σε μη παραγωγικές επενδύσεις.

Οι αρνητικές συνέπειες, που αφορούν μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων υπέρ των εγκληματικών συμφερόντων και κυρίως την μείωση των κρατικών εσόδων προκαλούν αδυναμία στου κρατικό μηχανισμό για χρηματοδότηση του εκσυγχρονισμού του δημοσίου τομέα και της κοινωνικής πολιτικής στους τομείς της υγείας, της παιδείας, πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης κατά συνέπεια και την ανάπτυξη των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων.

Επηρεάζει την ποιότητα παροχής υπηρεσιών από τη Δημόσια Διοίκηση διότι αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την εφαρμογή αξιοκρατικής αξιολόγησης και επηρεάζει τη δημοσιονομική και φορολογική πολιτική του κράτους που για να καλύψει τα ελλείμματα στον προϋπολογισμό του και να χρηματοδοτήσουν τις δαπάνες τους στρέφονται στην ακόμα υψηλότερη φορολόγηση όλων και ανάμεσά τους και εκείνων που δεν φοροαποφύγουν διευρύνοντας έτσι την ανισοκατανομή των φορολογικών βαρών.

Το κλίμα αδιαφάνειας στην οικονομία, έχει ως αποτέλεσμα την έλλειψη υγιούς και φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος για επενδύσεις, με σαφείς κανόνες και χαμηλό διοικητικό κόστος, εμποδίζει έτσι την μεταφορά βέλτιστων πρακτικών και τεχνογνωσίας που συνοδεύουν τις ξένες επενδύσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο καθιερώνεται στην αντίληψη των επενδυτών η εικόνα του αφερέγγυου και ασταθούς οικο-

νομικού-φορολογικού συστήματος και η χώρα τίθεται στο περιθώριο της διεθνούς αγοράς επενδυτικών κεφαλαίων. Το σύστημα εμφανίζεται να μην «αγγίζει» τα παράνομα συμφέροντα έναντι των ξένων καλόπιστων επενδυτών, οι οποίοι από την πλευρά τους αποθαρρύνονται από ένα επιχειρηματικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από έλλειψη κανόνων διαφάνειας και με υψηλό ρίσκο, με αποτέλεσμα να μην προχωρούν στην υλοποίηση των επενδύσεων στην χώρα.

Το φορολογικό-οικονομικό έγκλημα δημιουργεί μια παρασιτική και ανταγωνιστική επιχειρηματική δραστηριότητα πέρα από τη λογική του υγιούς ανταγωνισμού, κερδίζοντας ολοένα μια αυξανόμενη οικονομική και πολιτική επιρροή. Έτσι προκαλείται στρέβλωση των όρων του ανταγωνισμού και της διαφάνειας στην αγορά, με αποτέλεσμα οι φορείς του οικονομικού εγκλήματος να αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και οι οικονομικά ενεργούντες με νόμιμα μέσα να κινδυνεύουν να χάσουν το μερίδιο αγοράς ή να βρεθούν εκτός αυτής σε περίπτωση μη υιοθέτησης παρόμοιων παράνομων πρακτικών. Έτσι, οι οικονομικές οντότητες συνηθίζουν σε ένα εγκληματικό οικονομικό περιβάλλον, το ανακυκλώνουν με μια τάση απόρριψης και μη εφαρμογής νόμιμων συναλλαγών και την αντικατάστασή τους από παράτυπους κανόνες παράνομων συναλλαγών όπως για παράδειγμα η διαφθορά, οι απάτες, η φοροδιαφυγή και όλα όσα έχουν αναφερθεί και παραπάνω και κατά συνέπεια την αμφισβήτηση της κρατικής παρέμβασης.

Δημόσιοι υπάλληλοι, λειτουργοί, στελέχη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και ελεύθεροι επαγγελματίες που σχετίζονται με τους προηγούμενους όπως νομικοί, λογιστές, φοροτεχνικοί, γιατροί, συμβολαιογράφοι κ.α. γίνονται συχνά για προσωπικό όφελος συνεργοί και διευκολυντές παράνομων οικονομικών δραστηριοτήτων βασισμένο πολλές φορές σε θεσμοθετημένο επαγγελματικό απόρρητο.

1.4.2. Κοινωνικές

Η εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στο κοινωνικό σύνολο και το κράτος αποτελεί την βάση για την ομαλή κοινωνική συμβίωση που συμβάλει αποτελεσματικά στην ανάπτυξη και την ευημερία των πολιτών του. Αναπτύσσεται εμπιστοσύνη ανάμεσα στις κοινωνικά και οικονομικά ενεργά οντότητας και το κράτος ότι θα τηρηθούν οι προβλεπόμενες από τον νόμο και βάσει συμφωνιών συμπεριφορές. Ως απώτερος σκοπός κάθε κοινωνίας είναι αυτή η ισορροπία της εμπιστοσύνης στο σύστημα, καθώς έτσι θα βελτιωθεί η αξιοπιστία στο κράτος, θα συμβάλει στη μείωση του

κόστους λόγω μείωσης της διαφθοράς και ανώμαλων παρεμβάσεων στο σύστημα και θα δημιουργήσει αποδοτικότερες οντότητες.

Η οικονομική ζημιά που προκαλεί το οικονομικό έγκλημα είναι σίγουρα πολύ σημαντική, εντούτοις απείρως πιο σημαντική είναι η ζημιά που προκαλείται στις κοινωνικές σχέσεις. Πλήττει σοβαρά την πίστη και την εμπιστοσύνη της κοινωνίας απέναντι στο κράτος αλλά και σε όλες τις σχέσεις που μπορεί να δημιουργηθούν μέσα σε μία κοινότητα είτε αυτή είναι η οικογένεια ή κοινότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Το φορολογικό-οικονομικό έγκλημα αλλοιώνει την ηθική υπόσταση των κοινωνιών, προκαλεί κοινωνική αποδιοργάνωση σε ευρεία κλίμακα και συστημική διαφθορά σε επιχειρήσεις και κρατικούς φορείς.

Στα πλαίσια ενός δημοκρατικού συστήματος, εγγυητή και θεματοφύλακα της εμπιστοσύνης αποτελούν οι συνταγματικοί θεσμοί, το σύστημα απονομής δικαιοσύνης, οι δομές του κράτους και οι ελεγκτικοί του μηχανισμοί. Στην περίπτωση που οι εν λόγω θεσμοί και δομές δεν λειτουργούν αποτελεσματικά με συνέπεια την απώλεια της εμπιστοσύνης προς το κράτος και τότε η κοινωνική και οικονομική αναπαραγωγή απειλείται με αποδιοργάνωση. Η αποδιοργάνωση αυτή συνεπώς απειλεί το αίσθημα ασφάλειας και δικαίου για την σωστή λειτουργία του οικονομικού συστήματος και κατ' επέκταση την αλλαγή προτύπων συμπεριφοράς, στην επιλογή παράνομου και εύκολου πλουτισμού, την διακριτική μεταχείριση λίγων σε βάρος του συνόλου και τέλος την προσβολή των πολιτειακών θεσμών και την έννομης τάξης.

Στην περίπτωση για παράδειγμα μιας επιχείρησης που λαμβάνει εικονικά τιμολόγια εξόδων για συναλλαγές που δεν έχει πραγματοποιήσει και έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της φορολογητέας ύλης της, και ενδεχομένως την επιστροφής ή έκπτωσης φόρων χωρίς στην πραγματικότητα να είναι η εν λόγω επιχείρηση δικαιούχος, έχει ως αποτέλεσμα τη ζημιά σε βάρος του δημοσίου, δηλαδή απώλεια εσόδων του κράτους από φόρους. Παράλληλα, το κοινωνικό σύνολο χάνει την αγοραστική του δύναμη, μειώνεται η φοροδοτική του ικανότητα και έχει σοβαρές επιπτώσεις στο εισόδημά και το επίπεδο διαβίωσης του καθώς το κράτος δεν δύναται να το βοηθήσει αφού δεν έχει τους απαιτούμενους πόρους.

Σε περιπτώσεις οικονομικών εγκλημάτων, τα φαινόμενα της ατιμωρησίας, το αναποτελεσματικό σύστημα ελέγχου, η διαφθορά στο χώρο της δικαιοσύνης που καταπατά το αίσθημα δικαίου, η απειλή της ευημερίας και της ασφάλειας των πολιτών

λόγω της προβατικής συμπεριφοράς των οικονομικών εγκληματιών, οδηγούν σε κοινωνική αποδιοργάνωση και απρόβλεπτες και ακραίες κοινωνικές εντάσεις.

1.4.3. Πολιτικές

Οι πολιτικές επιπτώσεις των οικονομικών εγκλημάτων είναι προφανείς, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των σκανδάλων όπως εκείνα που κατά καιρούς μαθαίνουμε από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας όπως για παράδειγμα οι υπόθεση της “Siemens”⁵⁶. Οι πολιτικές επιπτώσεις μπορεί να πάρουν την μορφή μιας εμφανούς διάχυτης κρίσης εμπιστοσύνης όχι μόνο απέναντι στο πολιτικό σύστημα όπως αυτό εκφράζεται από τα πολιτικά κόμματα, αλλά και σε δημόσιους θεσμούς με αναγνωρισμένο μέχρι πρότινος κύρος που φτάνει μέχρι το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης και ανώτερους πολιτειακούς θεσμούς. Αιτία τέτοιων φαινομένων είθισται να αποτελεί η ανεπάρκεια του πολιτικού συστήματος να υπηρετήσει αποτελεσματικά τα συμφέροντα των πολιτών.

Αυτή η αδυναμία αντίδρασης των Αρχών επιβολής του νόμου απέναντι στο κάθε είδους οικονομικό εγκλήματος, η ατιμωρησία των εμπλεκόμενων πολιτικών, δημοσίων λειτουργών και ισχυρών επιχειρηματιών σε περιπτώσεις διαφόρων σκανδάλων έχει ως αποτέλεσμα τη συνολική αμφισβήτηση και κριτική του συστήματος παραγωγής και εφαρμογής πολιτικής και του συστήματος δικαιοσύνης που μάλλον επιτείνει τα φαινόμενα ανομίας μεταξύ των πολιτών.

Η κρίση νομιμοποίησης των θεσμών στη συνείδηση των πολιτών και η αμφισβήτηση τους μπορεί να οδηγήσει σε κρίση του πολιτικού συστήματος που ενδεχομένως να αποτελέσει απειλή ακόμα και για την εκτροπή του ιδίου του δημοκρατικού πολιτεύματος από ομάδες που θα προσπαθήσουν να εκμεταλλευτούν τη δυσaréσκεια του λαού για να βρουν ερείσματα νομιμοποίησης των ενεργειών τους. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κρίσης των πολιτικών θεσμών λόγω οικονομικών σκανδάλων αποτέλεσαν πρόσφατα στην Ελλάδα η είσοδος στην Βουλή του πολιτικού κόμματος

---

⁵⁶ Βλ. <https://el.wikipedia.org/> Το σκάνδαλο Siemens στην Ελλάδα είναι μια υπόθεση που αφορά σε ενδεχόμενο χρηματισμό Ελλήνων πολιτικών και στελεχών δημόσιων οργανισμών, όπως ο ΟΤΕ, από την γερμανική εταιρεία Siemens, σχετιζόμενο με συμβάσεις προμήθειας υλικών, υπηρεσιών και συστημάτων στο Ελληνικό Δημόσιο. Η υπόθεση ερευνάται από το 2008, τόσο από την ελληνική Δικαιοσύνη, όσο και από μια εξεταστική επιτροπή του Ελληνικού Κοινοβουλίου, σε συνεργασία με τις γερμανικές δικαστικές αρχές του Μονάχου. Το σκάνδαλο αποκαλύφθηκε όταν έγινε γνωστό στη Γερμανία ότι η Siemens δαπάνησε 1,3 δις ευρώ σε αμφιλεγόμενες πληρωμές (δωροδοκίες) για να εξασφαλίζει συμβόλαια σε διάφορες χώρες μεταξύ των ετών 1999 και 2006. Στελέχη της Siemens έχουν ισχυριστεί ότι συνολικά το ποσό των 130 εκατομμυρίων μάρκων είχε δοθεί σε Έλληνες, (πρόσβαση 22-12-2015)

Χρυσή Αυγή⁵⁷. Τέλος από τη στιγμή που το οργανωμένο οικονομικό έγκλημα ή «επαναστατικές» ή «τρομοκρατικές» ομάδες προσπαθούν να αποκτήσουν διασύνδεση με την πολιτική διαδικασία με στόχο την εξουσία είναι λογικό ότι μπορεί να προκληθούν μέχρι και μακροχρόνιοι πόλεμοι ακόμα και εμφύλιοι με όσα δεινά αυτοί συνεπάγονται για τον πληθυσμό.

Όπως δηλώνει ο Αστέριος Βουλανάς, Partner του Συμβουλευτικού Τμήματος της PwC⁵⁸ Ελλάδας σε άρθρο εφημερίδας⁵⁹ «*Το οικονομικό έγκλημα είναι σαν ένας δυνατός ιός που εξαπλώνεται και αντιστέκεται σθεναρά στις προσπάθειες για την εξάλειψή του. Κανένας οργανισμός, ανεξαρτήτως μεγέθους ή κλάδου, δεν μένει αλώβητος. Η επιτυχία αυτών που το διαπράττουν έγκειται στην προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες διεθνείς συνθήκες, όπως η εξάρτηση από την τεχνολογία και η επέκταση των αναδυόμενων οικονομιών*».

1.5. «Θύτες» και «θύματα» Οικονομικού-φορολογικού εγκλήματος.

Ποιος ορίζεται ως το «θύμα» μιας εγκληματικής οικονομικής δραστηριότητας, αναφορικά με το οικονομικό-φορολογικό έγκλημα; Είναι ορατό το «θύμα»; Ποιος θεωρεί τον εαυτό του «θύμα»; Έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματα των ανθρώπων ή έχουν υποστεί βλάβη τα προσωπικά ή οικονομικά τους συμφέροντα; Το αποτέλεσμα δεν είναι πάντα προφανές.

Για παράδειγμα, στη μη έκδοση αποδείξεων κατά την πώληση αγαθών, ενώ αυτή έχει σημαντικό οικονομικό όφελος για τον παραβάτη που δεν εκδίδει την απόδειξη λιανικών συναλλαγών (δηλαδή το νόμιμο φορολογικό στοιχείο πώλησης), για το κράτος έχει σημαντική ζημία από αυτή την πράξη, ενώ ο πελάτης δεν υφίσταται σχεδόν καμία άμεση ζημία, αντιθέτως μπορεί και να ωφελείται, καθώς η συγκεκριμένη ενέργεια μπορεί να συνοδεύεται με μια μικρή έκπτωση στην αγορά του προϊόντος. Ωστόσο και τα τρία εμπλεκόμενα μέρη μακροπρόθεσμα θα ζημιωθούν από την συγκεκριμένη πράξη.

---

⁵⁷ Βλ. <https://el.wikipedia.org/> Η Χρυσή Αυγή (επίσημη ονομασία: Λαϊκός Σύνδεσμος - Χρυσή Αυγή) είναι ελληνικό πολιτικό κόμμα. Ιδρύθηκε το 1980 από το Νικόλαο Μιχαλολιάκο ως οργάνωση με ναζιστικό χαρακτήρα προσανατολισμένη γύρω από την έκδοση ομώνυμου περιοδικού. Ανέπτυξε τη δράση της στις αρχές της δεκαετίας του 1990, περίοδο έντασης του Μακεδονικού ζητήματος, οπότε και ξεκίνησε την οργάνωση βίαιων επιθέσεων εναντίον μεταναστών και Ελλήνων, (πρόσβαση 23-12-2015).

⁵⁸ PriceWaterhouseCooper.

⁵⁹ Βλ. <http://www.capital.gr/story/1966620>, (πρόσβαση 05-11-2015).

Ο ασθενής που δωροδοκεί τον γιατρό, για να εγχειριστεί, μπορεί να μην αντιλαμβάνεται ότι είναι θύμα αξιόποινης συμπεριφοράς και προσχεδιασμένων ενεργειών από την πλευρά του γιατρού, γιατί βλέπει να θεραπεύεται από τον συγκεκριμένο γιατρό. Το άτομο που πουλάει λαθραία τσιγάρα σε μια λαϊκή αγορά αντιμετωπίζεται ως το θύμα, όπως και η εκμεταλλευόμενη πλευρά της παράνομης ενέργειας της λαθρεμπορίας τσιγάρων, τόσο από την κοινωνία, όσο και από τη δικαιοσύνη, καθώς ζει στην οικονομική ανέχεια, πιθανά είναι οικονομικός μετανάστης και δεν έχει δυνατότητα πρόσβασης στη νόμιμη αγορά εργασίας.

Όλα τα προαναφερθέντα παραδείγματα δεν επιφέρουν άμεση επιβάρυνση στο «θύμα», φαινομενικά εμφανίζονται να του παρέχουν οικονομική ωφέλεια. Εντούτοις, έμμεσα τον επιβαρύνουν καθώς το κράτος μη έχοντας εισπράξει τους αναλογούντες φόρους από τις προαναφερόμενες φορολογητέες πράξεις δεν θα διαθέτει τους οικονομικούς πόρους μακροπρόθεσμα, για κοινωνικές παροχές και ποιοτικές υπηρεσίες και θέσεις εργασίας προς τους πολίτες και ανάμεσα τους και τα «θύματα» που συμμετείχαν στην μείωση των πόρων αυτών.

Από την άλλη πλευρά οι διωκτικοί μηχανισμοί αντιμετωπίζονται απαξιωτικά έως και εχθρικά από τον μέσο πολίτη, όταν θα επιχειρήσουν επέμβαση για τη σύλληψη των διακινητών λαθραίων τσιγάρων ή την επιβολή προστίμων στους παραβάτες. Τέτοια παραδείγματα, όπως και πολλά άλλα, καταδεικνύουν τη δυσκολία εύρεσης άμεσου και απτού θύματος από ένα οικονομικό έγκλημα, ενώ κάποιες φορές η κοινή γνώμη θεωρεί τον παραβάτη ως θύμα και όχι ως θύτη. Είναι το θύμα της κοινωνίας και των καταστάσεων. Στα παραπάνω τρία παραδείγματα ο αγοραστής συναινεί, γιατί έχει προσωπικό χρηματικό όφελος, ο ασθενής δεν έχει διαφορετική επιλογή και ο πωλητής λαθραίων τσιγάρων στη λαϊκή δεν έχει διαφορετική επιλογή και ο πωλητής λαθραίων τσιγάρων στη λαϊκή ζει ως κοινωνικά απόκληρος. Και στις τρεις περιπτώσεις «φταίνει οι άλλοι», αόριστα, υπονοώντας το κράτος, την πολιτική, το σύστημα⁶⁰.

Συμπληρωματικά, η δικαστική αντιμετώπιση των οικονομικών-φορολογικών εγκλημάτων είναι διφορούμενη, προβληματική, καθώς η απόδειξη του εγκλήματος πολλές φορές είναι αμφίβολη ή τίθεται σε αμφισβήτηση. Στις περισσότερες περιπτώσεις οικονομικών-φορολογικών εγκλημάτων αμφισβητείται ο δόλος, η πρόθεση, η

---

⁶⁰ Βλ. Γιάννης Μάρκοβιτς, Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2013, σ.σ. 20-21.

υπολογιστική σκέψη, το προσχεδιάσμα της πράξης, η συνέργεια, η σύσταση εγκληματικής συμμορίας. Επίσης η σπανιότητα της αποκάλυψης των οικονομικών εγκλημάτων και πολλές φορές η αδυναμία εμφάνισης ακράδαντων αποδεικτικών στοιχείων, ή η ανυπαρξία θέλησης των αρχών να ασχοληθούν με το οικονομικό έγκλημα, η αδυναμία εμφάνισης μαρτυρικών καταθέσεων, αποδοχών διάπραξης του εγκλήματος οδηγεί τόσο στην αθώωση κατηγορούμενων λόγω επαρκών αποδείξεων, όσο και στην ανυπαρξία προηγούμενου δεδικασμένου παρόμοιων υποθέσεων.

Σε πολλές περιπτώσεις οι διωκτικές αρχές αναλύουν και μελετούν έγγραφα και στοιχεία, ενώ αδυνατούν να έχουν μαρτυρικές καταθέσεις, γιατί δεν υπάρχουν αυτόπτες μάρτυρες. Το αδίκημα μπορεί να είναι διαρκές και να υπάρχει αδυναμία χρονικού ή και γεωγραφικού προσδιορισμού του, όπως π.χ. οι εικονικές συναλλαγές, η απόκρυψη φορολογητέας ύλης, οι τραπεζικές απάτες, η κατάχρηση εμπιστευτικών πληροφοριών.

Τέλος, είναι χαρακτηριστικό ότι τις περισσότερες φορές τόσο οι διωκτικές αρχές, όσο και οι δικαστικές, αδυνατούν να εντοπίσουν που έχουν αναλωθεί ή «φυγαδευτεί» τα χρηματικά ποσά που έχουν παράνομα αποκτηθεί στο πλαίσιο εκτέλεσης της παράνομης πράξης. Ως εκ τούτου προσπαθούν, είτε μέσω της δέσμευσης περιουσιακών λογαριασμών και υπόπτων και εμπλεκομένων, της κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων των καταδικασμένων για οικονομικά εγκλήματα, είτε μέσω του ελέγχου «πόθεν έσχες» των υπόπτων, να εντοπίσουν ή να ταυτοποιήσουν τα παρανόμως ιδιοποιημένα χρηματικά ποσά. Ο έλεγχος «πόθεν έσχες» μπορεί κυρίως να λειτουργήσει υποθετικά και ενδεικτικά για το που μπορεί να έχουν αναλωθεί τα χρήματα που είναι ιδιαίτερο δύσκολο. Ο παράνομος πλουτισμός ωστόσο, μπορεί εν μέρει και υπό προϋποθέσεις, να εντοπιστεί με τον συγκεκριμένο έλεγχο. Σε αρκετές περιπτώσεις όμως τα «παράγωγα» του οικονομικού-φορολογικού εγκλήματος καταναλώνονται άμεσα με την μορφή υπηρεσιών και δαπανών για τον ελεύθερο χρόνο και σε αρκετές περιπτώσεις «εξάγονται» ή «εισάγονται» ως εμβάσματα στο ή από το εξωτερικό για να «θολώσουν» την πορεία τους

Κεφάλαιο 2ο: Αναφορικά με την Διαφθορά

2.1. Ορισμός της Διαφθοράς

Στο μεγαλύτερο μέρος της σχετικής με την διαφθορά βιβλιογραφίας δεν υπάρχει ένας γενικός ορισμός⁶¹. Στην πολιτική φιλοσοφία, η διαφθορά ορίζεται ως ο εκφυλισμός των πολιτικών θεσμών και η παραποίηση των αρχών που αποτελούν τα θεμέλια του δημοκρατικού πολιτεύματος. Για τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, η σύλληψη του ορισμού της διαφθοράς έχει την έννοια της έκπτωσης, ως υποβάθμισης από ένα ποιοτικά υψηλότερο επίπεδο σε ένα κατώτερο. Ο Γ. Λάζος στο βιβλίο του «Διαφθορά και Αντι-διαφθορά» γράφει: *Ο Hill (1997 σελ.6) αναφέρει την παρομοίωση που έκανε δημόσιος υπάλληλος ότι «η διαφθορά είναι κάτι σαν τον ελέφαντα - την αναγνωρίζεις όταν την δεις αλλά δεν μπορείς εύκολα να την ορίσεις»*⁶². Διαφθορά είναι η κατάχρηση εξουσίας και δύναμης για τον προσπορισμό παράνομου οφέλους και αφορά στην παραβίαση των νόμων κατά την άσκηση των καθηκόντων ενός υπαλλήλου ή του κρατικού ή κυβερνητικού αξιωματούχου, η οποία επιτυγχάνεται κυρίως με τη δωροδοκία. Διαφθορά όμως δεν είναι μόνο η δωροδοκία (ενεργητική και παθητική/δωροληψία), αλλά είναι και η εκβίαση, οι πελατειακές σχέσεις, τα «ρουσφέτια», το πατρωνάρισμα, η χειραγώγηση, τα δώρα και οι εξυπηρετήσεις με οικονομικά και άλλα ανταλλάγματα⁶³.

Διαφθορά σημαίνει φθορά, βλάβη, κακός σκοπός, φθαρτότητα. Είναι μια ενέργεια που καταστρέφει. Στα λατινικά η λέξη *corruptio* προέρχεται από το ρήμα *corrumpere* (βλάπτω, καταστρέφω, αμαυρώνω, δωροδοκώ). Στη συνέχεια έγινε *corruption*. Η λέξη διαφθορά στα αγγλικά, γαλλικά γερμανικά, ισπανικά και ρώσικα έχει άμεση σχέση με τη λατινική της ρίζα: *corruption*, Κορruption, *corrupción*, *коррупция*. Καθώς η λέξη διαφθορά και *corruption* έχουν την ίδια ετυμολογία, η διαφθορά όπου και να εμφανίζεται σημαίνει το ίδιο πράγμα: φθορά, βλάβη, καταστροφή. Στην ουσία διαφθορά είναι η χρήση αθέμιτων μέσων, που παραβιάζουν το νομικό

---

⁶¹ Βλ. *Ηλίας Αργυρόπουλος*, Η ιδιωτική και δημόσια διαφθορά ως έγκλημα αθέμιτου ανταγωνισμού, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σ. 35.

⁶² Βλ. *Γρηγόρης Λάζος*, Διαφθορά και Αντι-διαφθορά, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2005, σ. 26.

⁶³ Βλ. *Γιάννης Μάρκοβιτς*, Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2013, σ.σ. 76-79.

πλαίσιο μιας κοινωνίας με σκοπό την εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων. Για να υπάρξει η διαφθορά χρειάζονται δυο πόλοι : ο διαφθορέας και ο διαφθειρόμενος, ο δότης και ο αποδέκτης κατ' αυτόν τον τρόπο συνεπάγεται ωφέλεια, τόσο του διαφθειρόμενου όσον και του διαφθορέα, αλλά επικεντρώνεται όμως γενικότερα στην ωφέλεια του διαφθειρόμενου⁶⁴.

2.2. Μορφές και διακρίσεις της διαφθοράς

Αν και τα είδη της διαφθοράς πολλά και μεταλλάσσονται με την πάροδο των χρόνων και ως εκ τούτου δεν επιδέχονται εύκολα περιγραφής, οι μορφές διαφθοράς που υπάρχουν είναι δυο, η ενεργητική και η παθητική διαφθορά. Η διάκριση αυτή αφορά μια από τις πιο βασικές εκφάνσεις της, που δεν είναι άλλη από τη δωροδοκία. Ενεργητική δωροδοκία πράττει εκείνος που κάνει την προσφορά, το αντάλλαγμα – είτε είναι είδος, είτε κάποιο χρηματικό ποσό - και παθητική από την άλλη πράττει εκείνος που το αποδέχεται προκειμένου να προβεί σε μια παράνομη ενέργεια ή παράλειψη κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Η διαφθορά διακρίνεται⁶⁵, επίσης σε κάθετη και οριζόντια. Κάθετη διαφθορά είναι εκείνη που εμφανίζεται μεταξύ προσώπων –φυσικών ή νομικών- που δεν έχουν ίδιες αρμοδιότητες, ενώ η οριζόντια είναι εκείνη που εμφανίζεται μεταξύ προσώπων ισότιμων αρμοδιοτήτων. Μια άλλη διάκριση της διαφθοράς είναι σε εσωτερική και εξωτερική, κριτήριο στην προκειμένη περίπτωση αποτελεί το πρόσωπο που λαμβάνει την απόφαση για την παρέκκλιση από τη νόμιμη διαδικασία, αν το πρόσωπο αυτό ανήκει στον κρατικό μηχανισμό, τότε πρόκειται για εσωτερική διαφθορά, σε αντίθετη περίπτωση είναι εξωκρατικός φορέας, και άρα είναι εξωτερική⁶⁶.

2.2.1. Η διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα

Αναφερόμενοι στην ιδιωτική διαφθορά, εννοούμε τη διαφθορά ιδιώτη προς ιδιώτη, απουσία του δημοσίου τομέα. Αποτελεί παραβίαση του κώδικα ηθικής τόσο στις διαπροσωπικές αλλά και στις οικονομικές σχέσεις δύο ή περισσότερων ατόμων ή εταιρειών. Στον ιδιωτικό τομέα οι συνέπειες έχουν αντίκτυπο εσωτερικά της επιχει-

⁶⁴ Βλ. *Μαρία Γ. Βενετσανοπούλου*, Κακοδιοίκηση και διαφθορά στην Δημόσια Διοίκηση –Ελεγκτικοί Μηχανισμοί, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2014, σελ.17.

⁶⁵ Βλ. *Γρηγόρης Λάζος*, Διαφθορά και Αντιδιαφθορά, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2005, σ. 20.

⁶⁶ Βλ. *Ιωάννης Καρκαλής*, Το νέο νομικό καθεστώς για την καταπολέμηση της δωροδοκίας και της ευρωαπάτης, Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, Τεύχος 3^ο 2001, σ. 16.

ρησης μιας και σχετίζονται με πράξεις όπως παραποίηση λογιστικών καταστάσεων ή προσπάθεια εξαπάτησης των μετόχων. Αναφέρεται επίσης και στις συναλλαγές από μων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, όπου οι υπάλληλοι μιας επιχείρησης παρέχουν πληροφορίες, εμπορικά και βιομηχανικά απόρρητα στις ανταγωνίστριες εταιρείες προκειμένου να αποκομίσουν οικονομικά οφέλη και να εξασφαλίσουν καλύτερες επαγγελματικές προοπτικές.

2.2.2. Η διαφθορά στον δημόσιο τομέα

Με αυτή την έννοια αναφερόμαστε σε διαφθορά όπου ένα από τα δύο μέρη είναι το δημόσιο. Η διαφθορά στο δημόσιο τομέα, με συνηθέστερη μορφή τη διαπλοκή, δημιουργεί δυσλειτουργία στο κράτος και γραφειοκρατική αναποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού. Αποτελέσματα αυτών, τα φαινόμενα κακοδιοίκησης και αδιαφάνειας των κρατικών λειτουργιών. Αυτά τα αποτελέσματα οφείλονται και σε άλλες αιτίες, όπως αναξιοκρατική επιλογή του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών, ανεπαρκής εκπαίδευση αυτού, επιλογή διευθυντικών στελεχών με κριτήρια πολιτικά και κυρίως η εκ μέρους των περισσότερων των υπαλλήλων αδιαφορία για την εκτέλεση του υπαλληλικού καθήκοντος⁶⁷.

Η διαφθορά στον δημόσιο τομέα προσδιορίζεται στον δημόσιο λειτουργό που χρησιμοποιεί την εξουσία του προς ίδιο όφελος. Διακρίνεται σε πολιτική διαφθορά και γραφειοκρατική. Παράλληλα με αυτούς τους τύπους συνδέεται και η μεγάλη ή μικρή διαφθορά, όπου η μεγάλη συμπίπτει με την πολιτική και η μικρή με τη γραφειοκρατική. Η μεγάλη πολιτική διαφθορά επηρεάζει άμεσα μικρότερο αριθμό πολιτών, σε αντίθεση με τη μικρή γραφειοκρατική που επηρεάζει το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών καθώς συνδέεται με τη δικαιοσύνη, παιδεία, υγεία.

Ένας άλλος τύπος διαφθοράς που παρουσιάζεται είναι ο διαχωρισμός σε υψηλής ή χαμηλής συχνότητας, όπου έχει να κάνει με τη συχνότητα εμφάνισης. Υψηλή ή συστηματική που περιλαμβάνει μεγάλο ποσοστό εμπλεκομένων και μερών του συστήματος, και χαμηλή που παρατηρείται σε μεμονωμένες περιστάσεις και ακανόνιστα. Επίσης υπάρχει και η διάκριση που αναφέρεται στο χώρο άσκησης της εξουσίας. Μπορεί να διακριθεί σε διαφθορά που παρατηρείται στην εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική λειτουργία.

---

⁶⁷ Βλ. Μαρία Γ. Βενετσανοπούλου, Κακοδιοίκηση και διαφθορά στην Δημόσια Διοίκηση –Ελεγκτικοί Μηχανισμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2014, σελ. 13-17.

2.3. Η έννοια της διαφθοράς στην Δημόσια Διοίκηση

Γενικά, διαφθορά είναι η κατάχρηση της εξουσίας από τους κυβερνητικούς ανώτερους υπαλλήλους κυβερνητικών δυνάμεων. Συνήθως η κατάχρηση έγκειται στην παράνομη, συνήθως μυστική, απόκτηση ιδιωτικής περιουσίας ή αποκόμιση κάποιου άλλου ιδιωτικού οφέλους. Η κατάχρηση της κυβερνητικής δύναμης για άλλους λόγους (μη-ιδιωτικούς), όπως η καταστολή των πολιτικών αντιπάλων και η βιαιότητα της αστυνομίας, δε θεωρείται διαφθορά.

Η διαφθορά διαφέρει ανάλογα με τη χώρα ή την εξουσία. Ορισμένες πολιτικές πρακτικές χρηματοδότησης που είναι νόμιμες σε μια χώρα μπορούν να είναι παράνομες σε άλλη. Σε μερικές χώρες όπως και στην δική μας, οι κυβερνητικοί ανώτεροι υπάλληλοι έχουν ευρείες δυνάμεις, που τα όρια μεταξύ του νόμιμου και του παράνομου είναι αρκετά ευαίσθητα καθώς η ίδια νομοθεσία πολλές φορές έχει «παραθυράκια» που εύνουν την διαφθορά. Μάλιστα, δεν είναι εύκολο να υπολογιστεί καθώς τα περιστατικά όπως για παράδειγμα η δωροδοκία σπάνια καταγγέλλονται στις αρμόδιες αρχές ή αναφέρονται σε έρευνες⁶⁸. Το τι θεωρείται διαφθορά αλλάζει σε κάθε εποχή όπως για παράδειγμα τα λεγόμενα «ρουσφέτια» τα οποία την εποχή της τουρκοκρατίας στην Ελλάδα ήταν μια δεδομένη και «φυσιολογική» συμπεριφορά, σήμερα όμως αποτελεί μορφή διαφθοράς.

Το φαινόμενο της διαφθοράς παρατηρείται τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στο δημόσιο τομέα με ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή «κακών πρακτικών»⁶⁹ από μεγάλες εταιρείες (παραποίηση οικονομικών καταστάσεων, εξαπάτηση μικρομετόχων κ.α.) τα τελευταία χρόνια. Το φαινόμενο αυτό αφορά τον ιδιωτικό τομέα ως διαφθορά του δημόσιου τομέα αφορά κατάχρηση δημόσιας εξουσίας για ιδιωτικό όφελος.

Προφανώς η διαφθορά στερεί την ισότιμη πρόσβαση των πολιτών στις διάφορες κρατικές υπηρεσίες, μειώνει τους διαθέσιμους πόρους, μειώνει την ποσότητα την

---

⁶⁸ Βλ. Νένος Γωργόπουλος, Η Διαφθορά στη Δημόσια Διοίκηση, σε Κλεομένη Κουτσούκη / Παντελή Σκλιά (Επιμ.) *Διαφθορά και Σκάνδαλα στη Δημόσια Διοίκηση και την Πολιτική*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης Αθήνα 2005, σ.σ. 117-130.

⁶⁹ Βλ. Ιωάννης Βαβούρας / Γιώργος Μανωλάς / Μαρία-Ελένη Συρμαλή, Διακυβέρνηση, δημοκρατία και διαφθορά: Οι σχέσεις-επιπτώσεις τους στην οικονομική ανάπτυξη σε Ιωάννης Βαβούρας / Παναγιώτης Τσιρής (Επιστ. επιμέλεια) *Διακυβέρνηση και Διαφθορά*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2011, σ. 164.

ποιότητα, την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητά των παρεχόμενων προς τους πολίτες υπηρεσιών με παράλληλη αύξηση του κόστους τους.

Η καταπολέμηση του φαινομένου της διαφθοράς έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από φορείς όπως είναι ο Ο.Η.Ε., το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΟΣΑ και η Ε.Ε. στο πλαίσιο αυτό τα κράτη έχουν συνάψει συμβάσεις με στόχο την ενοποίηση των πρακτικών και των μεθόδων δράσης τους. Μηχανισμοί παρακολούθησης και ελέγχου αποκτούν μείζονα σημασία για το πρόγραμμα υλοποίησης ενιαίας πολιτικής κατά της διαφθοράς⁷⁰.

2.4. Μορφές διαφθοράς

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι αν και η ύπαρξη της διαφθοράς είναι γνωστή από τα πρώτα μάλιστα στάδια του ανθρώπινου πολιτισμού, το επιστημονικό, πολιτικό και κοινωνικό ενδιαφέρον για τις σχέσεις της με την παραοικονομία και την επίσημη οικονομία έχουν αυξηθεί. Δραστικό ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση έπαιξαν οι διεθνείς οργανισμοί, κυρίως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) και η Παγκόσμια Τράπεζα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις⁷¹. Μια ταξινόμηση των μορφών της διαφθοράς αναφέρονται παρακάτω: Δωροδοκία- Χρηματισμός, Κατάχρηση Υπεξαίρεση χρημάτων, Απάτη-Πλαστογραφία, Εκβιασμός, Ευνοιοκρατία Νεποτισμός⁷².

2.4.1. Δωροδοκία- Χρηματισμός

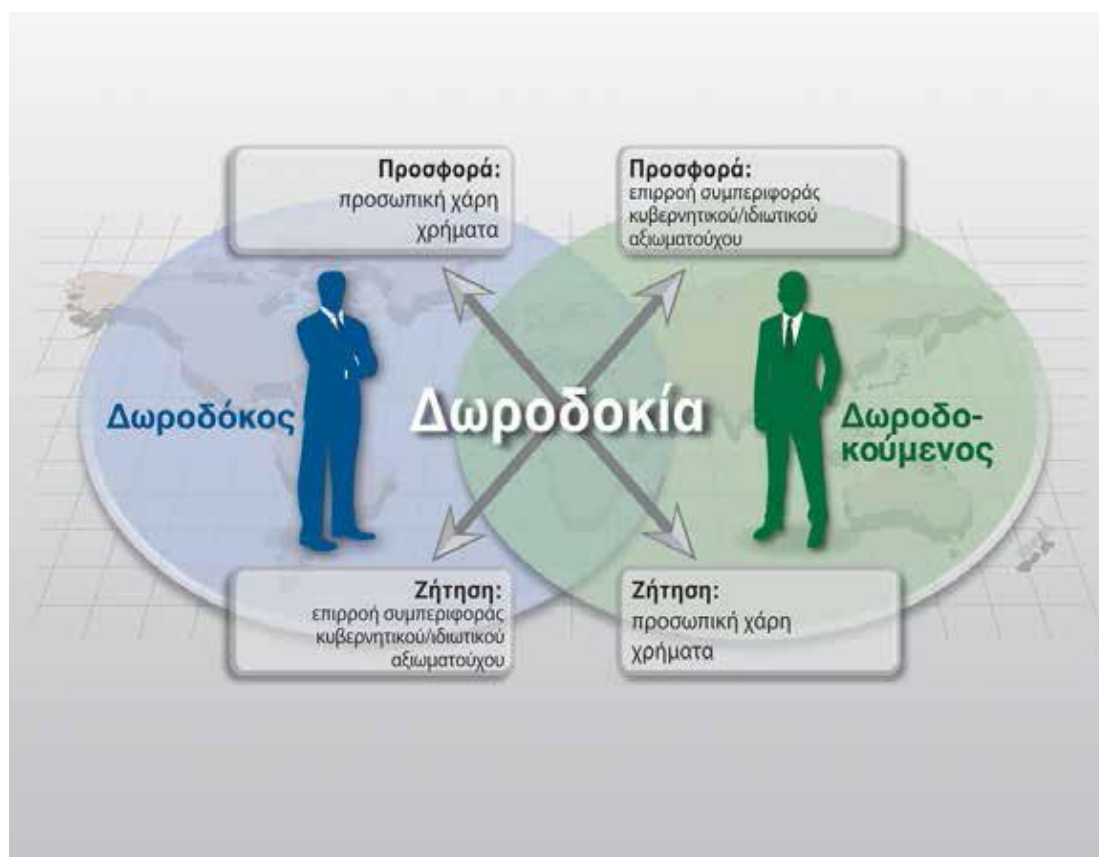
Μια από τις μορφές διαφθοράς είναι η δωροδοκία, περιλαμβάνει ένα άτομο που εσκεμμένα προσφέρει, υπόσχεται ή παρέχει αδικαιολόγητά πλεονεκτήματα σε ένα στέλεχος ή αξιωματούχο που είναι αρμόδιο για να λάβει αποφάσεις, με στόχο ο το άτομο αυτό να ενεργήσει ή να αποφύγει την ενέργεια, σε σχέση με την εκτέλεση των καθηκόντων του. Στην εφαρμογή, είναι η μορφή αυτή της διαφθοράς που οι υπάλληλοι όπως εφοριακοί και οι ελεγκτές έχουν περισσότερες πιθανότητες να συναντήσουν κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Σε κάθε περίπτωση δωροδοκίας παρα-

⁷⁰ Βλ. Ελένη Καβαδιά, Διακυβέρνηση και Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων σε Ιωάννης Βαβούρας / Παναγιώτης Τσιρής (Επιστ. επιμέλεια) *Διακυβέρνηση και Διαφθορά*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2011, σ. 110.

⁷¹ Βλ. Ιωάννης Βαβούρας / Γιώργος Μανωλάς, *Η Διαφθορά και οι σχέσεις-επιπτώσεις της με την επίσημη οικονομία και την παραοικονομία*, σε Κλεομένη Κουτσούκη / Παντελή Σκλιά (Επιμ.) *Διαφθορά και Σκάνδαλα στη Δημόσια Διοίκηση και την Πολιτική*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης Αθήνα 2005 σ. 349-351.

⁷² Βλ. Μαρία Γ. Βενετσανοπούλου, *Κακοδιοίκηση και διαφθορά στην Δημόσια Διοίκηση –Ελεγκτικοί Μηχανισμοί*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2014, σελ. 20-23.

τηρούνται τέσσερα βασικά εμπλεκόμενα μέρη: ο δωροδοκών, ο δωροδοκούμενος και οι οργανισμοί τους⁷³. Χωρίς βέβαια αυτό να συμβαίνει σε κάθε περίπτωση, οι οργανισμοί αυτοί σε ορισμένες περιπτώσεις είναι τα άμεσα θύματα της δωροδοκίας. Υπάρχει και η περίπτωση όπου η δωροδοκία έχει και πολλά έμμεσα θύματα, συμπεριλαμβανομένων και των προσώπων που πλήττονται όταν οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι εταιρείες που είναι νομοταγείς στερούνται πόρων, επειδή δεν δέχονται να προβούν σε δωροδοκίες. Η δωροδοκία μπορεί να αναφέρεται σε διάφορες διευκολύνσεις που κάνουν δημόσιοι υπάλληλοι, λειτουργοί γενικά φορείς δημόσιας εξουσίας και για τις υπηρεσίες τους αυτές πληρώνονται σε χρήμα ή και σε είδος, από τους ωφελούμενους των διευκολύνσεων αυτών. Για την δωροδοκία χρειάζονται δύο μέρη για την προσφορά και την αποδοχή.

Πηγή: OECD Bribery and Corruption Awareness. Handbook for Tax Examiners and Auditors.(2013).

Εικόνα 1: Ενέργειες εμπλεκόμενων στην δωροδοκία.

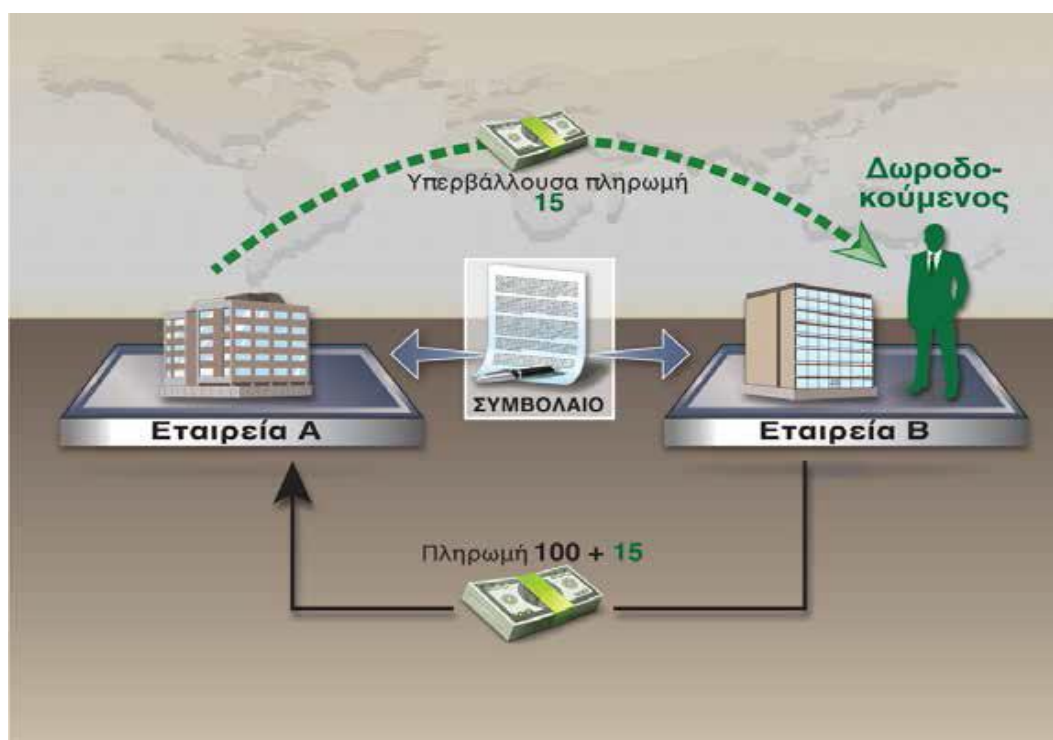
Σε μερικές χώρες ο πολιτισμός της δωροδοκίας επεκτείνεται σε κάθε πτυχή της δημόσιας ζωής, καθιστώντας εξαιρετικά δύσκολη την λειτουργία των επιχειρή-

⁷³ Βλ. OECD: Bribery and Corruption Awareness. Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors. (2013) Επιμέλεια Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών.

σεων χωρίς την δωροδοκία, η οποία παρουσιάζεται ως φιλοδώρημα. Η δωροδοκία μπορεί να απαιτηθεί από έναν ανώτερο υπάλληλο ώστε να κάνει κάτι που πληρώνεται ήδη για να το κάνει. Μπορούν επίσης να απαιτηθεί «φιλοδώρημα⁷⁴» προκειμένου να παρακαμφθούν οι νόμοι και οι κανονισμοί. Διαφορετικοί τύποι δωροδοκίας περιλαμβάνουν⁷⁵:

- **Δωροδοκία «Μίζα»:** Η «μίζα» είναι ένα είδος δωροδοκίας που καταβάλλεται σε πρόσωπα με δυνατότητα επιρροής σε έναν φορέα ιδιωτικό ή δημόσιο με αντάλλαγμα εξασφάλιση κάποια οφέλη είτε χρηματικά είτε σε είδος. Συνήθως, οι «μίζες» πληρώνονται από εταιρείες που αποβλέπουν συμβόλαια που θα αποφέρουν μεγάλα κέρδη ή συμβόλαια με επωφελείς όρους. Τέτοιες συμφωνίες μπορεί να υπάρξουν μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Ως αντάλλαγμα για τη βοήθειά τους, μέρος του ωφελήματος του συμβολαίου καταβάλλεται ή αποδίδεται με μορφή επιστροφής στο πρόσωπο που θα «κλείσει» την συμφωνία εντός του οργανισμού ανάθεσης.

Πηγή: OECD Bribery and Corruption Awareness. Handbook for Tax Examiners and Auditors.(2013).

Εικόνα 2: Παράδειγμα δωροδοκίας με μορφή «μίζας».

⁷⁴ Βλ. Νίκος Εμπέογλου, Διαφθορά: Απόπειρα εννοιολογικής διερευνήσεως, σε Αλεξάνδρας Νικολοπούλου (Επιμ.), *Κράτος και Διαφθορά*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1998, σ.σ. 38-39.

⁷⁵ Βλ. OECD: Bribery and Corruption Awareness. Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors. (2013) Επιμέλεια Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών.

- **Μυστικές προμήθειες:** Οι εταιρείες για να συνάψουν συμβόλαιο με επωφελείς όρους πολλές φορές χρησιμοποιούν «πράκτορες». Οι μυστικές προμήθειες είναι ένα είδος δωροδοκίας που ο πράκτορας απαιτεί ή αποδέχεται μια πληρωμή για να επηρεάσει την έκβαση της σύναψης συμφωνίας επ' ωφελεία του δωροδοκούντος, χωρίς όμως να έχει λάβει γνώση ή συναίνεση η εταιρεία. Αυτή η πληρωμή μπορεί να αφορά στην εξασφάλιση του συμβολαίου, στην διασφάλιση επωφελών όρων ή ακόμα και στην αποτροπή σύναψης αντίστοιχου συμβολαίου από ανταγωνιστή.
- **Πληρωμές διευκόλυνσης:** Οι πληρωμές διευκόλυνσης πραγματοποιούνται από εταιρεία σε κρατικό υπάλληλο προκειμένου να τον παροτρύνει ή να διασφαλίσει ότι ο υπάλληλος θα εκτελέσει τα καθήκοντα του. Ένα παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης είναι όταν εταιρεία πληρώνει (το γνωστό ως γρηγορόσημο) τελωνειακό υπάλληλο για να αποφύγει καθυστερήσεις κατά τον εκτελωνισμό ενός φορτίου. Πληρωμές διευκόλυνσης συντελούνται προκειμένου να επηρεαστεί η συμπεριφορά ενός υπαλλήλου, ωστόσο σε πολλές χώρες οι εν λόγω πληρωμές δεν θεωρούνται παράνομες.
- **Εκμετάλλευση επιρροής:** Ο όρος εμφανίζεται επίσης και ως «ανταλλαγή» ή «εμπορία επιρροής», η εκμετάλλευση επιρροής λαμβάνει χώρα όταν υψηλόβαθμο στέλεχος του κράτους επιδιώκει τη απόληψη χρηματικών ποσών με ανταλλαγή την άσκηση της επιρροής του για να διασφαλιστεί αθέμιτο πλεονέκτημα ή εύνοια προς εκείνον που καταβάλλει το χρηματικό ποσό. Η ίδια περίπτωση μπορεί να συμβεί και αντίστροφα δηλαδή όταν ο καταβάλλων το χρηματικό ποσό είναι αυτός που ζητάει από υψηλόβαθμο στέλεχος της κυβέρνησης να ασκήσει επιρροή με αντάλλαγμα εξασφάλισης αθέμιτου πλεονεκτήματος ή εύνοιας. Η εκμετάλλευση επιρροής εντοπίζεται πιο συχνά στο χώρο της πολιτικής.
- **Εκλεκτορική δωροδοκία:** Σε κάποιες χώρες έγκλημα είναι να κάνει κανείς δωρεά με σκοπό την προβολή κάποιου υποψηφίου ή πολιτικού κόμματος, με πρόθεση να ασκήσει επιρροή για το αποτέλεσμα μιας εκλογικής διαδικασίας με αποτέλεσμα να εξασφαλιστεί ή να διατηρηθεί κάποιο συμβόλαιο με την κυβέρνηση.

Ο χρηματισμός από την άλλη είναι η αθέμιτη εκμετάλλευση ενός αξιώματος για προσπορισμό κερδών. Ο χρηματισμός είναι συνδεδεμένος με την αμεσότητα, το

στιγμιαίο, τη «χέρι με χέρι» συναλλαγή⁷⁶. Ενώ η δωροδοκία βασίζεται σε προσχήματα τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα το προσωπικό κέρδος, το οποίο με τη σειρά είναι δύσκολο να αποδειχθεί ότι πρόκειται για αθέμιτο κέρδος, ο χρηματισμός καθορίζει ότι ο ανώτερος υπάλληλος κερδίζει κάποιο αγαθό αξίας κατά την διάρκεια της εργασίας του. Τα μεγάλα «δώρα» είναι κατάλληλα ως χρηματισμός, και οι περισσότερες χώρες έχουν νόμους εναντίον τους. Ένα παράδειγμα⁷⁷ χρηματισμού είναι σε μια περίπτωση όπου ιδιώτες εργολάβοι χρημάτιζαν ανώτατα στελέχη της Γενικής Γραμματείας Δημόσιων Έργων, με σκοπό οι τελευταίοι να εγκρίνουν τον τύπο των μηχανημάτων, όπως γκρέιντερ και εκσκαφείς, που εισήγαγαν από το εξωτερικό και τα οποία χρησιμοποιούνται σε δημόσια έργα. Η υπόθεση ήρθε στο φως έπειτα από καταγγελία μιας γραμματέως του γενικού διευθυντή της Γ.Γ.Δ.Ε., η οποία έκανε γνωστό ότι, ανοίγοντας τυχαία έναν φάκελο που προοριζόταν για το διευθυντή της, βρήκε 1.000 ευρώ.

2.4.2. Κατάχρηση - Υπεξαίρεση χρημάτων

Εκμετάλλευση ή κλοπή δημόσιων πόρων από πρόσωπα που έχουν αναλάβει την διαχείριση τους. Όποιος ιδιοποιείται παράνομα ξένο (ολικά ή εν μέρει) κινητό πράγμα που περιήλθε στην κατοχή του με οποιονδήποτε τρόπο⁷⁸. Για παράδειγμα⁷⁹, υπάλληλος δήμου υπεύθυνη για τα οικονομικά των αθλητικών προγραμμάτων έπαιρνε τις συνδρομές των δημοτών χωρίς να εκδίδει τα αντίστοιχα παραστατικά κι έτσι δημιούργησε έλλειμμα στο ταμείο του δήμου. Η κατάχρηση είναι μια μορφή οικονομικής απάτης, που συνήθως εμπεριέχει και την παραποίηση εγγράφων όπως και αρχείων για μακρύ χρονικό διάστημα, ενόσω μικρά χρηματικά ποσά καταχρώνται τακτικά και συστηματικά⁸⁰.

2.4.3. Απάτη -Πλαστογραφία

Απόκρυψη ή διαστρέβλωση πληροφοριών από δημόσιους υπαλλήλους ή λειτουργούς για ίδιον όφελος, καθώς και η εθελουφλία των προσώπων αυτών σε περι-

---

⁷⁶ Βλ. Γρηγόρης Λάζος, Διαφθορά και Αντι-διαφθορά, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2005, σ. 64.

⁷⁷ Από προσωπική συνέντευξη του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης Λεάνδρου Ρακιντζή 01-10-2015.

⁷⁸ Άρθρο 298 ΠΚ «Υπεξαίρεση»

⁷⁹ Από προσωπική συνέντευξη του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης Λεάνδρου Ρακιντζή 01-10-2015.

⁸⁰ Βλ. OECD: Bribery and Corruption Awareness. Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors. (2013) Επιμέλεια Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών.

πτώσεις οικονομικών εγκλημάτων. Πλαστογραφία είναι όταν κάποιος καταρτίζει πλαστό ή νοθεύει έγγραφο με σκοπό να παραπλανήσει με τη χρήση του άλλων σχετικά με γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες⁸¹. Για παράδειγμα⁸² ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, Λέανδρος Ρακιντζής, καταγράφει, στην ετήσια έκθεσή του, που δόθηκε στη δημοσιότητα, φαινόμενα διαφθοράς στο Δημόσιο και ποινές από τα πειθαρχικά συμβούλια με τις περιπτώσεις εκπαιδευτικών που είχαν καταθέσει πλαστά πιστοποιητικά, προκειμένου να μοριοδοτηθούν κατά τη διαδικασία επιλογής στελεχών εκπαίδευσης (διευθυντών σχολείων, σχολικών συμβούλων κ.ά.).

2.4.4. Εκβιασμός

Αναφέρεται στην υπό απόσπαση χρημάτων από φυσικά ή νομικά πρόσωπα κάτω από συνθήκες ψυχολογικής πίεσης με τη μορφή δώρων ή άτυπων πληρωμών «κάτω από το τραπέζι». Όπως και στη δωροδοκία έτσι και στον εκβιασμό, η πληρωμή γίνεται προς το άτομο το οποίο έχει θέση ισχύος ή διαθέτει επιρροή, στην περίπτωση του εκβιασμού, όμως το άτομο με τη θέση ισχύος ή επιρροής απαιτεί την πληρωμή και το πετυχαίνει με τη χρήση εκφοβισμού, απειλών ή βίας⁸³. Για παράδειγμα σχετικά πρόσφατο περιστατικό σε Δ.Ο.Υ. όπου υπάλληλος για να διεκπεραιώσει υπόθεσης φορολογούμενου, σχετικά με φορολογική παράβαση, απαίτησε χρηματικό ποσό, προκειμένου να μην βεβαιώσει τη συγκεκριμένη παράβαση.

2.4.5. Ευνοιοκρατία - Νεποτισμός

Είναι η χρησιμοποίηση της θέσης που κατέχει ο φορέας της δημόσιας εξουσίας προς όφελος της οικογένειάς ή φίλων του. Αυτή η μορφή μπορεί να συνδυαστεί με τη δωροδοκία ή το χρηματισμό, παραδείγματα χάριν υπήρχαν περιπτώσεις όπου η τοποθέτηση διευθυντών σε θέσεις ευθύνης στο δημόσιο τομέα, η επιλογή γινόταν κατόπιν καταβολής ενός συγκεκριμένου ποσού στους αρμόδιους για τον ορισμό τους, έτσι ο προκρινόμενος υποψήφιος που είχε καταβάλει το αντίστοιχο χρηματικό ποσό μπορεί να μην είχε τα απαραίτητα για τη θέση προσόντα «αγόραζε» την θέση και πολλές άλλες περιπτώσεις διορισμών σε θέσεις του δημοσίου συγγενικών προσώπων.

⁸¹ Άρθρο 216 ΠΚ «Πλαστογραφία».

⁸² Από προσωπική συνέντευξη του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης Λέανδρο Ρακιντζή 01-10-2015.

⁸³ Βλ. OECD: Bribery and Corruption Awareness. Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors. (2013) Επιμέλεια Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών.

2.5. Δείκτης Αντίληψης για τη διαφθορά (C.P.I.)

Ο Δείκτης Αντίληψης για τη Διαφθορά (Corruption Perceptions Index) κατασκευάστηκε το 1995 από τον μη κυβερνητικό οργανισμό Transparency International (Transparency International) Διεθνής Διαφάνεια, είναι γνωστός και με το αρκτικόλεξο CPI⁸⁴. Ο εν λόγω δείκτης κατατάσσει τα κράτη του κόσμου σύμφωνα με το βαθμό στον οποίο η διαφθορά θεωρείται ότι υπάρχει μεταξύ των κρατικών αξιωματούχων και των πολιτικών μέσω ερευνών από ερωτηματολόγια.

Ο οργανισμός ορίζει την πολιτική διαφθορά ως την κατάχρηση ενός δημοσίου αξιώματος για ίδιον όφελος. Το πλεονέκτημα του δείκτη στηρίζεται στο γεγονός ότι βασίζεται σε διαφορετικές πηγές στοιχείων που προέρχονται από διαφορετικούς θεσμούς, όπως είναι οι παρακάτω:

- ✓ World Economic Forum⁸⁵
- ✓ World Business Environment Survey from the World Bank⁸⁶
- ✓ Institute of Management Development⁸⁷
- ✓ PriceWaterhouseCoopers⁸⁸
- ✓ Political and Economic Risk Consultancy⁸⁹
- ✓ Economic Intelligence Union και⁹⁰
- ✓ Freedom House Nations in Transition⁹¹

Ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς 2014 βασίζεται στις απόψεις ειδικών εμπειρογνομόνων για τη διαφθορά στον Δημόσιο τομέα. Χώρες οι οποίες εφαρμόζουν πρακτικές ανοικτής διακυβέρνησης και λογοδοσίας του κράτους απέναντι στους πολίτες, που σημειώνουν υψηλή βαθμολογία αντιθέτως η χαμηλή βαθμολογία είναι ένδειξη ότι σε κάποιες χώρες σημειώνεται εκτεταμένη δωροδοκία, ατιμωρησία των διεφθαρμένων πρακτικών και ταυτόχρονα, οι δημόσιοι φορείς δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πολιτών.

---

⁸⁴ Βλ. Δημήτρης Πρόντζας, Λόγος και πρακτικές Αντι-διαφθοράς, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014 σ. 147.

⁸⁵ Βλ. www.weforum.org (πρόσβαση 05-11-2015)

⁸⁶ Βλ. www.gcgf.org (πρόσβαση 05-11-2015)

⁸⁷ Βλ. www.imd.org (πρόσβαση 05-11-2015)

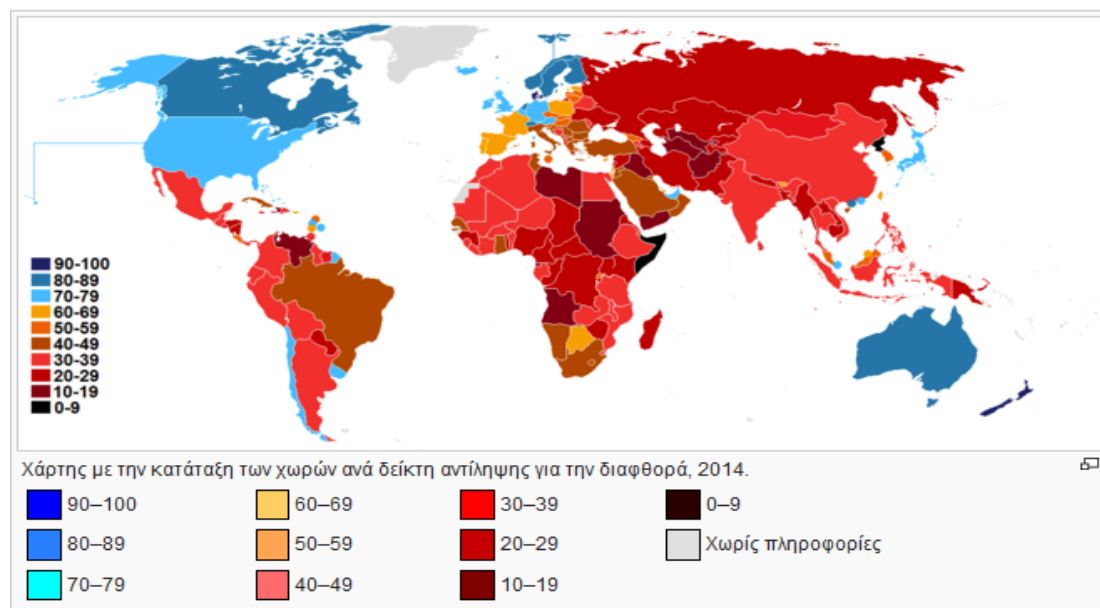
⁸⁸ Βλ. www.pwc.com (πρόσβαση 05-11-2015)

⁸⁹ Βλ. www.asiarisk.com (πρόσβαση 05-11-2015)

⁹⁰ Βλ. www.economist.com (πρόσβαση 05-11-2015)

⁹¹ Βλ. www.freedomhouse.org (πρόσβαση 05-11-2015)

Σήμερα ο κατάλογος περιλαμβάνει 177 χώρες με κλίμακα 0-100. Όπως εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα:

Πηγή: Transparency International. Corruption Perceptions Index 2014.

Εικόνα 3: Χάρτης χωρών ανά CPI 2014

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, πάνω από τα 2/3 των 175 χωρών που συμπεριλαμβάνονται στον «Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς 2014» βαθμολογούνται κάτω από 50, σε κλίμακα 0 (που σημαίνει ότι θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό διεφθαρμένες) έως 100 (που σημαίνει ότι θεωρούνται απαλλαγμένες από διαφθορά). Στην κορυφή του Δείκτη βρίσκεται η Δανία, με βαθμό 92.

Στον αντίποδα, η Βόρεια Κορέα και η Σομαλία μοιράζονται την τελευταία θέση της κατάταξης, με βαθμό 8. Η Ελλάδα συνεχίζει την ανοδική πορεία της στον «Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς» σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Η βαθμολογία της χώρας αυξάνεται σταθερά από το 2012 μέχρι σήμερα, για το 2014 καταλαμβάνει την 69η θέση στην παγκόσμια κατάταξη, μαζί με την Ιταλία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία.

Οι είκοσι πρώτες χώρες όπου παρατηρούνται τα χαμηλότερα επίπεδα διαφθοράς είναι αυτές που απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

#	Χώρα	Αποτέλεσμα	#	Χώρα	Αποτέλεσμα
1	 Δανία	92	11	 Αυστραλία	80
2	 Νέα Ζηλανδία	91	12	 Γερμανία	79
3	 Φινλανδία	89		 Ισλανδία	
4	 Σουηδία	87	14	 Ηνωμένο Βασίλειο	78
5	 Νορβηγία	86	15	 Βέλγιο	76
	 Ελβετία			 Ιαπωνία	
7	 Σιγκαπούρη	84	17	 Μπαρμπάντος	74
8	 Ολλανδία	83		 Χονγκ Κονγκ	
9	 Λουξεμβούργο	82		 Ιρλανδία	
10	 Καναδάς	81		 ΗΠΑ	

Πηγή: Transparency International. Corruption Perceptions Index 2014.

Εικόνα 4: Οι 20 χώρες με τα χαμηλότερα επίπεδα διαφθοράς

Αντίθετα οι είκοσι χώρες που διαπιστώθηκαν με τα υψηλότερα επίπεδα διαφθοράς είναι αυτές που εμφανίζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

#	Χώρα	Αποτέλεσμα	#	Χώρα	Αποτέλεσμα
174	 Σομαλία	8		 Υεμένη	
	 Βόρεια Κορέα			 Βενεζουέλα	
173	 Σουδάν	11	161	 Αϊτή	19
172	 Αφγανιστάν	12		 Γουινέα-Μπισσάου	
171	 Νότιο Σουδάν	15		 Ανγκόλα	
170	 Ιράκ	16	159	 Συρία	20
169	 Τουρκμενιστάν	17		 Μπουρούντι	
166	 Ουζμπεκιστάν	18	156	 Ζιμπάμπουε	21
	 Λιβύη			 Μιανμάρ	
	 Ερυθραία			 Καμπότζη	

Πηγή: Transparency International. Corruption Perceptions Index 2014

Εικόνα 5: Οι 20 χώρες με τα υψηλότερα επίπεδα διαφθοράς

Η πρόσφατη Έκθεση⁹² της Διεθνούς Διαφάνειας (Transparency International) για το 2015 σχετικά με τον «Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς» κατατάσσει την Ελλάδα στην 58^η ανάμεσα σε 168 χώρες, θέση η οποία είναι βελτιωμένη σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Συγκεκριμένα, παίρνει 46 βαθμούς και παύει πλέον να βρίσκεται στην τελευταία θέση ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως προκύπτει

⁹² Βλ. <http://www.transparency.org/cpi2015> (πρόσβαση 02-02-2016)

από την Έκθεση. Σε σχέση με το 2012, που ήταν η χειρότερη χρονιά για την Ελλάδα στο δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας, το 2015 η χώρα σημείωσε την καλύτερη επίδοση της τετραετίας. Αυτό οφείλεται κυρίως σε κατασταλτικά μέτρα που έλαβαν οι κυβερνήσεις και τα οποία σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια συνέβαλαν στον περιορισμό της διαφθοράς.

Η Δανία με 91 βαθμούς πήρε την πρώτη θέση για δεύτερη συνεχή χρονιά στη σχετική κατάταξη, ενώ η Βόρειος Κορέα και η Σομαλία τις χειρότερες επιδόσεις, με μόλις 8 βαθμούς εκάστη. Η Βραζιλία σημείωσε τη μεγαλύτερη βελτίωση στο δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς το 2015 με 76 βαθμούς, ενώ καλές επιδόσεις σημείωσαν και οι Μογγολία και η Γουατεμάλα.

Όσες χώρες παρουσίασαν τις καλύτερες βαθμολογίες χαρακτηρίζονται από κάποια κοινά στοιχεία όπως: Το επίπεδο της ελευθερίας του τύπου το οποίο είναι υψηλό, πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες που αφορούν τον κρατικό προϋπολογισμό με αποτέλεσμα οι πολίτες να γνωρίζουν την προέλευση των πόρων και τον τρόπο με τον οποίον δαπανώνται αυτοί, υψηλά επίπεδα ακεραιότητας των ατόμων στην εξουσία και αμερόληπτο δικαστικό σώμα που δεν κάνει διακρίσεις και που είναι απολύτως ανεξάρτητο από την κυβέρνηση.

Αντίθετα, η πολιτική αστάθεια, οι συγκρούσεις, οι πόλεμοι, η κακή διακυβέρνηση, η ανεπαρκής λειτουργία των θεσμών όπως η αστυνομία και το δικαστικό σώμα καθώς και η έλλειψη ανεξαρτησίας του τύπου, χαρακτηρίζουν τις χώρες με τη χαμηλότερη βαθμολογία.

Η λίστα με τις χώρες που οπισθοχώρησαν στην κατάταξη τα τελευταία 4 χρόνια περιλαμβάνει τη Λιβύη, την Αυστραλία, τη Βραζιλία, την Ισπανία και την Τουρκία. Οι χώρες που βελτίωσαν περισσότερο τη θέση τους είναι η Ελλάδα, η Σενεγάλη και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Έκθεση βασίζεται στην ανάλυση ειδικών για τη διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα και υπογραμμίζει ότι η Βόρεια Ευρώπη πάει πολύ καλά στον δείκτη διαφθοράς, καθώς Σουηδία, Φινλανδία, Δανία, Νορβηγία και Ολλανδία είναι στις 6 πρώτες χώρες παγκοσμίως με τις καλύτερες επιδόσεις. Βέβαια ο μη διεφθαρμένος δημόσιος τομέας στο εσωτερικό, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι οι χώρες αυτές δεν συνδέονται με ζητήματα διαφθοράς στο εξωτερικό. Η Σουηδία για παράδειγμα, είναι τρίτη στο δείκτη, αλλά η σουηδική-φινλανδική εταιρεία Telia Sonera η οποία κατά 37% ανήκει στο σουηδικό κράτος, αντιμετωπίζει κατηγορίες ότι πλήρωσε εκατομμύ-

ρια δολάρια σε δωροδοκίες για την εξασφάλιση επιχειρήσεων στο Ουζμπεκιστάν, το οποίο είναι στην 153η θέση του δείκτη. Η έκθεση αναφέρει ότι οι μισές χώρες του ΟΟΣΑ παραβιάζουν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους για την πάταξη της δωροδοκίας από τις επιχειρήσεις τους στο εξωτερικό.

Το 1999 ο μη κυβερνητικό οργανισμό Transparency International δημοσιεύει για πρώτη φορά συμπληρωματικά τον Δείκτη Δωρητών Bribe Payers Index⁹³ (B.P.I.) βάσει του οποίου κατατάσσονται οι μεγαλύτερες σε εξαγωγές χώρες, ανάλογα με το βαθμό που έγινε αντιληπτό οι εταιρείες τους να δωροδοκούν για να κλείσουν συμφωνίες και εξαγωγές⁹⁴.

2.6. Αιτίες Διαφθοράς

Στην παρούσα βιβλιογραφία, γίνεται κατά κόρον σύνδεση του φαινομένου της διαφθοράς με οικονομικούς όρους, δηλαδή εμφάνισής του σε περιπτώσεις επίσπευσης υποθέσεων με τον τρόπο που επιθυμούν συγκεκριμένες ομάδες του κοινωνικού συνόλου, οι οποίες χαρακτηρίζονται από ισχυρή οικονομική και κοινωνική δύναμη. Έννοιες που χαρακτηρίζουν αυτό το φαινόμενο είναι «μίξεις», «δωροδοκία», «φακελάκι», «παροχή χρημάτων κάτω από το τραπέζι».

Η οικονομική διαφθορά δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένο αριθμό ατόμων και ωφελείται κατά βάση ο δέκτης των οικονομικών ανταλλαγμάτων. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται πολιτικοί, δημόσιοι λειτουργοί και ανώτερα ή μεσαία στελέχη δημόσιων οργανισμών. Η εξέταση της διαφθοράς με οικονομικούς όρους είναι κοινότοπη και τις περισσότερες φορές γίνεται για να καταγράψει την συμπεριφοράς, οι οποίες αδιάκριτα εξομοιώνουν τους υψηλόβαθμα στελέχη του δημόσιου τομέα οι οποίοι διαχειρίζονται το δημόσιο πλούτο για να αποκομίσουν ιδιοτελή συμφέροντα με τα «κατώτερα» στελέχη ενός δημόσιου οργανισμού στα οποία ένας πολίτης προσφέρει ένα δώρο σε είδος και μειωμένης οικονομικής αξίας, προκειμένου να τον ευχαριστήσει, διότι παρά τις συμπληγάδες της ιεραρχικής διάρθρωσης της «υπηρεσίας» κατάφερε να ολοκληρώσει ένα δίκαιο αίτημά του.

Η διαφθορά, σε παγκόσμιο επίπεδο και όχι μόνο στην Ελλάδα, έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις, το οποίο, βέβαια, δεν ερμηνεύεται μόνο με τη «θεωρία» των δι-

⁹³ Βλ. No longer Business as Usual Fighting Bribery and Corruption, OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development), 2000, p.p. 210-211.

⁹⁴ Βλ. Δημήτρης Πρόντζας, Διαφθορά και Κοινωνία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013, σ.σ. 64-66

εφθαρμένων προσώπων. Σε αυτό το σημείο, τίθεται αμέσως το ερώτημα ποιός διέφθειρε αυτά τα άτομα. Συνεπώς, πέραν της προσωπικής ευθύνης, πρέπει να αναζητηθούν τα κοινωνικά και πολιτικά αίτια, τα οποία εκτρέφουν το φαινόμενο της διαφθοράς. Παρακάτω αναφέρονται μερικές από τις αιτίες, οι οποίες, δημιουργούν ένα ευνοϊκό πλαίσιο εκδήλωσης της διαφθοράς.

Αρχικά, η κυρίαρχη ιδεολογία της εποχής καλλιεργεί και αναπτύσσει τον ατομικισμό, του οποίου η ανάπτυξη έρχεται σε αντίθεση με την ανάπτυξη της κοινωνικής συνείδησης και ευθύνης. Αναπτύσσεται έτσι, εκ των πραγμάτων, μια αντιπαλότητα μεταξύ των ανθρώπων της κάθε μικροκοινωνίας και όχι μόνο. Κάθε ένας, στην προσπάθεια του να υπηρετήσει αποκλειστικά τα συμφέροντα του δεν αισθάνεται την υποχρέωση να υπηρετήσει το κοινωνικό σύνολο. Έτσι ο υπάλληλος και ο έχων κρατική εξουσία οδηγείται σχετικά εύκολα στη διαφθορά εκμεταλλευόμενος τη θέση του, προς ίδιον όφελος. Προς ενίσχυση των παραπάνω είναι και το γεγονός ότι σήμερα η κοινωνία δεν έχει αξίες πέραν εκείνων της κατανάλωσης και του εύκολου και γρήγορου πλουτισμού. Επιπλέον, η έλλειψη ενός συστήματος αξιών αφήνει ελεύθερο το πεδίο στην διαφθορά σε συνδυασμό με τον καταναλωτισμό και τις προσπάθειες για εύκολο πλουτισμό ωθούν τα πράγματα προς την ίδια κατεύθυνση.

Η έλλειψη συλλογικής προοπτικής, ενός κοινού οράματος και ελπίδας για ένα καλύτερο αύριο οδηγεί τους ανθρώπους στο να ζήσουν έντονα το παρόν. Όχι βέβαια πνευματικά αλλά υλικά. Αυτό οφείλεται στη κατάρρευση των οραματικών ιδεολογιών και στο ότι δεν πιστεύουν πια οι άνθρωποι στο κράτος δικαίου, τις δομές και λειτουργίες μίας σωστά οργανωμένης πολιτείας. Κοινωνία που δεν πιστεύει στο μέλλον στρέφεται αυτοκαταστροφικά και με ένταση στο παρόν. Το παρόν όμως, σύμφωνα με την επικρατούσα ιδεολογία απαιτεί χρήματα για τις υλικές απολαύσεις και για τις ολοένα αυξανόμενες, τεχνητά, ανάγκες.

Οι κοινωνικές, ηθικές αξίες βρίσκονται σε ολόπλευρη κρίση, όπως και όλες σχεδόν οι συλλογικές προσπάθειες, οι οποίες στοχεύουν στην κοινωνική αλληλεγγύη, στη κοινωνική δικαιοσύνη, στην ισότητα, στην ισονομία, στην ισοπολιτεία, στην ειρήνη και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Το πολιτικό σύστημα επίσης, βρίσκεται σε κρίση. Αδυνατεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του σήμερα. Η πολιτική εξουσία, εκτός των άλλων, έχει και παιδευτικό ρόλο. Ο λόγος και η πράξη των πολιτικών προσώπων, της πολιτικής εξουσίας-

λειτουργούν παραδειγματικά για τους πολίτες. Δεν μπορεί, επομένως, να υπάρχει μια αναποτελεσματική, ψευδόμενη και διεφθαρμένη εξουσία, η οποία να απαιτεί από τους πολίτες και τους δημόσιους υπαλλήλους να τηρούν τους νόμους και να το επιτυγχάνει.

Όλα τα παραπάνω συνιστούν ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό πλαίσιο ανάπτυξης της διαφθοράς και πολύ περισσότερο θα συνεχίσει να συμβαίνει εφόσον δεν συγκροτούνται συλλογικές αντιστάσεις στο κοινωνικό γίγνεσθαι και όταν οι πολιτικοί, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ανέρχονται στην εξουσία χωρίς να αρθρώνουν ένα κριτικό, αξιακό και ανατρεπτικό λόγο. Μεταξύ άλλων η έλλειψη κυβερνητικής διαφάνειας η περιφρόνηση ή αμέλεια της άσκησης της ελευθερίας του αδέσμευτου λόγου και της ελευθερίας του τύπου καλλιεργούν ένα εύφορο έδαφος για την συγκεκριμένη συνθήκη. Αδύνατες πρακτικές λογιστικής, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης έγκαιρης οικονομικής διαχείρισης. Η έλλειψη του ελέγχου και της υπευθυνότητας της κυβέρνησης από τα αρμόδια όργανα καθώς η Δημοκρατία είναι απύσχα ή δυσλειτουργική.

Η απουσία μιας πολιτικά σκεπτόμενης κοινωνίας και εκείνων των μη κυβερνητικών οργανώσεων, οι οποίες ελέγχουν ή κρίνουν την κυβέρνηση. Ένα ασθενές κράτος δικαίου υπό αυτές τις συνθήκες και ασθενής δικαστική ανεξαρτησία. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η έλλειψη αξιολόγησης, η οποία να είναι συνεχής αξιόπιστη και ανεπηρέαστη αξιολόγηση της εργασίας και της σύγκρισης της με άλλους που κάνουν παρόμοια πράγματα, και ιδιαίτερα σύγκριση με εκείνους που κάνουν την καλύτερη εργασία σε συνδυασμό με την απουσία επιβράβευσης των καλών πρακτικών προκειμένου να βελτιωθούν οι λειτουργίες του κράτους.

Επίσης η δομή και η οργάνωση του δημόσιου τομέα, η έλλειψη μηχανοργάνωσης, ενός ενιαίου πληροφοριακού συστήματος καθώς και η δαιδαλώδης πολυνομία αυξάνουν τις ευκαιρίες για τη δωροδοκία. Ένας επιπλέον λόγος είναι οι κακοπληρωμένοι υπάλληλοι και λειτουργοί με έντονο το αίσθημα της αδικίας, αν και αυτός ο λόγος πια στις μέρες μας αφορά το μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού της χώρας καθώς μέσα στα πλαίσια των δημοσιονομικών μέτρων έχει επέλθει μείωση στις απολαβές των εργαζομένων.

Η μακροπρόθεσμη εργασία στην ίδια πολιτική θέση μπορεί να δημιουργήσει σχέσεις μεταξύ κυβέρνησης και κοινωνίας που ενθαρρύνουν και βοηθούν να κρυφτεί η δωροδοκία και η επιλεκτικότητα. Οι κυβερνητικοί ανώτεροι υπάλληλοι, οι οποίοι

τοποθετούνται σε διαφορετικές θέσεις και γεωγραφικές περιοχές και αντικαθιστώνται από άλλους συναδέλφους τους αρκετά συχνά, μπορούν να βοηθήσουν να αποτραπούν τέτοια γεγονότα. Δαπανηρές πολιτικές εκστρατείες, με δαπάνες που υπερβαίνουν τις κανονικές πηγές πολιτικής χρηματοδότησης.

Η μείωση της αλληλεπίδρασης με τους υπαλλήλους μειώνει τις ευκαιρίες για τη διαφθορά σε αντίθετη περίπτωση την αυξάνει. Για παράδειγμα, η χρησιμοποίηση του διαδικτύου για την αποστολή απαραίτητων πληροφοριών, όπως αιτήσεων και φορολογικών εντύπων, και έπειτα η επεξεργασία αυτών με αυτοματοποιημένα υπολογιστικά συστήματα. Αυτό μπορεί επίσης να επιταχύνει την επεξεργασία και να μειώσει τα ακούσια ανθρώπινα λάθη.

Τέλος, οι κοινωνικές καταστάσεις μπορούν να ευνοούν περιπτώσεις διαφθοράς όπως για παράδειγμα κλειστές ομάδες που αποσκοπούν στο ίδιο συμφέρον και δίκτυα πρώην συμμαθητών ή συμφοιτητών, φίλων ή συγγενών. Και βασικότερο όλων είναι η έλλειψη βασικής εκπαίδευσης, γενικά εκπαίδευσης μεταξύ του πληθυσμού της νοοτροπίας και της κουλτούρας να καταγγέλλουν φαινόμενα διαφθοράς και να απομονώνουν τα άτομα που εμπλέκονται σε τέτοιες περιπτώσεις και όχι όπως παρατηρείται να συμβαίνει σήμερα, να τα επικροτούν ή να τα θεωρούν δεδομένα.

2.7. Συνέπειες Διαφθοράς⁹⁵

Οι συνέπειες της διαφθοράς έχουν αντίκτυπο στην οικονομική ζωή, τη λειτουργία της αγοράς και το επίπεδο διαβίωσης του πολίτη. Το κόστος από τη διαφθορά είναι διαφορετικό για τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα.

2.7.1. Ιδιωτικός τομέας

Σε μια ιδιωτική επιχείρηση το κόστος από τη διαφθορά έχει ως συνέπειες την αύξηση ζημιών, την αύξηση τιμών, τη μείωση προσέλευσης αγοραστικού κοινού και τελικά το κλείσιμο της επιχείρησης. Μάλιστα υποστηρίζεται⁹⁶ ότι αποτελεί βασικό παράγοντα που προσβάλλει τον θεσμοποιημένο οικονομικό ανταγωνισμό. Στον ιδιωτικό τομέα η περίπτωση της δωροδοκίας, ως αξιόποινης συμπεριφοράς εμφανίζεται να είναι από την πλευρά του δωροδότη - ανταγωνιστή, σε αντίθεση με το φαινόμενο της

⁹⁵ Βλ. Δημήτρης Πρόντζας, Διαφθορά και Κοινωνία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013, σ.σ. 94-109.

⁹⁶ Βλ. Ηλίας Αργυρόπουλος, Η ιδιωτική και δημόσια διαφθορά ως έγκλημα αθέμιτου ανταγωνισμού, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σ.σ. 99-100.

δωροδοκίας στον δημόσιο τομέα, όπου προτάσσεται η απαξίωση και η αξιόποινη πράξη του δωρολήπτη (δωροδοκία ως έγκλημα περί την υπηρεσία). Ο δωροδότης εν προκειμένω επιχειρεί μέσω της πράξης της δωροδοκίας που αποτελεί αθέμιτη συμπεριφορά, να διασφαλίσει αδικαιολόγητα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και μελλοντικά οικονομικά οφέλη, έναντι των άλλων ανταγωνιστών του. Με αυτόν τον τρόπο όχι μόνο βλάπτει τον τη λειτουργία του ανταγωνισμού ως μιας διαδικασίας οικονομικού θεσμού, λόγω απώλειας της εμπιστοσύνης σε μια έντιμη ανταγωνιστική διαδικασία αλλά διακινδυνεύει επίσης τον εκφυλισμό του θεσμού.

2.7.2. Δημόσιος τομέας

Οι επιπτώσεις και το κόστος από τη διαφθορά στο δημόσιο τομέα είναι πολλαπλό και ανυπολόγιστο. Η διαφθορά επηρεάζει και διαστρεβλώνει τις ηθικές αξίες και αρχές, υπονομεύει τη δημοκρατία, υπονομεύει τους θεσμούς, πλήττει την εθνική οικονομία, αντιστρατεύεται την ανάπτυξη. Έχει επιπτώσεις σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο, είναι η βασική αιτία της κατάστασης που επικρατεί στη Δημόσια Διοίκηση, στη λειτουργία της Δικαιοσύνης και στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η διαφθορά στο δημόσιο τομέα μετακυλύετε από την κυβέρνηση στους πολίτες μειώνοντας τα εισοδήματα, περιορίζοντας τους πόρους, τις επενδύσεις με συνέπεια να επηρεάζεται η οικονομική μεγέθυνση.

2.7.2.1. Οικονομικές επιπτώσεις

Το διεφθαρμένο κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον όπου εξελίσσεται η διαφθορά, επηρεάζει την πορεία της οικονομίας συμβάλλοντας αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη⁹⁷. Με τον όρο οικονομική ανάπτυξη εννοούμε την αύξηση του συνολικού προϊόντος αλλά και σημαντικές μεταβολές στη δομή της κοινωνίας, και ειδικότερα του θεσμικού και τεχνολογικού πλαισίου, μέσα στο οποίο παράγεται και διανέμεται το συνολικό προϊόν. Μερικές από τις σημαντικές αυτές μεταβολές είναι η βελτίωση των ικανοτήτων, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η βελτίωση της διανομής του εισοδήματος, η εισαγωγή αποτελεσματικών τεχνικών παραγωγής. Είναι βέβαιο ότι η ανάπτυξη θα αναχαιτηθεί από τη διαφθορά όταν ένα υποσύνολο κρατικών οργάνων δια-

---

⁹⁷ Βλ. Τρύφων Κολλιντζάς / Χάρης Ντέλλας, Διαφθορά, Οικονομική Ανάπτυξη και Διανομή του Εισοδήματος, σε Αλεξάνδρας Νικολοπούλου (Επιμ.), *Κράτος και Διαφθορά*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1998, σ.σ. 176-177.

στρεβλώνουν τις λειτουργίες του κράτους, τους όρους του ανταγωνισμού και δημιουργούν ευκαιρίες παράνομου πλουτισμού.

2.7.2.2. Μείωση εσόδων

Το κράτος λόγω ύπαρξης διαφθοράς εμφανίζει μειωμένα έσοδα, για παράδειγμα σε περίπτωση δωροδοκίας, για μείωση φόρων, τελών, οφειλών ή φορολογικές αρχές δεν εισπράττουν τους αναλογούντες φόρους. Συνέπεια όλων αυτών η πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση προκειμένου το κράτος να συγκεντρώσει πόρους που στερήθηκε από τη φοροδιαφυγή να την επωμίζονται κυρίως, όσοι δεν έχουν φοροδιαφύγει ή φοροαποφύγει. Η πρόσθετη αυτή επιβάρυνση συντελεί στην αύξηση της εισοδηματικής ανισότητας και της φτώχειας αφού μετακυλύετε το κόστος των μη εισπραχθέντων σε άλλες ομάδες φορολογουμένων.

2.7.2.3. Δημόσιες δαπάνες

Η διαφθορά μεταβάλλει τη διάρθρωση των κρατικών δαπανών, με στόχο εκείνες που υπάρχει δυνατότητα μεγαλύτερης δωροδοκίας. Με την προώθηση τέτοιων έργων εκ μέρους εκείνων που κατέχουν την εξουσία δίνουν ευκαιρίες για παράνομες απολαβές, με αποτέλεσμα να σημειώνεται μείωση εκτέλεσης έργων κοινωνικής υποδομής. Παρατηρείται λοιπόν η πρόκριση έργων με γνώμονα το οικονομικό όφελος ομάδων συμφερόντων και όχι με γνώμονα την ποιότητα, την αποδοτικότητα, τη χρησιμότητα, την καινοτομία και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Έτσι, ενώ οι δαπάνες που αφορούν τομείς όπως η υγεία, η παιδεία και η δικαιοσύνη παρουσιάζουν αισθητή μείωση, αντίθετα παρατηρείται αύξηση στις δαπάνες σε τομείς από τους οποίους μπορούν να προκύψουν παράνομα ωφελήματα με μεγαλύτερη ευκολία.

2.7.2.4. Επενδύσεις

Για τις ξένες επενδύσεις, η διαφθορά αποτελεί αναπτυξιακό πρόβλημα αφού παρουσιάζεται αυξημένο κόστος συναλλαγών (transaction cost), κόστος σε χρήμα, σε χρόνο, σε επιχειρηματικό κίνδυνο. Για τον επενδυτή, αυτό το κόστος είναι απαγορευτικό, διότι ο «υγιής» επιχειρηματίας δεν μπορεί και δεν θέλει να συμμετάσχει σε ένα παιχνίδι ανταγωνισμού με νοθευμένους όρους. Αυτό σημαίνει ότι δεν επικρατεί ο αποδοτικότερος, αλλά ο πιο επιτήδειος σε παίγνια διαπλοκής και διαφθοράς. Γι' αυτό έχει παρατηρηθεί ότι σε χώρες με υψηλό δείκτη διαφθοράς δεν πραγματοποιούνται

παρά ελάχιστες ξένες επενδύσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μειώνονται οι αναπτυξιακές προοπτικές μιας χώρας. Εξαιτίας αυτών των συνθηκών με εμπόδια στη γραφειοκρατία όπου σε συνδυασμό με την ενδεχόμενη δωροδοκία και το ασταθές φορολογικό περιβάλλον, παρατηρείται η μη ελκυστικότητα και στις εγχώριες επενδύσεις.

2.7.2.5. Κοινωνικές συνέπειες

Το κοινωνικό κόστος που προκύπτει από τη διαφθορά είναι η δημιουργία του συναισθήματος της αδικίας από τους πολίτες. Η απληστία και η κατάχρηση της εξουσίας δημιουργεί θύματα και θύτες. Αυξάνει τη φτώχεια και υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής. Οι κοινωνικές ανισότητες παράλληλα δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος, της βίας και της τρομοκρατίας. Αυτά τα φαινόμενα προσβάλλουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και προκαλούν ανατροπή της κοινωνικής συνοχής.

2.7.2.6. Πολιτικές συνέπειες

Η διαφθορά παραβιάζει τις αρχές του δημοκρατικού πολιτεύματος με πρωταρχική την αρχή της ισότητας, την αρχή του κράτους δικαίου και του κοινωνικού κράτους, απειλεί τη χρηστή διακυβέρνηση, αποδυναμώνει τους κρατικούς θεσμούς. Η διαφθορά υπονομεύει τους πολιτικούς θεσμούς, όπως το σύστημα αντιπροσώπευσης, την εμπιστοσύνη του πολίτη απέναντι στο κράτος αντιτίθεται στις αρχές της ισονομίας και της αξιοκρατίας. Η έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών στο κράτος και τους θεσμούς οδηγεί σε απονομιμοποίηση του πολιτικού συστήματος με αποτέλεσμα να θέτει σε κίνδυνο την ίδια τη δημοκρατία.

2.7.2.7. Δικαιοσύνη

Η ανεπάρκεια της δικαιοσύνης να αντιμετωπίσει τα φαινόμενα της διαφθοράς παρά την πολυνομία, που τελικά αποδεικνύεται αρνητικό σημείο, καθώς επίσης και οι περιπτώσεις που οι ίδιοι δικαστικοί περνούν από πειθαρχικά συμβούλια, συνεπάγεται την ασυδοσία και τη θωράκιση της διαφθοράς από τη δικαιοσύνη. Αξίες όπως η δικαιοσύνη, η ελευθερία, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θυσιάζονται στο βωμό του κέρδους.

Κεφάλαιο 3ο: Νομοθετικό και Θεσμικό πλαίσιο για τη δίωξη του Οικονομικού Εγκλήματος και της Διαφθοράς.

3.1. Νομοθετικό Πλαίσιο για την καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς.

Στο Ν. 3691/2008 «περί Πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες», ως βασικά εγκλήματα ορίζονται, και όλα τα φορολογικά αδικήματα, με τις εξαιρέσεις που ορίζει ο νόμος και η λαθρεμπορία. Η φοροδιαφυγή, λοιπόν, συνιστά σοβαρή ένδειξη και για το αδίκημα του «ξεπλύματος βρώμικου χρήματος».

Από την άρση του τραπεζικού απορρήτου κατά τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης σε βάρος δημοσίων υπαλλήλων, συχνά παρατηρούνται τακτικές καταβολές χρηματικών ποσών, που δεν αιτιολογούνται. Ενώ πιθανολογείται ότι πρόκειται για προϊόν παθητικής δωροδοκίας, πολλές φορές δεν καθίσταται δυνατός ο προσδιορισμός των πραγματικών περιστατικών που συγκροτούν την ειδική υπόσταση του αδικήματος του άρθρου 235 Π.Κ.. Σε κάθε περίπτωση τα παρανόμως αποκτηθέντα χρήματα συνιστούν αποκρυβέν εισόδημα, προερχόμενο από οποιαδήποτε πηγή, και όχι μόνο φορολογείται, αλλά διώκεται και ποινικά.

Η φοροδιαφυγή συνδέεται άμεσα και με τα αδικήματα που προβλέπονται στο Ν. 3213/2003 «Δήλωση και έλεγχος περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δημοσίων λειτουργών κ.λ.π.», καθ' όσον η μη δήλωση ή η ανακριβής δήλωση τραπεζικών λογαριασμών ή εισοδημάτων, υποκρύπτει πολλές φορές μη δηλωθέν ή αποκρυβέν εισόδημα ανεξαρτήτως της προέλευσής του, και εμπίπτει και στη ειδική υπόσταση του άρθρου 17 του Ν. 2523/1997 όπως ισχύει με τον Ν. 4337/2015.

Τέλος, η διερεύνηση όλων σχεδόν των οικονομικών αδικημάτων είτε σε ποινικό είτε σε διοικητικό επίπεδο από τις οικονομικές ελεγκτικές υπηρεσίες ξεκινά από το φορολογικό έλεγχο των υπόπτων ή σε κάθε περίπτωση περιλαμβάνει και τον φορολογικό έλεγχό τους.

Τα μεταρρυθμιστικά μέτρα που έλαβε η Ελληνική Πολιτεία εν μέσω δημοσιονομικής κρίσης, με τη διεθνή τεχνική βοήθεια έχουν ως στόχο να θέσουν ένα νέο

προσανατολισμό στην κατεύθυνση της μείωσης των φαινομένων του φορολογικού οικονομικού εγκλήματος.

Οι άξονες πάνω στους οποίους κινείται η μεταρρύθμιση στο δημόσιο τομέα επηρεάζει όλους τους τομείς της ζωής των πολιτών και αποτελεί μια ολοκληρωμένη φορολογική μεταρρύθμιση που αλλάζει τα μέχρι σήμερα δεδομένα, οι άξονες αυτοί είναι:

Το Εθνικό Επιχειρηματικό Πρόγραμμα καταπολέμησης της φοροδιαφυγής⁹⁸ το οποίο περιλαμβάνει σχέδια δράσης κατά της φοροδιαφυγής, η οποία αποτελεί μέρος του οικονομικού εγκλήματος, επίσης έχει εισηγήσεις για θεσμικές αλλαγές και δραστικά μέτρα έτσι ώστε να είναι πιο αποτελεσματικές και συντονισμένες οι ενέργειες των φορολογικών, διοικητικών και δικαστικών αρχών.

Το Στρατηγικό Σχέδιο για τη Φορολογική Διοίκηση 2011-2015 (8/2011) το οποίο αποτελείται από βασικές αρχές, την αποστολή, το όραμα όπως και τις αξίες από τις οποίες θα πρέπει να διέπεται το φορολογικό σύστημα, καθώς και θέματα οργάνωσης, συμπεριφοράς, λειτουργίας και τρόπου δράσεις της ελληνικής φορολογικής διοίκησης. Στα πλαίσια αυτού του σχεδίου αναφέρονται συγκεκριμένες επιδιώξεις και δράσεις προκειμένου να υλοποιηθεί ο βασικός στόχος, που είναι η καταπολέμηση της διαφθοράς και του φορολογικού οικονομικού εγκλήματος.

Το νέο Εθνικό Φορολογικό Σύστημα συμβαδίζει με τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η Ελληνική Πολιτεία με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Τα εργαλεία για την υλοποίηση αυτής της μεταρρύθμισης η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη αναφέρονται σε νομοθετικές και οργανωτικές παρεμβάσεις, με την περεταίρω αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας όπως η χρήση των υποσυστημάτων ELENXIS, TAXIS, ICIS κ.α., πιο αποτελεσματικό σύστημα ελέγχων με μεγαλύτερη διαφάνεια και απλοποίηση των διαδικασιών καθώς και την ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης μέσω ενημέρωσης του πολίτη με παράλληλη παροχή κινήτρων και επιβολή αυστηρών ποινών για φορολογική συμμόρφωση.

Η αναδιοργάνωση έχει στόχο την μετατόπιση του προσανατολισμού των ελεγκτικών μηχανισμών από τη μεγάλη βεβαίωση φόρων στην επιτυχή ολοκλήρωση του

---

⁹⁸ Ν.3943/2011 (ΦΕΚ 66 Α/31-03-2011) «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις».

ελέγχου με υψηλό ποσοστό εισπραξιμότητας κατά τον χρόνο του καταλογισμού. Η σπουδαιότητα του ρόλου του φορολογικού μηχανισμού στην πάταξη της φοροδιαφυγής, οι νομοθετικές αλλαγές που επιβάλλονται, οι διασταυρώσεις που ο νόμος προσφέρει είναι ορισμένες ενέργειες που έχουν γίνει μέχρι τώρα. Στο Υπουργείο Οικονομικών συστάθηκαν πέντε ειδικές υπηρεσίες για την υλοποίηση του στόχου, αυτές είναι:

Ειδική Ομάδα Εργασίας Εφαρμογής Φορολογικής Μεταρρύθμισης. Έργο της Ομάδας αποτελεί η μελέτη, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη και εφαρμογή προτάσεων για την έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή της φορολογικής μεταρρύθμισης που εισήγαγε ο Ν.3842/2010.

Ειδική Ομάδα Εργασίας Είσπραξης Οφειλών για την είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο (Επιχειρησιακή Μονάδα Είσπραξης Ε.Μ.ΕΙΣ.).

Ειδική Ομάδα Εργασίας Μεγάλων Φορολογούμενων, για τη διασφάλιση της φορολογικής συμμόρφωσης Μεγάλων Φορολογούμενων Επιχειρήσεων (Κέντρο Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων Κ.Ε.Μ.ΕΠ.).

Ειδική ομάδα Εργασίας Μεγάλης Περιουσίας και Υψηλών Εισοδημάτων, για την πάταξη της φοροδιαφυγής από τους υψηλού πλούτου φορολογούμενους με μεγάλη ακίνητη περιουσία και υψηλές δαπάνες διαβίωσης (Κέντρο Ελέγχου Φορολογούμενων Μεγάλου Πλούτου Κ.Ε.ΦΟ.ΜΕ.Π.)

Ειδική Ομάδα Εργασίας Απόδοσης Παρακρατούμενων Φόρων και Φορολογικής Συμμόρφωσης για την έγκαιρη υποβολή των φορολογικών δηλώσεων και πλήρη απόδοση των παρακρατούμενων φόρων (κυρίως Φ.Π.Α. και Φ.Μ.Υ.).

Η Μεταρρύθμιση κατά της Φοροδιαφυγής και της Παραοικονομίας με το νόμο 3842/2010 αποτέλεσε θεμελιώδη αλλαγή στο μέχρι τότε φορολογικό σύστημα. Συμπληρώθηκε από τους νόμους 3845/2010, 3888/10 και 3900/2010 και δημιούργησε ένα νέο πλαίσιο φορολογικής πολιτικής που συμπληρώθηκε από ένα Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα καταπολέμησης της Φοροδιαφυγής, το οποίο βασίστηκε στους παρακάτω κεντρικούς πυλώνες:

Αποτελεσματικότεροι έλεγχοι με ουσιαστικό εισπρακτικό αποτέλεσμα: αναδιοργάνωση της Γενικής Διεύθυνσης Ελέγχων των Δ.Ο.Υ., νέο επίλεκτο σώμα ελε-

γκτών, καλύτερη στόχευση των ελέγχων, χρήση διασταυρώσεων που αξιοποιούν νέες βάσεις δεδομένων της Γ.Γ.Π.Σ. και άλλων φορέων, ειδικές ομάδες έργου για πάταξη της φοροδιαφυγής φυσικών προσώπων και μεγάλων φορολογούμενων, νέα συστήματα εξατομικευμένης παρακολούθησης του ελεγκτικού έργου. Παράλληλα βελτιώνεται η οργάνωση και η τεχνολογική υποδομή των τελωνειακών υπηρεσιών για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου.

Αποτελεσματικότερη είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών: μεταρρύθμιση και επιτάχυνση των δικονομικών διαδικασιών μέσω των οποίων προέκυπτε καθυστέρηση ή και αποφυγή πληρωμής οφειλομένων, καλύτερη στόχευση δράσεων αναγκαστικής είσπραξης, ευρεία εφαρμογή καινοτόμων μορφών αναγκαστικής είσπραξης (κατάσχεση εις χείρας τρίτων κ.α.).

Φορολόγηση αποκρυπτόμενων εισοδημάτων βάσει τεκμηρίων: υπολογισμός του εισοδήματος με βάση τεκμήρια δαπανών διαβίωσης διασταύρωση των εισοδημάτων με ακίνητη περιουσία που στηρίζεται σε νέο περιουσιολόγιο, νέες δυνατότητες πρόσβασης σε τραπεζικούς λογαριασμούς υπόπτων για φορολογικά αδικήματα εντός και εκτός Ελλάδος, νέα Ανεξάρτητη Αρχή ελέγχου πόθεν έσχες.

Παραδειγματική τιμωρία των μεγάλων φοροφυγάδων: άμεση ενεργοποίηση των διατάξεων για αυστηρότερες ποινές και κυρίως η λειτουργία του Οικονομικού Εισαγγελέα, την χρήση της διαδικασίας του αυτόφωρου κατά την αποκάλυψη πολύ σημαντικών φορολογικών παραβάσεων, την παύση της λειτουργίας επιχειρήσεων και επιτηδευματιών που φοροδιαφεύγουν, επιβολή κυρώσεων για τη φορολογική ασυνέπεια, την άμεση δίωξη των επίορκων κρατικών λειτουργών που συγκαλύπτουν ή και συμμετέχουν σε πράξεις φοροδιαφυγής.

Ενισχυμένη οικειοθελής φορολογική συμμόρφωση με άρση της αίσθησης της ατιμωρησίας και κατοχύρωση της εικόνας μιας αποτελεσματικής, δίκαιης και ηθικά ακέραιης φορολογικής αρχής η οποία τείνει στην αυξημένη φορολογική συμμόρφωση.

Επιπλέον στόχο αποτελεί η μείωση του διοικητικού κόστους της συμμόρφωσης μέσω πιο απλών και αυτοματοποιημένων διαδικασιών όπως η κατάργηση του Κ.Β.Σ. και την ηλεκτρονική διεκπεραίωση όλων των συναλλαγών με τις φορολογικές αρχές, τα φορολογικά πιστοποιητικά λογιστών και ορκωτών ελεγκτών, η ευαισθητο-

ποίηση των πολιτών και ιδιαίτερα των νέων για παροχή οδηγιών εκ μέρους των φορολογικών υπηρεσιών.

Κυρίαρχο στοιχείο της φορολογικής μεταρρύθμισης είναι αυτό της αναδιοργάνωσης και των τομών στην οργάνωση και διοίκηση των φορολογικών υπηρεσιών με στόχο τον σύμπτυξη των υπηρεσιών, με εφοδιασμό της Γενικής Διεύθυνσης Ελέγχων του Υπουργείου με επιτελικού χαρακτήρα επιχειρησιακές αρμοδιότητες, με εφαρμογή στοχευμένων ελέγχων μέσω σχεδίου και ανάλυσης κινδύνου όπως και την ουσιαστική βελτίωση της διοικητικής ικανότητας.

3.1.1. Αντιμετώπιση της Διαφθοράς

Η αντιμετώπιση της διαφθοράς αποτελεί προτεραιότητα στον φοροεισπρακτικό μηχανισμό και για τον λόγο αυτό συστήνεται στο Υπουργείο Οικονομικών υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου «Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων» με στόχο την συλλογή, επεξεργασία, αξιολόγηση και αξιοποίηση δεδομένων και στοιχείων εμπλεκόμενων υπαλλήλων του Υπουργείου και των Αρχών που εποπτεύει αυτό σε υποθέσεις διαφθοράς, διαπλοκής και άλλων πειθαρχικών αδικημάτων και οικονομικών εγκλημάτων όπως και την δίωξη αυτών με την βοήθεια του Οικονομικού Εισαγγελέα και του Εισαγγελέα Διαφθοράς. Συγκεκριμένα ο νόμος αναφέρει:

«1. Η παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 3943/2011 αντικαθίσταται ως εξής: «1. Συνιστάται στο Υπουργείο Οικονομικών αυτοτελής Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων, επιπέδου Διεύθυνσης, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Οικονομικών, η οποία ονομάζεται «Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων Υπουργείου Οικονομικών» και έχει έδρα τον Νομό Αττικής. Ως παράρτημα αυτής λειτουργεί Υποδιεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων Βορείου Ελλάδας, με τίτλο «Υποδιεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων Υπουργείου Οικονομικών» και έχει έδρα την Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης.»

2. Η παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 3943/2011, όπως αυτή αντικαταστάθηκε και ισχύει με τις διατάξεις της παρ. 18 του άρθρου 55 του ν. 4002/2011 (Α' 180), αντικαθίσταται ως εξής: «2. Η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων έχει ως αποστολή τη διερεύνηση και εξιχνίαση σε όλη την Επικράτεια των ποινικών αδικημάτων και πειθαρχικών παραπτώματων, που διαπράττουν ή συμμετέχουν σε αυτά υπάλληλοι του Υπουργείου Οικονομικών και των εποπτευομένων από αυτό Νομικών Προσώπων και συγκεκριμένα: α) Των ποινικών αδικημάτων που προβλέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 216 – 218,

220, 222, 235 – 237, 239 – 244, 252, 254 – 259 και 261 του Ποινικού Κώδικα, της Φορολογικής, Δημοσιονομικής και Τελωνειακής νομοθεσίας και το Πειθαρχικό Δίκαιο Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

β) Των πειθαρχικών παραπτώματων σε περιπτώσεις φαινομένων χρηματισμού, μετά από αυτόφωρη σύλληψη ή από συλλογή εμπειριστατωμένων καταγγελιών και σο- βαρών υποθέσεων που έχουν ως συνέπεια απώλεια εσόδων του κράτους.»

3. Η παρ. 3 του άρθρου 5 του ν. 3943/2011, όπως αυτή αντικαταστάθηκε και ισχύει, με τις διατάξεις της παρ. 18 του άρθρου 55 του ν. 4002/2011, αντικαθίσταται ως εξής: «3. Η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων διενεργεί ελέγχους του «πόθεν έσχες» (δηλαδή της περιουσιακής κατάστασης) των υπαλλήλων του Υπουργείου Οικονομικών και των εποπτευόμενων από αυτό Νομικών Προσώπων.»

Ως κακούργημα θεσπίζεται το αδίκημα της παθητικής δωροδοκίας υπαλλήλου του Άρθρου 235 Π.Κ. Επίσης διενεργούνται διαχειριστικοί έλεγχοι σε όλες τις Δ.Ο.Υ. από μικτά συνεργεία τουλάχιστον μια φορά το χρόνο.

3.1.2. Ενέργειες Τελωνειακών Υπηρεσιών

Σε κεντρικό επίπεδο εκπονείται και υλοποιείται από τις Τελωνειακές Αρχές επιχειρησιακό σχέδιο το οποίο έχει ως στόχο τον εντοπισμό των τελωνειακών παραβάσεων, στην καταπολέμηση του λαθρεμπορίου και στην προστασία του κοινωνικού συνόλου με αποτέλεσμα την αύξηση των εσόδων μέσω δράσεων που αποσκοπούν στον εντοπισμό περιπτώσεων αποφυγής καταβολής των αναλογούντων δασμών και φόρων, όπως:

Στοχευμένοι έλεγχοι βάσει αντικειμένου οι οποίοι να εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της κάθε τελωνειακής αρχής με παροχή οδηγιών ως προς τον τρόπο διενέργειας των ελέγχων με την περιοδική επικαιροποίηση όπως και ποσοτικοποίηση τους με σκοπό την μεγιστοποίηση του αριθμού των πραγματοποιηθέντων ελέγχων.

Συστηματοποίηση της συγκέντρωσης και αξιοποίησης του αποτελέσματος που προκύπτει βάσει των ελέγχων που έχουν διενεργηθεί έτσι ώστε να εξασφαλιστούν χρήσιμα συμπεράσματα όπως είναι οι νέες τάσεις και μέθοδοι διάπραξης πρά-

ξεων λαθρεμπορίου με στόχο να διασφαλιστούν τα εθνικά και κοινοτικά οικονομικά συμφέροντα.

Ως στόχος που μπορεί να μετρηθεί τίθενται οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς που έχουν υψηλό κίνδυνο διαφυγής δασμών και φόρων που στην συνέχεια το αποτέλεσμά τους αναλύεται και εξάγεται ένα συμπέρασμα βάσει του οποίου επικαιροποιούνται οι νέοι στόχοι. Ο έλεγχος αφορά και την απαλλαγή Φ.Π.Α. λόγω καταστρατήγησης του καθεστώτος με απάτες τύπου carousel δηλαδή την μεθόδευση και την παράνομη απαλλαγή από το Φ.Π.Α. μεταξύ ενδοκοινοτικών επιχειρήσεων.

Δίνεται η δυνατότητα διασταυρώσεων μέσω VIES των ανακεφαλαιωτικών πινάκων, των δηλώσεων intrastate και των πληρωμών που έχουν πραγματοποιηθεί μέσω τραπεζής όπως και τις διμερείς συνεργασίες με γειτονικά κράτη μέλη για ανταλλαγή πληροφοριών και παρακολούθηση της διακίνησης των αγαθών.

Κατασταλτικός έλεγχος εκείνων των τελωνειακών παραστατικών και εμπορευμάτων που βάσει ανάλυσης κινδύνου το σύστημα τα χαρακτήρισε χαμηλής και μεσαίας επικινδυνότητας δεν πραγματοποιήθηκαν φυσικοί έλεγχοι ή έλεγχος εγγράφων.

Απλουστευμένες διαδικασίες και εκ των υστέρων έλεγχοι σε τομείς με υψηλή εγκληματικότητα όπως είναι οι εφοδισμοί, η εισαγωγή και η εξαγωγή ταχυδρομικών δεμάτων.

Συγκρότηση κλιμακίων και η διενέργεια ελέγχων τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και σε στη διασυνοριακή και κυρίως σε διακινούμενα προϊόντα τα οποία υπόκεινται σε Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης όπως είναι τα ενεργειακά, τα αλκοολούχα και τα καπνικά.

Κατασταλτικοί έλεγχοι από τις Ελεγκτικές Υπηρεσίες Τελωνείων (ΕΛ.Υ.Τ.) στις επιχειρήσεις με διασταύρωση, επαλήθευση και συσχετισμό των στοιχείων για την επαλήθευση της νομιμότητας των διαδικασιών που έχουν εφαρμοστεί όπως είναι τα εικονικά τιμολόγια, η δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων κ.α.

3.2. Θεσμικό πλαίσιο για τη δίωξη του Οικονομικού εγκλήματος και της Διαφθοράς.

Το θεσμικό πλαίσιο κατά της διαφθοράς στην Ελλάδα είναι επίσης περίπλοκο αφού απαρτίζεται από: τον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, ειδικές υπηρεσίες ή μονάδες ελέγχου σε οργανισμούς και υπουργεία, την υπηρεσία Γενικού Επιτρόπου της Επικράτειας, το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ), την Ανεξάρτητη Αρχή για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας, το Ελεγκτικό Συνέδριο και τον Συνήγορο του Πολίτη και τα προσφάτως συσταθέντα εισαγγελικά γραφεία με αντικείμενο τη διαφθορά στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, όπως και το Γραφείο του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος και την Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης Διαφθοράς..

Σε μια εποχή που το Οικονομικό Έγκλημα και η Διαφθορά βρίσκονται στο επίκεντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος, το ποινικό δίκαιο και οι εφαρμοστές του, καλούνται να αντιμετωπίσουν τα φαινόμενα αυτά ενισχύοντας το έργο των διοικητικών οργάνων και να φέρουν σε πέρας, όσα δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν μέσω της διοικητικής οδού⁹⁹. Υπό αυτές τις συνθήκες ο Νομοθέτης με το άρθρο 2§1 του ν. 3943/2011 εισήγαγε στην ελληνική έννομη τάξη το θεσμό του Οικονομικού Εισαγγελέα και το άρθρ.76 του Ν. 4139/2013 που αντικατέστησε το άρθρο 2 του ν. 4022/2011 τον θεσμό του Εισαγγελέα Διαφθοράς.

3.2.1. Θεσμός του Οικονομικού Εισαγγελέα

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2§1 του ν.3943/ 31-03-2011, που πρόσθεσε στο ν. 2523/1997 το άρθρο 17^A, αναφέρεται ότι «... *Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος ορίζεται με τον αναπληρωτή του, εισαγγελικός λειτουργός με βαθμό αντεισαγγελέα εφετών... και συνεπικουρείται από τρεις, τουλάχιστον, εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς πρωτοδικών ... Το έργο των αρμοδίων για τα οικονομικά εγκλήματα εισαγγελέων εποπτεύει και συντονίζει Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου...*». Η τοπική αρμοδιότητά του εισαγγελέα Οικονομικού εγκλήματος επεκτείνεται σε όλη την Επικράτεια και

---

⁹⁹ Βλ. Εισήγηση *Ελένης Μιχαλοπούλου*, Αντεισαγγελέως Πρωτοδικών, Επίκουρου Εισαγγελέως Οικονομικού Εγκλήματος. «Ο θεσμός του Οικονομικού εισαγγελέα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2§1 του ν.3943/ 31-3-2011, που πρόσθεσε στο ν. 2523/1997 το άρθρο 17Α και η αντιμετώπιση των φορολογικών αδικημάτων» από την Δημερίδα ΕΕΝ «e-Θέμις» – Επίκαιρα Ζητήματα Φορολογικού Δικαίου 17-18 Ιανουαρίου 2014.

στα καθήκοντά του ανήκει η εποπτεία, η καθοδήγηση και ο συντονισμός των ενεργειών των γενικών προανακριτικών υπαλλήλων (άρθρο 33 § 1 α' του Κ.Π.Δ.) και των ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων, του Σ.Δ.Ο.Ε., των Τελωνείων, της Ε.Λ.Υ.Τ. και των φοροελεγκτικών υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών, για τη διερεύνηση της τέλεσης ή μη των φορολογικών και οικονομικών αδικημάτων, κατά τη διενέργεια τόσο της προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης, όσο και σε διοικητικό επίπεδο. Τονίζεται επίσης ότι, το επιστημονικό προσωπικό της υπηρεσίας του, από το Νοέμβριο του 2013 διαθέτει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ανακριτικών υπαλλήλων. Έχει το δικαίωμα της πρόσβασης σε οποιαδήποτε πληροφορία ή στοιχείο ή αρχείο προσωπικών δεδομένων, μη υποκείμενος στους περιορισμούς της νομοθεσίας περί φορολογικού, τραπεζικού, χρηματιστηριακού και κάθε άλλου είδους απορρήτου. Η άρση του τραπεζικού απορρήτου λαμβάνει χώρα μόνο με Διάταξη των Εισαγγελικών Λειτουργιών, χωρίς να χρειάζεται εισαγωγή της υπόθεσης στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών.

Στην αρμοδιότητα του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος ανήκουν κάθε είδους φορολογικά και οικονομικά εγκλήματα και οποιαδήποτε άλλα συναφή εγκλήματα, στα πλαίσια όπου αυτά διαπράττονται σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή που βλάπτουν σοβαρά την εθνική οικονομία.

Ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος ασκεί αυτεπάγγελτα ποινική δίωξη για τα φορολογικά αδικήματα, μετά από μηνυτήρια αναφορά ή αίτηση ποινική δίωξης των αναφερόμενων στο άρθρο 21 §2 του ν. 2523/1997 και 25§1 ν. του 1882/1990 διοικητικών οργάνων μεταξύ των οποίων όμως δεν περιλαμβάνεται και η Οικονομική Αστυνομία¹⁰⁰ καθώς στο περί ίδρυσής της δεν μνημονεύεται η αρμοδιότητα του οργάνου για υποβολή μηνυτήριας αναφοράς ή αίτησης ποινικής δίωξης. Τα αστυνομικά όργανα κατά την διαπίστωση των παραβάσεων των φορολογικών διατάξεων εφαρμόζουν την αυτόφωρη διαδικασία και υποβάλουν άμεσα τη δικογραφία στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών, προσάγοντας ενώπιον του τους δράστες. Έτσι δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που έχει ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος των δραστών και έχουν οδηγηθεί στη Δικαιοσύνη, χωρίς να υπάρχει προηγούμενη μηνυτήρια αναφορά ή αίτηση ποινι-

¹⁰⁰ Π.Δ. 9/2011 ΦΕΚ 24 /Α'/21-02-2011 «Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος».

κής δίωξης των ειδικώς και περιοριστικώς αναφερομένων στο νόμο οργάνων. Η Αντεισαγγελέας Πρωτοδικών και Επίκουρη Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος Ελένη Μιχαλοπούλου είχε αναφέρει¹⁰¹ ότι: « (...) Θα πρέπει, λοιπόν, είτε να λάβει χώρα νομοθετική ρύθμιση που να επιλύει το συγκεκριμένο ζήτημα, είτε η αστυνομική αρχή αμέσως με τη σύλληψη του δράστη να υποβάλει τη δικογραφία προς τον προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. ,προκειμένου άμεσα να συντάσσεται η μηνυτήρια αναφορά ή η αίτηση ποινικής δίωξης και στη συνέχεια να υποβάλλεται η δικογραφία στον αρμόδιο Εισαγγελέα.(...)». Σε περίπτωση που η ποινική δίωξη κριθεί απαράδεκτη για το λόγο αυτό, δεν κωλύεται η εκ νέου άσκησή της, όταν αρθεί η όποια παρατυπία ή έλλειψη, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 58 Κ.Π.Δ..

Με τις αλλαγές που είχε φέρει στα φορολογικά αδικήματα ο ν. 3943/2011 κατέστησε τα διαρκή εγκλήματα, σε συνδυασμό και με την άμεση υποβολή των μηνυτήριων αναφορών και των αιτήσεων ποινικής δίωξης προς τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών. Η μηνυτήρια αναφορά ή η αίτηση αποτελούσε αναγκαίο εξωτερικό όρο του αξιόποινου, η έλλειψη του οποίου καθιστούσε την πράξη ατιμώρητη, είχε δηλαδή ως δικονομική συνέπεια την αδυναμία του Εισαγγελέα να κινήσει την ποινική δίωξη, ενώ στην περίπτωση που έχει ασκηθεί τέτοια δίωξη, τυγχάνει απαράδεκτη. Ωστόσο από την έναρξη ισχύος του ν.4337/2015 το άρθρο 68 ορίζει ότι:

1. Εάν συντρέχει περίπτωση τέλεσης ή απόπειρας τέλεσης εγκλήματος του παρόντος νόμου υποβάλλεται αμελλητί μηνυτήρια αναφορά από τον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων ή από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης ή από τη Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας της Ελληνικής Αστυνομίας. Η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως.

2. Η παραγραφή των εγκλημάτων του παρόντος νόμου αρχίζει από την τελεσιδικία της απόφασης επί της προσφυγής που ασκήθηκε ή σε περίπτωση μη άσκησης προσφυγής από την οριστικοποίηση της φορολογικής εγγραφής λόγω παρόδου της προθεσμίας άσκησης προσφυγής.

---

¹⁰¹ Βλ. Εισήγηση Ελένης Μιχαλοπούλου, Αντεισαγγελέως Πρωτοδικών, Επίκουρου Εισαγγελέως Οικονομικού Εγκλήματος. «Ο θεσμός του Οικονομικού εισαγγελέα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2§1 του ν.3943/ 31-3-2011, που πρόσθεσε στο ν. 2523/1997 το άρθρο 17Α και η αντιμετώπιση των φορολογικών αδικημάτων» από την Δημερίδα ΕΕΝ «e-Θέμις» – Επίκαιρα Ζητήματα Φορολογικού Δικαίου 17-18 Ιανουαρίου 2014.

3. Η άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής και προσφυγής ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων δεν επηρεάζει την ποινική διαδικασία. Το ποινικό δικαστήριο δύναται πάντως, σε περίπτωση που κρίνει ότι η έκβαση εκκρεμούς διοικητικής δίκης είναι ουσιώδης για τη δική του κρίση επί της υπόθεσης, να αναστείλει με απόφασή του την ποινική δίκη μέχρι την τελεσίδικη κρίση του διοικητικού δικαστηρίου.

4. Αρμόδιο δικαστήριο είναι, κατά περίπτωση, το μονομελές ή το τριμελές πλημμελειοδικείο ή το μονομελές εφετείο κακουργημάτων της έδρας της αρμόδιας για τη φορολόγηση Δ.Ο.Υ.

5. Το Δημόσιο μπορεί να παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων και για τις αξιώσεις του που απορρέουν από τα εγκλήματα του παρόντος νόμου. Η διάταξη του άρθρου 5 του ν.δ. 2711/1953 (Α'323) εφαρμόζεται και στην περίπτωση αυτή. Όταν η δίωξη ασκείται σε βαθμό πλημμελήματος, το Δημόσιο μπορεί να εκπροσωπείται και από τον προϊστάμενο της αρμόδιας φορολογικής αρχής ή τον οριζόμενο από αυτόν υπάλληλο.

6. Στις δίκες που αφορούν εγκλήματα των διατάξεων του παρόντος νόμου, η εμφάνιση του μάρτυρα στο ακροατήριο δεν είναι υποχρεωτική, εφόσον έχει λάβει χώρα έγγραφη ενημέρωση του αρμόδιου εισαγγελέα ή του δικαστηρίου εκ μέρους της Αρχής που διενήργησε τον έλεγχο σχετικά με την υπόθεση, εκτός εάν το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος του κατηγορουμένου κρίνει ότι πρέπει να κληθεί μάρτυρας, για να καταθέσει για ουσιώδη για την έκβαση της δίκης ζητήματα που δεν μπορούν να προκύψουν από τα έγγραφα της υπόθεσης.

7. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα.

3.2.2. Θεσμός του Εισαγγελέα Διαφθοράς

Στην αρμοδιότητα του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, μετά την ισχύ του Ν.4022/2011 και της αντικατάστασης του άρθρου 2 που επήλθε με το άρθ.76 του Ν. 4139/2013¹⁰², δεν εμπίπτουν τα κακουργήματα αρμοδιότητας του τριμελούς εφε-

¹⁰² Άρθρο 76 του Ν.4139/2013 (ΦΕΚ 41 Α'/20-3-2013) «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις»:

Η παράγραφος 1 του άρθρου 2 του Ν. 4022/2011 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. α) Για τα, στο άρθρο 1, αναφερόμενα κακουργήματα ορίζεται στις Εισαγγελίες Αθηνών και Θεσσαλονίκης, Εισαγγελέας Εγκλημάτων Διαφθοράς, με βαθμό αντεισαγγελέα εφετών, από εκείνους που

τείου κακουργημάτων των υπουργών, υφυπουργών, βουλευτών, των δημοσίων λειτουργών και των υπαλλήλων κατά την έννοια των άρθρων 13α και 263Α του Ποινικού Κώδικα και τα κακουργήματα ιδιαίτερα μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος ή μείζονος δημοσίου συμφέροντος αρμοδιότητας του τριμελούς εφετείου, που χαρακτηρίζονται ως τέτοια με πράξη του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, που ανήκουν πλέον στην αρμοδιότητα του Εισαγγελέα Διαφθοράς. Πλην όμως με το άρθρο 8 §1.δ. του Ν.4205/2013, για τις εκκρεμούσες δικογραφίες μπορεί ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος, ο ίδιος, να ολοκληρώσει την προκαταρκτική εξέταση.

Στην αρμοδιότητα του Εισαγγελέα Διαφθοράς υπάγονται όλες οι σημαντικές υποθέσεις διασπάθισης δημοσίου χρήματος, με αντικείμενο τις έρευνες στις μεγάλες συμβάσεις του Δημοσίου, τη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών και τα μεγάλα έργα. Στο στόχαστρό τους βρίσκονται οι υποθέσεις των επίορκων κρατικών αξιωματούχων και υπαλλήλων, οι μεγάλες απάτες, αλλά και η κακοδιαχείριση του δημόσιου χρήματος. Οι αρμοδιότητες του Εισαγγελέα Διαφθοράς προβλέπονται από το Νόμο 4022/2011 περί εκδίκασης πράξεων διαφθοράς Πολιτικών και Κρατικών Αξιωματούχων, υποθέσεων μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος και μείζονος Δημοσίου Συμφέροντος και άλλες διατάξεις. Οι διατάξεις του νόμου αυτού εφαρμόζονται για:

- Κακουργήματα τα οποία δεν υπάγονται στις ρυθμίσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 86 του Συντάγματος και διαπράττουν υπουργοί ή υφυπουργοί, καθώς και κακουργήματα που διαπράττουν βουλευτές, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, ακόμη και αν οι υπαίτιοι έχουν

υπηρετούν στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και Θεσσαλονίκης αντίστοιχα. Η τοποθέτησή τους διενεργείται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από απόφαση του οικείου Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου. Ο Εισαγγελέας Εγκλημάτων Διαφθοράς εκτελεί τα καθήκοντά του με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση και συνεπικουρείται από δύο, τουλάχιστον, εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς πρωτοδικών. Οι τελευταίοι ορίζονται από τους διευθύνοντες τις οικείες Εισαγγελίες, μετά από γνώμη του Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς. Το έργο των αρμόδιων για τα εγκλήματα διαφθοράς Εισαγγελέων εποπτεύει και συντονίζει Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου που ορίζεται με πλήρη ή μερική απασχόληση από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Στα καθήκοντα του Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς, ανήκει η εποπτεία, η καθοδήγηση και ο συντονισμός των ενεργειών των γενικών κατά το άρθρο 33 παράγραφος 1 περίπτωση α' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων, κατά τη διενέργεια ερευνών, προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης για την εξακρίβωση τελέσεως των αδικημάτων αρμοδιότητάς του. Ο Εισαγγελέας Εγκλημάτων Διαφθοράς, όταν λάβει την μήνυση, την έγκληση ή την αναφορά για την τέλεση πράξης από αυτές που αναφέρονται στο άρθρο 1 του παρόντος, ενεργεί σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 43 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και παραγγέλλει την άσκηση ποινικής δίωξης. Σε κάθε περίπτωση, η προκαταρκτική εξέταση που διενεργείται για τα ως άνω εγκλήματα ολοκληρώνεται μέσα σε προθεσμία δύο μηνών.

β) Όπου στο Ν. 4022/2011 ορίζεται «Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών», νοείται ο Εισαγγελέας Εγκλημάτων Διαφθοράς και οι συνεπικουρούντες αυτόν εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς.»

παύσει να φέρουν την ιδιότητα αυτή, εφόσον αυτά υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του τριμελούς εφετείου.

- Κακουργήματα τα οποία διαπράττουν, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή επωφελούμενοι από την ιδιότητα τους, γενικοί και ειδικοί γραμματείς Υπουργείων, διοικητές, υποδιοικητές ή πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων ή διευθύνοντες ή εντεταλμένοι σύμβουλοι νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δημοσίων επιχειρήσεων, δημοσίων οργανισμών και νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το κράτος, αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και υπάλληλοι κατά την έννοια των άρθρων 13α και 263Α του Ποινικού Κώδικα, εφόσον αυτά υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του τριμελούς εφετείου.
- Κακουργήματα ιδιαίτερα μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος ή μείζονος δημοσίου συμφέροντος, εφόσον υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του τριμελούς εφετείου, ο δε χαρακτηρισμός της υπόθεσης ως ιδιαίτερα μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος ή μείζονος δημοσίου συμφέροντος γίνεται με πράξη από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

3.2.3. Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης¹⁰³. (Hellenic Financial Intelligence Unit)

Ο νόμος Ν. 3932/2011 για την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και Ελέγχου Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης τροποποιεί τον Ν.3691/2008.

Η λειτουργία της εν λόγω Αρχής και τα πιο ειδικά θέματα καθορίστηκαν με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Οικονομικών, Εξωτερικών και Προστασίας του Πολίτη. Η σύνθεση και οι αρμοδιότητες της οριστήκαν στο άρθρο 7 του κωδικοποιημένου Ν.3691/2008.

Ο Ν. 3691/2008 ο οποίος τροποποιήθηκε με το νόμο 3932/2011 μετονομάζει την Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας σε Αρχή Καταπολέμησης

¹⁰³ Βλ. www.hellenic-fiu.gr (πρόσβαση 04-01-2016)

της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης. Η Αρχή απαρτίζει την εθνική μονάδα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, και ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης συντελώντας στην διατήρηση της ασφάλειας και της σταθερότητας της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής.

Σκοπός της επιτροπής, σύμφωνα με το νόμο όπως αυτός τροποποιήθηκε, είναι η συγκέντρωση, ανάλυση διερεύνηση και επεξεργασία των αναφορών που διαβιβάζονται σε αυτήν για ύποπτες συναλλαγές που πραγματοποιούν τα υπόχρεα νομικά και φυσικά πρόσωπα καθώς και κάθε άλλης πληροφορίας που μπορεί να περιέρχεται υπ' όψη της και σχετίζεται με τα αδικήματα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης.

Η Αρχή έχει αναδιαρθρωθεί σε τρεις επιμέρους Μονάδες ως εξής:

Α' Μονάδα Διερεύνησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών η οποία συγκροτείται από τον Πρόεδρο και επτά μέλη της αρχής.

Β' Μονάδα Οικονομικών Κυρώσεων κατά Υπόπτων Τρομοκρατίας η οποία συγκροτείται από τον Πρόεδρο και δύο μέλη της αρχής

Γ' Μονάδα Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης η οποία συγκροτείται από τον Πρόεδρο και δύο μέλη της αρχής. Στη Μονάδα Γ' υποβάλλεται η Δήλωση Περιουσιακής Κατάστασης των υπόχρεων, σύμφωνα με τους ανωτέρω νόμους, οντοτήτων.

Ο Πρόεδρος είναι ανώτατος Εισαγγελικός Λειτουργός εν ενεργεία, Αντεισαγγελέας Αρείου Πάγου και επιλέγεται μαζί με τον αναπληρωτή του με απόφαση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου του Αρείου Πάγου.

3.2.4. Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης

Ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης (Γ.Ε.Δ.Δ.) ιδρύθηκε με το νόμο 3074/2002¹⁰⁴. Η αποστολή του είναι ο εντοπισμός φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Εποπτεύει και αξιολογεί το έργο του Σώματος Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και των υπόλοιπων Υπηρεσιών Επιθεώρησης και Ελέγχου, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Ειδικότερα, πέρα από το Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης παρακολουθεί, αξιολογεί και ελέγχει τις τα Σώματα Ελέγχου των Υπουργείων, των Περιφερειών, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και των κρατικών Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου, και τέλος των ΔΕ-ΚΟ. Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του νόμου, η δημιουργία του θεσμού του Γ.Ε.Δ.Δ., αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας για την αναμόρφωση και την αναβάθμιση της Δημόσιας Διοίκησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης και διευκολύνεται η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του έργου του Σώματος Επιθεωρητών – Ελεγκτών της Δημόσιας Διοίκησης για τον εντοπισμό φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης¹⁰⁵.

Το γραφείο του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης στελεχώνεται από 4 Βοηθούς Γενικούς Επιθεωρητές Δημόσιας Διοίκησης, 8 Ειδικούς Επιθεωρητές και Γραμματεία 15 ατόμων. Ο Γ.Ε.Δ.Δ. επιλέγεται από το Υπουργικό Συμβούλιο μετά από εισήγηση του Υπουργού Εσωτερικών, ενώ οι Βοηθοί Γ.Ε.Δ.Δ. διορίζονται απευθείας από τον Υπουργό Εσωτερικών. Οι Ειδικοί Επιθεωρητές επιλέγονται μετά από δημόσια πρόσκληση¹⁰⁶.

3.2.5. Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος

Το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος Σ.Δ.Ο.Ε. είναι ειδική ελεγκτική υπηρεσία. Δημιουργήθηκε το έτος 1997 και ξεκίνησε να λειτουργεί στις 10 Απριλίου του 1997. Το Δεκέμβριο 2004 το Σ.Δ.Ο.Ε. μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων Υπ.Ε.Ε, και τον Απρίλιο 2010 επέστρεψε στην προηγούμενη ονομασία δηλα-

¹⁰⁴ Ν.3074/2002 (ΦΕΚ 296 Α'/14-12-2002) «Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου και άλλες διατάξεις.

¹⁰⁵ Βλ. *Μαρία Γ. Βενετσανοπούλου*, Κακοδιοίκηση και διαφθορά στην Δημόσια Διοίκηση –Ελεγκτικοί Μηχανισμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2014, σελ. 69.

¹⁰⁶ Βλ. <http://www.gedd.gr> (πρόσβαση 04-01-2016)

δή ΣΔΟΕ. Η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας ειδικής ελεγκτικής υπηρεσίας είχε πραγματοποιηθεί με την Υπηρεσία Ελέγχου Διακίνησης Αγαθών ΥΠ.Ε.Δ.Α. πάνω στο μοντέλο αυτό το 1997 ιδρύθηκε το Σ.Δ.Ο.Ε.

Στις αρμοδιότητες του Σ.Δ.Ο.Ε. περιλαμβάνονται δραστηριότητες όπως η έρευνα, ο εντοπισμός και η καταστολή οικονομικών παραβάσεων ιδιαίτερης βαρύτητας και σημασίας, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος), οι απάτες και παρατυπίες, οι παραβάσεις που σχετίζονται με προμήθειες, επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις, οι παράνομες χρηματιστηριακές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές και γενικά οι οικονομικές απάτες σε βάρος των συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξάρτητα από τον τόπο τέλεσης. Ο προληπτικός έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας καθώς και ο προσωρινός φορολογικός έλεγχος, ιδίως στους παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, με έμφαση στον Φ.Π.Α., καθώς και ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων της τελωνειακής νομοθεσίας. Η έρευνα, αποκάλυψη και καταπολέμηση παράνομων συναλλαγών, απατών και δραστηριοτήτων, που διενεργούνται με χρήση ηλεκτρονικών μέσων, του διαδικτύου και νέων τεχνολογιών. Η πρόληψη, δίωξη και καταπολέμηση άλλων παραβάσεων, όπως παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, όπλων και εκρηκτικών, πρόδρομων και ψυχοτρόπων ουσιών, τοξικών και επικίνδυνων ουσιών (ραδιενεργά και πυρηνικά υλικά, τοξικά απόβλητα κ.λ.π.), αρχαιοτήτων και πολιτιστικών αγαθών. Η επιτήρηση του θαλάσσιου χώρου με διενέργεια ελέγχων για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου.

Από τις 30 Οκτωβρίου 2015 όλες οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα που άπτονται των φορολογικών και τελωνειακών υποθέσεων μεταφέρονται στη Γενική Γραμματεία Δημόσιων Εσόδων του υπουργείου Οικονομικών. Μαζί θα μεταφερθούν από την Ειδική Γραμματεία του Σ.Δ.Ο.Ε. η υλικοτεχνική υποδομή καθώς και τα φυσικά και μαγνητικά αρχεία των υποθέσεων που εκκρεμούν στα δικαστήρια και των υποθέσεων που θα μεταφερθούν στη Γ.Γ.Δ.Ε. και αφορούν σε αρμοδιότητες φορολογικών και τελωνειακών θεμάτων. Το Σ.Δ.Ο.Ε. θα εξακολουθεί να λειτουργεί σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη με αντικείμενο το οικονομικό έγκλημα, τα όπλα, τα ναρκωτικά,

τους διαχειριστικούς ελέγχους, θέματα απάτης και τήρηση της κοινοτικής νομοθεσίας¹⁰⁷.

3.2.6. Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ.).

Με το άρθρο 6 του Ν. 4320/2015¹⁰⁸ συστάθηκε η Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ.) και αποτελεί δημόσια υπηρεσία που υπάγεται στον αρμόδιο Αναπληρωτή Υπουργό Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι αρμοδιότητες της ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ. αναφέρονται στη διασφάλιση της συνεκτικότητας και της αποτελεσματικότητας της εθνικής στρατηγικής κατά της διαφθοράς, με ιδιαίτερη έμφαση στον συντονισμό των ελεγκτικών σωμάτων και την αποτελεσματικότητα των ενεργειών τους και παρέχει σχετικές οδηγίες και συστάσεις. Επίσης, έχει οριστεί ως η αρμόδια αρχή για το συντονισμό της καταπολέμησης της απάτης (AFCOS) σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) αριθ. 883/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2013 (ΕΕ L248). Συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς και όργανα και υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλων κρατών για την εκπόνηση, ανάληψη, χρήση, υλοποίηση προγραμμάτων – στρατηγικών σχεδίων, την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και τη λήψη τεχνικής βοήθειας για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της απάτης. Αίρει συγκρούσεις και επιλύει ζητήματα επικάλυψων αρμοδιοτήτων μεταξύ υπηρεσιών ή φορέων που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της διαφθοράς, προτείνοντας τις σχετικές λύσεις για την αποτελεσματική επίλυσή τους. Στη ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ. έχουν μεταφερθεί το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.)¹⁰⁹ και το Σώμα Επιθεωρητών Δημοσίων Έργων (Σ.Ε.Δ.Ε.)¹¹⁰. Στη

¹⁰⁷ Ν.4336/2015 (ΦΕΚ 94 Α/14-08-2015) «Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης».

¹⁰⁸ Ν.4320/2015 (ΦΕΚ 29 Α'/19-03-2015) «Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, την οργάνωση της Κυβέρνησης και των Κυβερνητικών οργάνων και λοιπές διατάξεις».

¹⁰⁹ Βλ. www.seedd.gr. Το Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.) είναι όργανο εσωτερικού ελέγχου του συνόλου της Δημόσιας Διοίκησης. Ο στόχος του είναι η διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης, εντοπίζοντας φαινόμενα διαφθοράς, κακοδιοίκησης, αδιαφανών διαδικασιών, αναποτελεσματικότητας και χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών. Στο Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. προϊστάται Ειδικός Γραμματέας, ο οποίος ορίζεται με κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Ο Ειδικός Γραμματέας διοικεί το Σώμα, προϊστάται των Προϊσταμένων Επιθεωρητών, των Επιθεωρητών-Ελεγκτών και των Βοηθών Επιθεωρητών-Ελεγκτών και του προσωπικού της Γραμματείας και είναι πειθαρχικός προϊστάμενός τους. (πρόσβαση 04-01-2016)

¹¹⁰ Βλ. *Μαρία Γ. Βενετσανοπούλου*, Κακοδιοίκηση και διαφθορά στην Δημόσια Διοίκηση –Ελεγκτικοί Μηχανισμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2014, σελ. 121-123.

Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς λειτουργούν τα εξής γραφεία: α) Γραφείο συντονισμού δράσης και επιχειρησιακού σχεδιασμού του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.), β) Γραφείο συντονισμού δράσης και επιχειρησιακού σχεδιασμού της Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας, γ) Γραφείο συντονισμού δράσης και επιχειρησιακού σχεδιασμού των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου των Υπουργείων, και δ) Γραφείο συντονισμού δράσης και επιχειρησιακού σχεδιασμού του Σ.Ε.Υ.Υ.Π. Η Γενική Γραμματεία εκπονεί προγράμματα συντονισμένης δράσης για την καταπολέμηση της διαφθοράς στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής. Τα προγράμματα αυτά τα απευθύνει στους κατά περίπτωση αρμόδιους διοικητικούς φορείς, οι οποίοι, κατά την εκτέλεσή τους, έχουν την υποχρέωση να συντονίζουν τις ενέργειές τους για την υλοποίηση της παραπάνω στρατηγικής. Ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, το Σ.Δ.Ο.Ε., η Οικονομική Αστυνομία, η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων και η Αρχή για το Ξέπλυμα υποβάλλουν τις ετήσιες εκθέσεις τους στη Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς. Η ετήσια έκθεση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των ελέγχων των σωμάτων επιθεώρησης και ελέγχου που είναι μέλη του κεντρικού συντονιστικού οργάνου. Το σύνολο των δράσεων που αναλήφθηκαν κατά της διαφθοράς μέχρι και το 2014 περιλαμβάνονται στην ετήσια έκθεση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης¹¹¹.

3.2.7. Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας

Η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας έχει ως αποστολή την πρόληψη, έρευνα και καταστολή φορολογικών – οικονομικών εγκλημάτων και ιδίως αυτών που τελέστηκαν σε βάρος των συμφερόντων του Δημοσίου και της εθνικής οικονομίας ή έχουν τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος. Στην εσωτερική της δομή αποτελείται από τέσσερα τμήματα με ξεχωριστές αρμοδιότητες, τα οποία είναι:

Το Σώμα Επιθεωρητών Δημοσίων Έργων (ΣΕΔΕ), σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22 του ν. 1418/1984 όπως ισχύει, έχει ως αποστολή την επιθεώρηση (τακτική και έκτακτη) των έργων, που εκτελούνται από τους φορείς του Δημοσίου σύμφωνα με τη νομοθεσία των Δημοσίων Έργων, σε όλη την Επικράτεια.

Το ΣΕΔΕ διοικείται από Εποπτικό Συμβούλιο στα πλαίσια του Κανονισμού Επιθεωρήσεων που έχει εγκριθεί με την απόφαση Ε Δ2α/01/71/ΦΝ294 /9.6.1986 – ΦΕΚ Β 374 του Υπουργού Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

Η επιθεώρηση από το ΣΕΔΕ εκτείνεται σε όλες τις φάσεις παραγωγής των έργων και συγκεκριμένα από τη μελέτη μέχρι την οριστική παραλαβή αυτών και έχει διττό χαρακτήρα: προληπτικό υπό την έννοια της ενημέρωσης των φορέων υλοποίησης των έργων για παραλείψεις και σφάλματα που παρατηρούνται στη διαχείριση και ποιότητα των έργων και κατασταλακτικό με την επισήμανση των παραβάσεων που επισύρουν διοικητικές ή ποινικές κυρώσεις των αρμόδιων οργάνων.

¹¹¹ Βλ. www.gsac.gov.gr. Εθνικό Σχέδιο κατά της διαφθοράς - National Anti-Corruption Plan.

Το Τμήμα Προστασίας Δημόσιας Περιουσίας που ασχολείται με τα εγκλήματα που διαπράττονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα και βλάπτουν ή απειλούν τα συμφέροντα του ελληνικού δημοσίου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Το Τμήμα Προστασίας Οικονομίας που ασχολείται με τα εγκλήματα που επιφέρουν βλάβη στα έσοδα του δημοσίου και επηρεάζουν σημαντικά την ομαλή λειτουργία της αγοράς, που επιτυγχάνεται με το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, παράνομη διακίνηση και νόθευση αγαθών και άλλων προϊόντων, παράνομες συναλλαγές και δραστηριότητες που τελούνται στο πλαίσιο λειτουργίας πιστωτικών ιδρυμάτων, παραβίαση κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού και της αγοράς και παραβάσεις που αφορούν στη λειτουργία των επιχειρήσεων, οργανισμών και φορέων διεξαγωγής τυχερών παιγνίων και καζίνο.

Το Τμήμα Φορολογικής Αστυνόμευσης που ασχολείται με τα εγκλήματα που αφορούν στη φορολογική και τελωνειακή νομοθεσία και ιδίως στην απόκρυψη ή σκόπιμη αλλοίωση φορολογητέας ύλης ή άλλων στοιχείων, την λαθραία εισαγωγή και εξαγωγή αγαθών και άλλων προϊόντων και την μη έκδοση αποδείξεων, δελτίων και παραστατικών κατά την πώληση και τη διακίνηση προϊόντων ή την προσφορά υπηρεσιών.

Το Τμήμα Κοινωνικής και Ασφαλιστικής Προστασίας που ασχολείται με τις παραβάσεις σε βάρος Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης, Πρόνοιας και Περίθαλψης των πολιτών, οι οποίες είναι η μη καταβολή ασφαλιστικών εισφορών, η παράνομη συνταγογράφηση, η ψευδείς ιατρικές γνωματεύσεις, η υπερτιμολόγηση φαρμάκων και ιατρικού εξοπλισμού και η μη έκδοση αποδείξεων παροχής ιατρικών και νοσηλευτικών υπηρεσιών¹¹².

3.3. Θεσμικά Ευρωπαϊκά και Διεθνή Όργανα κατά της Διαφθοράς και του Οικονομικού Εγκλήματος.

Το 1992 το Συμβούλιο της Ευρώπης ίδρυσε μια «Πολυπειθαρχική Ομάδα για τη Διαφθορά¹¹³», με την ενέργεια αυτή επισημοποιήθηκε το γεγονός ότι η διαφθορά επανήλθε στο προσκήνιο ως πρόβλημα που δυσχεραίνει την λειτουργία τόσο του δη-

¹¹² Βλ. <http://www.astynomia.gr> (πρόσβαση 04-01-2016)

¹¹³ Βλ. *Πιερ Λασκουν*, Διαφθορά, Μετάφραση από τα γαλλικά Άγγελος Φιλιππάτος, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2001, (Pierre Lascoumes, Corruptions Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris 1999) σ. 31.

μόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Αργότερα το 1993 δημιουργήθηκε μια μικρή ομάδα με επικεφαλής τον Πίτερ Έιγκεν ονομαζόμενη Transparency International, μια μη κυβερνητική οργάνωση με στόχο την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το 1998, το διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) και η Παγκόσμια Τράπεζα τόνισαν την πρόθεσή τους για πάταξη της διαφθοράς και την θέτουν ως κριτήριο αξιολόγησης της οικονομικής διαχείρισης. Ακολουθούν το 1997 οι χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) οι οποίες υπογράφουν μια σύμβαση για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το 2003 μετά από σχετικές διαπραγματεύσεις ενεκρίθη η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς UNCAC (United Nations Convention against corruption). Διαχρονικά όλο και περισσότεροι οργανισμοί κατά της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος ιδρύονται τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.3.1. OLAF (European Anti-Fraud Office): Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1999 δημιούργησε ένα θεσμό καταπολέμησης της απάτης, παρέχοντας σε ένα τμήμα της ειδικό καθεστώς ανεξαρτησίας για την διεξαγωγή ερευνών. Οι αρμοδιότητες¹¹⁴ του τμήματος είναι:

«(...) διεξαγωγή εξωτερικών διοικητικών ερευνών στα πλαίσια τη καταπολέμησης της απάτης, της διαφθοράς και κάθε παράνομης δραστηριότητας εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων των κοινοτήτων, καθώς και στα πλαίσια της καταπολέμησης της απάτης αναφορικά με κάθε άλλη πράξη ή δραστηριότητα επιχειρηματιών που παραβαίνουν τις κοινοτικές διατάξεις, διεξαγωγή διοικητικών ερευνών με στόχο: την καταπολέμηση της απάτης της διαφθοράς και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων των κοινοτήτων, τη διερεύνηση σοβαρών γεγονότων που σχετίζονται με την άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων, και μπορούν να στοιχειοθετήσουν παράληψη των υποχρεώσεων των μόνιμων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού, οι οποία υπόκειται σε πειθαρχικές και ενδεχομένως ποινικές κυρώσεις ή παράληψη ανάλογων υποχρεώσεων από μέρος των μελών των κύριων και επικουρικών οργάνων ή οργανισμών και του προσωπικού τους στα οποία δεν εφαρμόζεται ο κανονισμός υπηρεσιακής κατάστασης των μόνιμων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού

---

¹¹⁴ Τις αρμοδιότητες της OLAF και τις σχετικές λεπτομέρειες καθορίζουν δύο Κανονισμοί και μια Διοργανωτική Συμφωνία (Κανονισμός EK1073/99, Κανονισμός EURATOM 1074/99, Διοργανωτική Συμφωνία 25-05-1999.

των μόνιμων υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, πραγματοποίηση ερευνητικών αποστολών σε άλλους τομείς έπειτα από αίτηση των κύριων και επικουρικών οργάνων, συμβολή στην ενίσχυση της συνεργασίας με τα κράτη μέλη στον τομέα της καταπολέμησης της απάτης, ανάληψη δραστηριοτήτων σχεδιασμού αναφορικά με την καταπολέμηση της απάτης (προετοιμασία των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων στους τομείς δραστηριότητας της Υπηρεσίας), θέση σε λειτουργία οποιασδήποτε άλλης επιχειρησιακής δραστηριότητας αναφορικά με την καταπολέμηση της απάτης (ανάπτυξη υποδομών, συλλογή και εκμετάλλευση των πληροφοριών, τεχνική συνδρομή), δράση άμεσου συνομιλητή των εθνικών αρχών, εκπροσώπηση της Επιτροπής στο χώρο της καταπολέμησης της απάτης (...)).

Ο σκοπός¹¹⁵ της OLAF και των ερευνών που διεξάγει είναι:

«(...) έγκειται στην καταπολέμηση της απάτης, της δωροδοκίας και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και στον εντοπισμό, προς τούτο, σοβαρών πράξεων συνδεδεμένων με την άσκηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, που μπορεί να συνιστούν παράληψη των υποχρεώσεων των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Κοινοτήτων η οποία μπορεί να επισύρει πειθαρχική ή ενδεχομένως ποινική δίωξη ή παράληψη των ανάλογων υποχρεώσεων των μελών του προσωπικού των θεσμικών οργάνων, οργάνων και οργανισμών που δεν υπόκεινται στον κανονισμό υπηρεσιακής κατάστασης (...)).

Η δράση της «Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης» γίνεται ακόμη πιο ισχυρή μετά την Λευκή Βίβλο¹¹⁶ όταν συντάχτηκε πρακτικός οδηγός για την χρηστή δημοσιονομική διαχείριση, βάσει του οποίου περιγράφονται πρότυπα συμπεριφοράς και γίνεται αναφορά στις θεμελιώδεις δεοντολογικές υποχρεώσεις οι οποίες προβλέπονται από τον κανονισμό υπηρεσιακής κατάστασης και ειδικότερα των καθηκόντων ακεραιότητας, εντιμότητας και αντικειμενικότητας¹¹⁷. Για την ακόμα πιο αποτελεσματική δράση κατά της δωροδοκίας ή των περιπτώσεων σύγκρουσης συμφερόντων από πειθαρχική άποψη δημιουργείται η Υπηρεσία Ερευνών και Πειθαρχι-

¹¹⁵ Βλ. Κανονισμός του κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ΕΚ1073/1999 και Κανονισμός του Συμβουλίου EUROΤΟМ 1074/1999 EEL 136 της 31-05/-1999 σ. 1 και 8.

¹¹⁶ Λευκή Βίβλος για τη μεταρρύθμιση της Επιτροπής στις 01-03-2000, COM (2000) 200/2.

¹¹⁷ Βλ. Δημήτρης Πρόντζας, Λόγος και Πρακτικές Αντι-διαφθοράς, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014 σ. 122.

κών Κυρώσεων IDOC¹¹⁸. Η IDOC και η OLAF έχουν ουσιαστική συνεργασία, που απαραίτητη για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας, της ακεραιότητας και της προστασίας της Ευρωπαϊκής δημόσιας διοίκησης.

3.3.2. GRECO (Group of States against Corruption): Ομάδα κρατών κατά της διαφθοράς.

Ένας επιπλέον μηχανισμός καταπολέμησης της διαφθοράς είναι η Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς GRECO¹¹⁹ από τα αρχικά Council of Europe's anti-corruption group. Η Ομάδα αποτελεί εποπτικό μηχανισμό που έχει ως στόχο της την στήριξη όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ζήτημα της αντιμετώπισης του φαινομένου της διαφθοράς συντάσσοντας σχετικές αναφορές που αφορά περιπτώσεις κάθε κράτους- μέλους με βάσει τα δεδομένα που συγκεντρώνει μέσω δημοσκοπήσεων της κάθε χώρας ξεχωριστά.

Επίσης είναι υπεύθυνη, για την παρακολούθηση της εφαρμογής των κατευθυντηρίων αρχών για την καταπολέμηση της δωροδοκίας ως διαφθοράς και την τήρηση των συμβάσεων σε θέματα ποινικού και αστικού δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης και των κωδικών συμπεριφοράς των δημοσίων υπαλλήλων. Η αξιολόγηση πραγματοποιείται σε δύο στάδια, μέσω του ελέγχου, τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που περιέχονται σε νομικές πράξεις και επομένως συμβάλει στον εντοπισμό των ελλείψεων και των ανεπαρκειών των εθνικών μηχανισμών κατά της δωροδοκίας και στην προώθηση των απαραίτητων νομοθετικών, θεσμικών και πρακτικών μεταρρυθμίσεων για την καλύτερη πρόληψη και καταπολέμηση των φαινομένων διαφθοράς. Η αστυνομική και η δικαστική συνεργασία εντός της ευρωπαϊκής Ένωσης είναι κρίνεται απαραίτητη για την αποτελεσματικότερη δράση της GRECO και γι αυτό το λόγο ενισχύθηκε με την δημιουργία της Eurojust¹²⁰ δηλαδή του δικαστικού δικτύου συνεργασίας.

---

¹¹⁸ Απόφαση C (2002) 540 της Επιτροπής, της 19ης Φεβρουαρίου 2002, προβλέπει τη σύσταση Υπηρεσίας ερευνών και πειθαρχικών κυρώσεων (IDOC) για τη συμπεριφορά στις διοικητικές έρευνες και πειθαρχικές διαδικασίες.

¹¹⁹ Βλ. http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/default_en.asp (πρόσβαση 04-01-2016)

¹²⁰ Βλ. <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx> (πρόσβαση 04-01-2016)

3.3.3. EUROJUST (The European Union's Judicial Cooperation Unit): Δικαστικό Δίκτυο Συνεργασίας.

Ειδικότερα, η Eurojust αποτελείται από ένα μέλος του δικαστικού τομέα εισαγγελέα, δικαστή ή αξιωματούχο της αστυνομίας με αρμοδιότητες δίωξης για κάθε κράτος μέλος προκειμένου να διευκολύνονται οι επαφές, να είναι δυνατή η συνεργασία μεταξύ δικαστών και να ανακαλύπτονται οι σχέσεις μεταξύ των διασυνοριακών υποθέσεων πράξεων διαφθοράς. Στις αρμοδιότητες της συγκαταλέγονται θέματα απάτης, δωροδοκίας, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της συμμετοχής σε εγκληματικές οργανώσεις όπως και διασυνοριακών υποθέσεων πράξεων διαφθοράς. Η αύξηση του αριθμού των κρατών που συμμετέχουν σε αυτή, αναδεικνύει την αυξανόμενη ανάγκη της συνεργασίας αυτής σε υποθέσεις διασυνοριακού χαρακτήρα.

3.3.4. COCOLAF (Advisory Committee for the Coordination of Fraud Prevention): Η Συμβουλευτική Επιτροπή Συντονισμού για την καταπολέμηση της Απάτης.

Η Επιτροπή COCOLAF¹²¹ είναι συμβουλευτική με πρόεδρο τον εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και δύο αντιπροέδρους από κάθε κράτος μέλος οι οποίοι έχουν το δικαίωμα να επικουρούνται από δύο εκπροσώπους των αρμόδιων εθνικών αρχών αλλά και εκπροσώπους υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και προσκαλείται για¹²²: «(...) την πρόληψη και καταστολή της απάτης και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας που θίγει τα οικονομικά συμφέροντα της Κοινότητας, τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών ή μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του ευρώ από την παραχάραξη, τη νομική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων των πτυχών της αστυνομικής και δικαστικής της καταπολέμησης της απάτης (...)».

¹²¹ Βλ. <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=656> (πρόσβαση 06-01-2016)

¹²² Βλ. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:133161> (πρόσβαση 06-01-2016)

3.3.5. EACN (Contact point network against corruption): Δίκτυο Σημείων Επαφής κατά της Διαφθοράς.

Μια επιπλέον Απόφαση του Συμβουλίου οδήγησε στη δημιουργία του EACN¹²³ Δικτύου Επαφής κατά της Διαφθοράς¹²⁴ η συγκρότηση του οποίου αποτελείται από τις αρμόδιες αρχές και σχετικούς οργανισμούς των κρατών μελών. Θεσπίζεται ένα δίκτυο πρόληψης και καταπολέμησης διάφορων μορφών διαφθοράς εντός της ευρωπαϊκής ένωσης Κάθε κράτος μέλος μπορεί να ορίσει ένα έως τρία όργανα για μέλη της. Η Επιτροπή συμμετέχει κι εκείνη στις δραστηριότητες του δικτύου μέσω των εκπροσώπων της που είναι η « Ευρωπαϊκή Αστυνομία»Europol¹²⁵ και η Eurojust.

Οι δραστηριότητες του δικτύου αποτελούνται από τη δημιουργία φόρουμ για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και διάφορων εμπειριών που αφορούν την πρόληψη και την καταστολή της διαφθοράς και την διατήρηση της επικοινωνίας των μελών μεταξύ τους.

3.3.6. ETSC (European Technical and Scientific Centre): Το Ευρωπαϊκό Τεχνικό και Επιστημονικό Κέντρο.

Με ακόμα πιο ειδικό περιεχόμενο και μέσα στο ίδιο θεσμικό πλαίσιο με τα προηγούμενα όργανα, μετά από πρόσθετη απόφαση της Επιτροπής¹²⁶, προήλθε και το Ευρωπαϊκό Τεχνικό και Επιστημονικό Κέντρο. Το ETSC συνδέεται με την OLAΦκαι έχει με σκοπό να προστατέψει το νόμισμα του ευρώ (των κερμάτων) από την προσπάθεια παραχάραξής τους. Τελεί σε συνεργασία με τα Εθνικά Κέντρα Ανάλυσης Κερμάτων (ΕΚΑΚ) και τις αρμόδιες αρχές στην ανάλυση των *κίβδηλων*¹²⁷ κερμάτων. Το γαλλικό νομισματοκοπέιο παρέχει προσωπικό και εγκαταστάσεις για την τεχνική και επιστημονική ανάλυση των κερμάτων αυτών. Οι ενέργειες των τεχνικών αρχών συντονίζονται από την Επιτροπή μέσω τακτικής συνεδρίασης της ομάδας των εμπειρογνομόνων.

---

¹²³ Βλ. <http://www.epac.at/about/eacn> (πρόσβαση 06-01-2016)

¹²⁴ Απόφαση 2008/852/4ΕΥ του Συμβουλίου ΕΕ L 301 της 12-11-2008, σ. 38

¹²⁵ Βλ. www.europol.europa.eu Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με θέμα την καταπολέμηση της δωροδοκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Βρυξέλλες 07-06-2011, 11237/11, COM(2011), 308 τελικό.

¹²⁶ Απόφαση της Επιτροπής 2005/37/2004.

¹²⁷ Βλ. Δημήτρης Πρόντζας, Λόγος και πρακτικές Αντι-διαφθοράς, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014 σ.σ. 128-129.

3.3.7. The Court of Auditors of the European Union: Ελεγκτικό Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ένα επιπλέον θεσμικό όργανο με υψηλή εξειδίκευση είναι το Ελεγκτικό Συνέδριο με ημερομηνία ίδρυσης τον Ιούλιο του 1975 με την Συνθήκη των Βρυξελλών ξεκίνησε να λειτουργεί το 1977 και το 1992 με τη συνθήκη του Μάαστριχτ αποτελεί *πια όργανο πλήρους εξουσίας*. Το Ελεγκτικό Συνέδριο συνεργάζεται με τα εθνικά θεσμικά όργανα και υπηρεσίες για τον έλεγχο νομιμότητας των εσόδων και δαπανών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των οργάνων της. Το Ελεγκτικό Συνέδριο αναφέρει τις παρατηρήσεις του στα αρμόδια θεσμικά όργανα και γι αυτό συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την καταπολέμηση της απάτης (OLAF). Δεν έχει δικαστική εξουσία και δε μπορεί να επιβάλει κυρώσεις, καταρτίζει ετήσιες εκθέσεις οι οποίες δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, παράλληλα υποβάλλει δηλώσεις στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

3.3.8. Προγράμματα Δράσης Προστασίας των Οικονομικών Συμφερόντων της Κοινότητας.

Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο και των διοικητικών ερευνών αναφέρεται ο τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή επιθυμεί να προστατέψει τα εισοδήματα των ευρωπαίων από παράνομες δραστηριότητες και απειλές που προέρχονται από τη διαφθορά στο εσωτερικό ή εξωτερικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο σχετικό κείμενο αναφέρονται οι διάφορες δυνατότητες για τη βελτίωση των εργαλείων που έχουν στην διάθεση τους ανακριτική υπάλληλοι και εισαγγελείς. Αποτέλεσμα τέτοιων θεσμικών εγχειρημάτων είναι τα προγράμματα Ηρακλής Ι¹²⁸ και ΙΙ¹²⁹ (Hercule) με στόχο την:

«(...) υποστήριξη δράσεων όπως η οργάνωση σεμιναρίων και διασκέψεων και η προώθηση επιστημονικών μελετών και συζητήσεων επί κοινοτικών πολιτικών στον τομέα της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης στο συντονισμό δραστηριοτήτων σχετικών με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, στην προώθηση ανταλλαγών ειδικευμένου προσωπικού, στην διάδοση επιστημονικών

¹²⁸ Απόφαση 804/2004/ΕΚ για την περίοδο 2004-2006

¹²⁹ Απόφαση 878/2007/ΕΚ για την περίοδο 2007-2013

γνώσεων, στην ανάπτυξη και διάθεση ειδικών εργαλείων πληροφορικής, τεχνικής υποστήριξης και ενίσχυσης της ανταλλαγής δεδομένων.»¹³⁰

Το πρόγραμμα Ηρακλής II εστιάζει κυρίως στην ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων οργάνων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της απάτης, του λαθρεμπορίου τσιγάρων και των σχετικών παραποιημένων προϊόντων της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας για την Καταπολέμηση της Απάτης (OLAF).

---

¹³⁰ Βλ. *Δημήτρης Πρόντζας*, *Λόγος και πρακτικές Αντι-διαφθοράς*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014, σ.σ. 128-132.

Κεφάλαιο 4ο: Case study Υπόθεση Οικονομικού-Φορολογικού Εγκλήματος «Λίστα Lagarde»

Ως λίστα Λαγκαρντ ή Λίστα Φαλτσιανί φέρεται στην ελληνική πραγματικότητα ο ειδικός κατάλογος που εμφανίζει Έλληνες καταθέτες σε τράπεζα HSBC της Ελβετίας.

4.1. Ιστορικό υπόθεσης

Η λίστα Λαγκαρντ ήταν προϊόν υποκλοπής, δημιουργός της οποίας είναι το άλλοτε στέλεχος της μηχανογραφικής υπηρεσίας της τράπεζας HSBC Χερβέ Φαλτσιανί (Hervé Daniel Marcel Falciani) και αφορά έναν τεράστιο αριθμό καταθετών, ανάμεσα τους και Έλληνες, της τράπεζας HSBC. Ο Φαλτσιανί είναι ο άνθρωπος που έφερε έντονη αναστάτωση στους Υπουργούς Οικονομικών στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια. Στην αρχή ο Φαλτσιανί προσπάθησε να πουλήσει τα δεδομένα της λίστας σε τράπεζα του Λιβάνου. Η πληροφορία αυτή περιήλθε σε γνώση των μυστικών υπηρεσιών του Ισραήλ οι οποίες και κατάφεραν να την του αποσπάσουν. Ένα μέρος των δεδομένων δόθηκε στις Μυστικές Γαλλικές Αρχές καθώς αφορούσε Γάλλους καταθέτες και άλλους Ευρωπαίους. Σε αυτό το σημείο εμπλέκονται οι μυστικές υπηρεσίες και των υπολοίπων Ευρωπαϊκών χωρών, μεταξύ άλλων και της Ελλάδας.

Το όνομα της λίστας οφείλεται στην Υπουργό Οικονομικών της Γαλλίας Κριστίν Λαγκάρντ (Christine Madeleine Odette Lagard) η οποία όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα του τύπου παρέδωσε τα δεδομένα που αφορούσαν Έλληνες καταθέτες της λίστας, την περίφημη «λίστα Lagarde» στο Ελληνικό κράτος τον Οκτώβριο του 2010, και σε επανάληψη λίγες μέρες πριν τα Χριστούγεννα τον Δεκέμβριο του 2012. Διεθνώς η λίστα φέρει το όνομα του Φαλτσιανί, το όνομα δηλαδή του υποκλοπέα του τραπεζικού αρχείου καταθετών που αφορούσε την περίοδο μέχρι το 2007. Τον Ιούλιο του 2012 οι ισπανικές αρχές συνέλαβαν τον Φαλτσιανί στη Βαρκελώνη, ωστόσο, με απόφαση της ισπανικής Δικαιοσύνης αφέθηκε προσωρινά ελεύθερος.

4.2. Διαδρομή¹³¹ της λίστας

Η ύπαρξη της λίστας Λαγκάρντ βάσει διαφόρων δημοσιευμάτων αποκαλύφθηκε το καλοκαίρι του 2010, τότε οι γαλλικές μυστικές υπηρεσίες εμφανίζεται να έχουν ενημερώσει την ελληνική υπηρεσία πληροφοριών Ε.Υ.Π. και τον τότε διοικητή της ότι το γαλλικό Υπουργείο Οικονομικών κατέχει καταλόγους, σε ηλεκτρονική μορφή, Ελλήνων με καταθέσεις στην Ελβετία. Εν συνεχεία ο Δ/της της Ε.Υ.Π. παρουσιάζεται να έχει διαχειριστεί την όλη υπόθεση, όπου όπως ο ίδιος ισχυρίστηκε, σε συνεννόηση με το γαλλικό υπουργείο Οικονομικών, για να περιέλθει το αμφιλεγόμενο αρχείο στα χέρια των ελληνικών Αρχών.

Με την συμβολή των μυστικών υπηρεσιών το αρχείο παραδόθηκε επίσημα από το γαλλικό Υπουργείο Οικονομικών στην Έλληνα πρέσβη στο Παρίσι με διαβιβαστικό έγγραφο όπου και έφτασε τελικά τον Οκτώβριο του 2010 σε μορφή CD, εκτός διπλωματικού σάκου, που σημαίνει χωρίς αριθμό πρωτοκόλλου, παρακάμπτοντας έτσι το Υπουργείο Εξωτερικών, όταν και παραδόθηκε στον τότε υπουργό οικονομικών. Ο τελευταίος ενημέρωσε σχετικά το Γραφείο Μαξίμου, δηλαδή το γραφείο του Πρωθυπουργού.

Το CD αναφέρεται ότι περιείχε περίπου 2000 αρχεία Excel με τραπεζικούς λογαριασμούς, ονόματα δικαιούχων και χρηματικά ποσά καταθέσεων. Το σύνολο των καταθέσεων στη λίστα εκτιμάται σε περίπου 1,5 δις ευρώ.

Ο Υπουργός Οικονομικών, στον ίδιο μήνα επέλεξε μερικά από αυτά τα ονόματα, από τις δηλώσεις προκύπτουν περίπου δέκα με είκοσι ονόματα με τις μεγαλύτερες καταθέσεις και τα παρέδωσε σε πρόχειρο χαρτί στον τότε Ειδικό Γραμματέα του Σ.Δ.Ο.Ε. να «εξερευνήσει» την οικονομική τους κατάσταση. Σύμφωνα με τον Ειδικό Γραμματέα του Σ.Δ.Ο.Ε., η λίστα αυτή δεν εμπεριείχε ονόματα πολιτικών ή γνωστών επιχειρηματιών, δεν δηλώθηκε όμως αν είχε γίνει ή όχι η σχετική έρευνα για παραβάσεις για τα παραδοθέντα ονόματα. Το 2011 στη λήξη του καλοκαιριού, λίγο πριν παραιτηθεί από το αξίωμα του, ο Υπουργός Οικονομικών παρέδωσε τα δεδομένα της λίστας στο νέο πια επικεφαλής του Σ.Δ.Ο.Ε., σε μορφή USB stick. Παρέλειψε ωστόσο, την παράδοση του αρχείου και στον επερχόμενο Υπουργό Οικονομικών.

Ο επόμενος Υπουργός Οικονομικών είχε δηλώσει ότι παραλαβή τέτοιου αρχείου σε CD, αλλά σε διαφορετική μορφή «στικάκι» δεν έγινε από τον ίδιο και δεν

---

¹³¹ Βλ. <https://el.wikipedia.org> (πρόσβαση 02-11-2015)

πραγματοποίησε καμία έρευνα σχετικά με τη λίστα, καθώς θεώρησε ότι δεν μπορεί να αξιοποιηθεί νόμιμα, αν και αυτό είχε επιδοθεί κατά το επιστημότερο τρόπο, με διαβιβαστικό έγγραφο.

Ο ίδιος Υπουργός επίσης, φέρεται να την διατήρησε (υπεξαίρεσε) στο προσωπικό του γραφείο ακόμη και μετά την παραίτησή του από το αξίωμα του Υπουργού Οικονομικών. Και εκείνος όπως και ο προκάτοχος του δεν την παρέδωσε στο διάδοχό του ως όφειλε.

4.3. Η γνωστοποίηση της λίστας

Η ύπαρξη της λίστας ήρθε στη δημοσιότητα για πρώτη φορά το Σεπτέμβριο του 2012. Υστέρα από την αρχική σύγχυση για τη διαδρομή της λίστας και την εξαφάνισή της, ο δεύτερος κατά σειρά Υπουργός Οικονομικών που έλαβε το «στικάκι» αποκάλυψε πως την είχε ακόμη στην κατοχή του και την οποία στις 2 Οκτωβρίου 2012 παρέδωσε στον τότε Πρωθυπουργό. Παράλληλα, με αυτές του τις δηλώσεις άφησε υπόνοιες ότι ενδεχομένως η λίστα που είχε στην κατοχή του να μην ήταν η αυθεντική αλλά μπορεί να είχε τροποποιηθεί στην πορεία.

Σε αυτό το σημείο και μετά άρχισαν να εγείρονται ερωτηματικά και αμφιβολίες για το πόσο έγκυρα είναι τα δεδομένα της λίστας αυτής, αν δηλαδή είχαν υποστεί αλλοίωση ή αφαιρέσεις ή οποιαδήποτε άλλη τροποποίηση, την τυχόν ύπαρξη αντιγράφων και πόσων, ποιοι τα κατέχουν κ.ά.

Μετά από αυτές τις εξελίξεις, δημοσιεύτηκε¹³² στον τύπο, στις 26 Οκτωβρίου 2012 ένας κατάλογος φερόμενος ως «Λίστα Λαγκάρντ». Ο επίμαχος κατάλογος περιελάμβανε 2059 ονόματα Ελλήνων καταθετών, δεν περιλάμβανε όμως το ύψος των καταθέσεων εκάστου και ούτε τους αριθμούς των λογαριασμών.

Εν συνεχεία, αντί να ασκηθεί έρευνα από τις αρμόδιες Αρχές για την νομιμότητα των καταθέσεων, ασκήθηκε δίωξη κατά του εκδότη που δημοσίευσε την λίστα με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια αναστάτωση στη χώρα και την διεθνή κοινότητα. Ο κατάλογος που δημοσιεύτηκε περιλάμβανε ονόματα πολιτικών και συγγενών των, όπως επίσης εφοπλιστών, επιχειρηματιών κ.α. που ενδεχομένως τα δηλωμένα εισοδήματά τους να δικαιολογούσαν τις καταθέσεις στο εξωτερικό και με δεδομένο ότι

---

¹³² Στο ελληνικό εβδομαδιαίο περιοδικό "HOTDOC", ως έκτακτη έκδοση που εκδίδει ο δημοσιογράφος Κώστας Βαξεβάνης.

μεγάλος όγκος της οικονομικής τους δραστηριότητάς πραγματοποιείται στο εξωτερικό όπως για παράδειγμα οι εφοπλιστές, οι πλοιοκτήτες κλπ.

Η λίστα περιλάμβανε όμως και ονόματα Ελλήνων που δεν δικαιολογούσαν αυτές τις καταθέσεις στο εξωτερικό από τα εισοδήματα που εμφάνιζαν, χωρίς όμως αυτό να αποτελεί πάντα απόδειξη παρανομίας. Στη τελευταία αυτή κατηγορία εμπύπτουν δημοσιογράφοι, ιατροί, καθηγητές, ηθοποιοί κ.ά.

Μετά τα προαναφερθέντα γεγονότα, ο επόμενος Υπουργός Οικονομικών ζήτησε και έλαβε νέο αντίγραφο της λίστας από τις γαλλικές αρχές. Το αρχείο έφτασε στην Ελλάδα το Δεκέμβρη του 2012. Ακλούθησε σύγκριση της λίστας της δεύτερης αποστολή με την επικαλούμενη ως «τροποποιημένης» και προέκυψε ότι από την «πρώτη» λίστα είχαν αφαιρεθεί τρία ονόματα και δύο λογαριασμοί προσώπων συγγενικών στον έναν πρώην Υπουργό και αρχικό παραλήπτη της λίστας. Συνεπώς η αυθεντική λίστα περιέχει παραπάνω ονόματα σε σχέση με την αλλοιωμένη. Με το έργο της διερεύνησης των δεδομένων της λίστας Λαγκάρντ επωμίστηκαν οι Οικονομικοί Εισαγγελείς σε συνεργασία με το Σ.Δ.Ο.Ε. με σκοπό να ξεδιπλώσουν τα στοιχεία της υπόθεσης και να εντοπίσουν τυχόν εγκλήματα φοροδιαφυγής και της διακίνησης παράνομων χρημάτων. Από το 2013 μέχρι και σήμερα ο έλεγχος της λίστας έχει ανατεθεί επικουρικά και σε ελεγκτικές υπηρεσίες όπως είναι οι αρμόδιες των ελεγχόμενων Δ.Ο.Υ. και το Κέντρο Ελέγχου Φορολογούμενων Μεγάλου Πλούτου.

4.4. Εξέλιξη της έρευνας μέχρι σήμερα

Αρχικά, η φορολογική διοίκηση δεν είχε προσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν τα δεδομένα της λίστας Λαγκάρντ, τα οποία περιήλθαν στα χέρια των ελληνικών φορολογικών αρχών μέσω των γαλλικών αντίστοιχων υπηρεσιών, καθώς ήταν κάτι πρωτόγνωρο για τα δεδομένα της Ελλάδας. Οι φορολογούμενοι, των οποίων τα ονόματα αναφέρονται στην εν λόγω λίστα τέθηκαν σε ενδελεχή έλεγχο, με άνοιγμα όλων των τραπεζικών τους λογαριασμών στην Ελλάδα και αναλυτικό έλεγχο «πόθεν έσχες» για τα παρελθόντα έτη. Η καθυστέρηση των ελέγχων οφείλεται μέχρι σήμερα κυρίως στην έλλειψη της μεθοδολογίας του συγκεκριμένου ελέγχου αλλά και στην δυσκολία που είχαν οι ελεγκτικές υπηρεσίες να συγκεντρώσουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία από διάφορες υπηρεσίες, κυρίως από τις τράπεζες και την επεξεργασία αυτών των στοιχείων μετά την παραλαβή τους. Όπως πάντα έτσι και αυτή τη φορά το έγκλημα βρίσκεται πιο μπροστά από το νόμο. Συγκεκρι-

κριμένα στις 14 Ιανουαρίου 2014 ο κ. Στυλιανός Στασινόπουλος, Ειδικός Γραμματέας του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος Σ.Δ.Ο.Ε. ανέφερε σε ομιλία του, όπως έχουν καταγραφεί στα πρακτικά της Βουλής τα εξής¹³³:

«Μέχρι τώρα οι έλεγχοι στο άνοιγμα των λογαριασμών, ήταν μεμονωμένοι ή για 1 συγκεκριμένο άτομο. Άρα, λοιπόν, τα στοιχεία που έρχονταν από τις τράπεζες, ήταν για 1 συγκεκριμένο άτομο. Άρα, λοιπόν, ήταν σχεδόν - όταν με την συγκέντρωση των στοιχείων που κρατούσε περίπου 6 μήνες, ήταν - εύκολα να παραδοθούν τα στοιχεία στους ελεγκτές και φορολογικά να ελεγχθούν. Η συγκεκριμένη λίστα όμως είχε ταυτοποιήσει περίπου τα 1.700 ονόματα. Άρα, λοιπόν, οι πληροφορίες που είχαμε από τις τράπεζες κυρίως το 1ο εξάμηνο, ήταν μαζική για όλα αυτά τα ονόματα. Τα στοιχεία που έρχονταν από τις τράπεζες, δεν ήταν κατά άτομο, αλλά ήταν συνολικά. Άρα, ο εφοριακός, δεν μπορούσε να επέμβει. Φαντάζεστε τώρα σε έναν εφοριακό, να του δώσουμε όλη αυτή την πληροφόρηση, να μπορέσει να κάνει έλεγχο. Αυτό ήταν αδύνατον. Άρα, λοιπόν, έπρεπε να προηγηθούν άλλες διαδικασίες και αυτές οι διαδικασίες δεν ήταν γνωστές στο Σ.Δ.Ο.Ε., γιατί δεν είχαμε αντιμετωπίσει τέτοια θέματα. Η διαδικασία αυτή, ήταν, να μπορέσουμε όλα αυτά τα στοιχεία που μας έστειλαν οι τράπεζες, να τα κάνουμε κατά φορολογούμενο και έτσι να είναι επεξεργάσιμα.»

Ο κ. Παναγιώτης Νικολούδης¹³⁴ δίνοντας απάντηση σε σχετική ερώτηση, στη Βουλή, χαρακτήρισε «Εξαιρετικά δύσκολη» την έρευνα στις διάφορες λίστες φοροδιαφυγής μεταξύ των οποίων και η λίστα Λαγκάρντ και οι off shore εταιρίες που συνήθως αποτελούν εστίες «μαύρου χρήματος».

Από τα πρακτικά της Βουλής προκύπτουν¹³⁵ πρόσφατα στοιχεία σχετικά με την πορεία της έρευνας που αφορά τη λίστα Λαγκάρντ και τις υποθέσεις που έχουν ελεγχθεί έως σήμερα. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία αυτά, από τα 2.062 ονόματα που αναφέρονται στη λίστα Λαγκάρντ έχουν ξεκινήσει έλεγχοι μόνο για 481 υποθέσεις, ενώ έχει ολοκληρωθεί για 136 υποθέσεις, οι περισσότερες εκ των οποίων έκλεισαν μέσα στο 2014 (95 υποθέσεις).

---

¹³³ Βλ. <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/16981/> Βουλή των Ελλήνων, Περίοδος ΙΕ΄ - Σύνοδος Β΄ Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας Αδιόρθωτα, Πρακτικό. (πρόσβαση 12-01-2016)

¹³⁴ Αντιεισαγγελέας Αρείου Πάγου και Πρόεδρος Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης μέχρι το Μάρτιο του 2015.

¹³⁵ Βλ. <http://www.minfin.gr/?q=el/news/news> (πρόσβαση 12-01-2015)

Υποθέσεις λίστας «Λαγκάρντ» 2.062 ονόματα		
Έτος	Αριθμός υποθέσεων που ξεκίνησε ο έλεγχος	Αριθμός υποθέσεων που ολοκληρώθηκε ο έλεγχος
2012	0	0
2013	258	3
2014	143	95
2015	80	38
Σύνολο:	481	136

Πηγή: <http://www.minfin.gr/?q=el/news/news/news/πίνακας-για-τη-λίστα-λαγκάρντ> (πρόσβαση 06/01/2016)

Εικόνα 6: Αποτελέσματα Ελέγχων Λίστας Λαγκάρντ

Πρόσφατα, με την ΔΕΑΦ Α' 1144110 ΕΞ 2015/05-11-2015 αναλυτική εγκύκλιο της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, που εξέδωσε το Υπουργείο Οικονομικών και κοινοποίησε στις αρμόδιες φοροελεγκτικές υπηρεσίες ορίζονται οι κανόνες βάσει των οποίων ελέγχεται η περιουσιακή κατάσταση των ελεγχόμενων και ο τρόπος προσδιορισμού της «προσαύξησης» της περιουσίας. Η εγκύκλιος αναφέρει ότι:

Σύμφωνα με την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία, ως «προσαύξηση περιουσίας», που μπορεί να τεθεί στο μικροσκόπιο των φοροελεγκτικών υπηρεσιών για να ελεγχθεί το νόμιμο ή το παράνομο ή το αφανές της προέλευσής της, θεωρείται κάθε μορφής αύξηση της συνολικής αξίας των ακινήτων και κινητών περιουσιακών στοιχείων, καθώς επίσης και των χρηματικών κεφαλαίων όπως μετρητών, καταθέσεων και λοιπών αποταμιεύσεων που έχει στην κατοχή του ο φορολογούμενος.

«Προσαύξηση περιουσίας» μπορεί να επέλθει με την αγορά ή την αποδοχή δωρεάς ή την αποδοχή κληρονομιάς ενός ακινήτου ή ενός αυτοκινήτου ή γενικότερα με την απόκτηση οποιουδήποτε περιουσιακού στοιχείου - αντικειμένου μεγάλης αξίας. Σε κάθε περίπτωση που τα χρηματικά ποσά τα οποία δαπανήθηκαν από τον φορολογούμενο για την απόκτηση οποιουδήποτε ακινήτου περιουσιακού στοιχείου ή κινητού αντικειμένου μεγάλης αξίας δικαιολογούνται από νόμιμα αποκτηθέντα εισοδήματα και έσοδά του δεν τίθεται κανένα θέμα φορολόγησης της προσαύξησης της περιουσίας του.

Η προέλευση των χρημάτων για την απόκτηση ενός περιουσιακού στοιχείου μπορεί να δικαιολογηθεί με την επίκληση στοιχείων για τα εισοδήματα και τις τεκμαρτές δαπάνες διαβίωσης και απόκτησης περιουσίας που έχουν περιληφθεί στις υποβληθείσες φορολογικές δηλώσεις συνεχόμενων παρελθόντων ετών. Από τα στοιχεία αυτά μπορούν να σχηματιστούν συμπεράσματα για μη αναλωθέντα κεφάλαια (θετικές διαφορές μεταξύ αποκτηθέντων εισοδημάτων και τεκμαρτών δαπανών) που έχουν συσσωρευτεί τα έτη αυτά και μπορούν να καλύψουν τη δαπάνη της αγοράς ενός περιουσιακού στοιχείου.

Η προέλευση του τιμήματος απόκτησης ενός περιουσιακού στοιχείου μπορεί επίσης να δικαιολογηθεί με ληφθέν δάνειο ή με δωρεά χρηματικού ποσού ή με εισπραχθέντα έσοδα από την εκποίηση άλλου περιουσιακού στοιχείου ή με αποκτηθέντα κέρδη από λαχεία ή παιχνίδια του ΟΠΑΠ ή με τόκους και άλλες αποδόσεις αποταμιεύσεων και με κάθε έκτακτο εισόδημα ή έσοδο.

Για παράδειγμα, έστω ότι ένας φορολογούμενος για να αγοράσει ένα διαμέρισμα διέθεσε 100.000 ευρώ, εκ των οποίων τα 50.000 ευρώ προήλθαν από το τίμημα που εισέπραξε πωλώντας ένα άλλο διαμέρισμα που κατείχε και τα υπόλοιπα 50.000 ευρώ ήταν δωρεά από τον πατέρα του. Η «προσαύξηση» της περιουσίας του κατά 100.000 ευρώ μπορεί συνεπώς να δικαιολογηθεί στις φορολογικές αρχές με την προσκόμιση αφενός ενός αντιγράφου του συμβολαίου πώλησης του προηγούμενου διαμερίσματος, από το οποίο προκύπτει η είσπραξη του τιμήματος των 50.000 ευρώ, και αφετέρου της δήλωσης φόρου δωρεάς που υπέβαλε ο φορολογούμενος στην αρμόδια ΔΟΥ, από την οποία προκύπτει ότι ο πατέρας του τού έδωσε το χρηματικό ποσό των 50.000 ευρώ.

«Προσαύξηση περιουσίας» μπορεί επίσης να επέλθει και με την είσπραξη ενός μεγάλου ποσού μετρητών από τον φορολογούμενο ή με την κατάθεση ενός ποσού σε τραπεζικό λογαριασμό του. Συνήθως στην περίπτωση αυτή το ενδιαφέρον των φοροελεγκτικών υπηρεσιών εστιάζεται σε χρηματικά ποσά τα οποία είναι υψηλά σε σύγκριση με τα συνήθη μεγέθη κεφαλαίων τα οποία αποκτά αυτός ανά τακτά διαστήματα λόγω της εργασίας του.

Τα χρηματικά ποσά που συνήθως προσελκύουν τους ελεγκτές, όταν εντοπίζονται κυρίως σε τραπεζικές καταθέσεις του φορολογούμενου, είναι ποσά ασυνήθιστα υψηλά, δυσανάλογα και αναντίστοιχα προς το ύψος των συνήθων συναλλαγών του. Σε κάθε περίπτωση απόκτησης τέτοιων χρηματικών ποσών, ο φορολογούμενος μπορεί να κληθεί από τους ελεγκτές να δικαιολογήσει την προέλευσή τους. Αν αυτός έχει

στη διάθεσή του δικαιολογητικά έγγραφα και στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν τη νόμιμη πηγή προέλευσης των συγκεκριμένων χρημάτων, τότε αυτά δεν αντιμετωπίζονται ως μη νόμιμη ή αδικαιολόγητη «προσαύξηση περιουσίας» και δεν φορολογούνται.

Η προέλευση των χρημάτων για την απόκτηση ενός περιουσιακού στοιχείου μπορεί να δικαιολογηθεί με την επίκληση στοιχείων για τα εισοδήματα και τις τεκμαρτές¹³⁶ δαπάνες διαβίωσης και απόκτησης περιουσίας που έχουν περιληφθεί στις υποβληθείσες φορολογικές δηλώσεις συνεχόμενων παρελθόντων ετών.

Για παράδειγμα, αν στον τραπεζικό λογαριασμό ενός φορολογούμενου με μέσο ετήσιο εισόδημα 25.000 ευρώ έχει κατατεθεί κάποια χρονική στιγμή ένα ποσό 50.000 ευρώ ως αποζημίωση απόλυσης ή ως εφάπαξ από ασφαλιστικό ταμείο ή ως αποζημίωση για απαλλοτρίωση ενός ακινήτου, θα πρέπει αυτός να έχει διαφυλάξει τα αντίστοιχα δικαιολογητικά έγγραφα (βεβαιώσεις, αποδείξεις πληρωμών κ.λπ.) ώστε να είναι σε θέση να τα προσκομίσει σε περίπτωση ελέγχου της περιουσιακής του κατάστασης.

Αν δεν έχει στη διάθεσή του τα δικαιολογητικά, μπορεί να αναζητήσει αντίγραφα τους στους φορείς που του κατέβαλαν τα ποσά και εφόσον λάβει τα αντίγραφα μπορεί να τα θέσει στη διάθεση των ελεγκτών και να γλιτώσει από τη φορολόγηση του ποσού με 33%. Αν όμως δεν τα καταφέρει για λόγους που συνδέονται με τον χρόνο που έχει μεσολαβήσει από τη χρονική στιγμή της απόκτησης του ποσού μέχρι τη χρονική στιγμή του ελέγχου και σχετίζονται και με τη δυνατότητα ορισμένων φορέων να κρατούν αρχεία για πάρα πολλά παρελθόντα έτη, τότε μόνο υπάρχει κίνδυνος να κληθεί να πληρώσει φόρο 33% για το συγκεκριμένο ποσό.

Υπάρχουν και περιπτώσεις καταθέσεων σχετικά μεγάλων χρηματικών ποσών σε τραπεζικούς λογαριασμούς λόγω δωρεών από γονείς ή άλλους συγγενείς ή ακόμη και φίλους. Σε κάθε τέτοια περίπτωση η δικαιολόγηση του ποσού μπορεί να γίνει με προσκόμιση του αντιγράφου της δήλωσης φόρου δωρεάς που θα πρέπει να έχει υποβάλει ο αποδέκτης του ποσού φορολογούμενος. Σε περίπτωση απώλειας του αντιγράφου της δήλωσης δωρεάς θα πρέπει αυτό να αναζητηθεί από την αρμόδια Δ.Ο.Υ.

Επίσης η κατάθεση ενός σχετικά μεγάλου ποσού σε έναν τραπεζικό λογαριασμό μπορεί να έχει γίνει με μεταφορά από άλλο τραπεζικό λογαριασμό στον οποίο το

---

¹³⁶ Το τεκμαρτό εισόδημα προκύπτει από υπολογισμούς που γίνονται βάσει δεδομένων, όπως είναι οι πραγματοποιηθείσες δαπάνες, η απόκτηση ενός περιουσιακού στοιχείου ή ακόμα και η κατοχή ενός περιουσιακού στοιχείου. Αντιδιαστέλλεται λοιπόν με το πραγματικό εισόδημα.

ποσό αυτό μπορεί να έχει συσσωρευτεί από σταδιακές καταθέσεις μικροποσών ανά τακτά διαστήματα και σε βάθος χρόνου, με σκοπό την αποταμίευση.

Σε μια τέτοια περίπτωση ο φορολογούμενος μπορεί κατ' αρχήν να δικαιολογήσει την εμφάνιση του μεγάλου αυτού ποσού στο νέο λογαριασμό προσκομίζοντας την κίνηση του προηγούμενου λογαριασμού από την οποία θα προκύπτει η ανάληψή του σε χρονική στιγμή λίγο πριν από την κατάθεσή του στο νέο λογαριασμό και από κει και πέρα οι καταθέσεις που γίνονταν επί πολλά έτη στον προηγούμενο λογαριασμό μπορούν να δικαιολογηθούν με βάση τις διαφορές ανάμεσα στα ποσά των εισοδημάτων και των τεκμαρτών δαπανών που έχουν περιληφθεί στις φορολογικές δηλώσεις των αντίστοιχων ετών.

Σε ό,τι αφορά τον έλεγχο των κινήσεων τραπεζικών λογαριασμών όπως καταθέσεις και αναλήψεις από τραπεζικούς λογαριασμούς αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτές ελέγχονται από τις φοροελεγκτικών υπηρεσίες η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων αναφέρει ξεκάθαρες οδηγίες:

«Η προσαύξηση της περιουσίας που προκύπτει από τον έλεγχο τραπεζικών λογαριασμών πρέπει να τεκμηριώνεται επαρκώς, καθόσον αναλήψεις/καταθέσεις μπορεί να αφορούν συναλλαγές-κινήσεις που δεν συνιστούν κατ' ανάγκη φορολογητέο εισόδημα. Περαιτέρω μεταφορές χρηματικών ποσών μεταξύ τραπεζικών λογαριασμών εξετάζονται και διερευνάται ο λόγος που πραγματοποιήθηκαν οι συναλλαγές μεταφοράς των ποσών αυτών αφού προσκομίσει ο φορολογούμενος τα σχετικά έγγραφα.

Δηλαδή το θέμα που πρέπει να εξετάζεται δεν είναι ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ ανάληψης και κατάθεσης στον ίδιο ή άλλο τραπεζικό λογαριασμό, αλλά αν τα αναληφθέντα ποσά υπερκαλύπτουν δαπάνες απόκτησης περιουσιακών στοιχείων ή λοιπών δαπανών, έτσι ώστε να μη δικαιολογούνται μεταγενέστερες καταθέσεις ίσου ή άλλου ποσού στον ίδιο ή άλλο λογαριασμό. Σ' αυτήν την περίπτωση μπορεί να αποδειχθεί και να τεκμηριωθεί από τον έλεγχο ότι οι συγκεκριμένες αναλήψεις που έγιναν από τον φορολογούμενο από έναν ή περισσότερους λογαριασμούς δαπανήθηκαν για την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων ή λοιπών δαπανών οπότε δεν μπορεί να θεωρηθεί εφικτή η επανακατάθεση των ποσών αυτών σε ίδιους ή άλλους λογαριασμούς.

Επιπλέον ο έλεγχος κρίνει και τεκμηριώνει εάν πρόκειται ή όχι για “πρωτογενείς καταθέσεις”, δηλαδή για ποσά που προέρχονται από άγνωστη ή μη διαρκή ή μη σταθερή πηγή ή αιτία και δεν προέρχονται από αναλήψεις από άλλους τραπεζικούς λογαριασμούς»

Οι οικονομικοί εισαγγελείς του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος συγκάλεσαν έκτακτη σύσκεψη με τους επικεφαλής των μεγάλων Δ.Ο.Υ. της Αθήνας. Με σκοπό το διαχωρισμό του ελέγχου των ονομάτων της λίστας Λαγκαρντ στις αρμόδιες Δ.Ο.Υ. των φορολογούμενων της εν λόγω λίστας. Αυτό συνέβη καθώς έως εκείνη την περίοδο τον έλεγχο της λίστας τον είχε αναλάβει κατά αποκλειστικότητα το ΣΔΟΕ. Έχοντας από τη μια τον υπέρογκο φόρτο εργασίας σε συνδυασμό με την έλλειψη προσωπικού και από την άλλη η έλλειψη μέσων και μεθόδων διαχείρισης όλων αυτών των δεδομένων από την πλευρά της φορολογικής διοίκησης, τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά. Την εποπτεία της πορείας των ελέγχων της λίστας και της ολοκλήρωσης τους ανέλαβαν οι οικονομικοί εισαγγελείς και συγκεκριμένα οι αντεισαγγελείς Εφετών, Παναγιώτης Αθανασίου και Γαληνός Μπρής και ο επίκουρος οικονομικός εισαγγελέας Γιάννης Δραγάτσης. Σήμερα οι έλεγχοι της λίστας Λαγκαρντ δεν έχουν ολοκληρωθεί και συνεχίζονται από της αρμόδιες Δ.Ο.Υ. όπως και από το Κέντρο Ελέγχου Φορολογούμενων Μεγάλου Πλούτου ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π.

Μερικά από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το ΣΔΟΕ παρουσιάζουν αρκετά από τα πρόσωπα που περιλαμβάνονται στη λίστα Λαγκάρντ και τα οποία εμφανίζονται ως δικαιούχοι ή διαχειριστές σε τραπεζικούς λογαριασμούς, ύψους από 3.000.000 έως 550.000.000 δολάρια, δεν δικαιολογούν τα αντίστοιχα εισοδήματα βάσει των φορολογικών τους δηλώσεων, και συγκεκριμένα αναφέρουν:

«Παραδείγματα φοροδιαφυγής αποτελούν περιπτώσεις οι οποίες αφορούν άγνωστα ονόματα κυρίως γυναικών με επάγγελμα νοικοκυρές οι οποίες δεν είχαν κάποια οικονομική επιφάνεια ή γενικά εμφανείς πηγές εισοδημάτων που να δικαιολογούντα εν λόγω ποσά προξένησε την εντύπωση των αρχών.»

Η διαδικασία που ακλούθησαν οι φορολογικές αρχές ήταν σχετικά αποτελεσματική ωστόσο ήταν και χρονοβόρα. Οι οικονομικοί εισαγγελείς αιτήθηκαν το άνοιγμα των τραπεζικών λογαριασμών των εν λόγω προσώπων στην Ελλάδα και παράλληλα έγινε διασταύρωση των εισοδημάτων αυτών με τα δηλωθέντα εισοδήματα των φορολογικών δηλώσεων των ελεγχόμενων ετών. Από τα ανοίγματα των ατομικών και κοινών τραπεζικών λογαριασμών τους και την επεξεργασία των φορολογικών δηλώσεων διαπιστώθηκε ότι τα χρηματικά ποσά αυτά δεν δικαιολογούνται καθώς δεν προέρχονται από εμφανής πηγή.

Το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος για να ολοκληρώσει την έρευνα του και να τεκμηριώσει επαρκώς το πόρισμα του αναζήτησε πληροφορίες σχετικά με το παρελθόν των συζύγων τους η στενών συγγενών τους. Από τα ευρήματα της ερευ-

νάς προέκυψαν ότι τα υπό κρίση πρόσωπα είχαν σχέση με πρόσωπα τα οποία είχαν διατελέσει ως διορισμένα κορυφαία στελέχη δημοσίων Οργανισμών άλλα και Υπουργείων.

Με την ολοκλήρωση του ελέγχου και την κοινοποίηση των οριστικών πράξεων οι ελεγχόμενοι βάσει νόμου έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν ενδικοφανή προσφυγή, η οποία είναι μία διοικητική διαδικασία επίλυσης διαφορών και κατατίθεται από τον φορολογούμενο ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών.

Η ενδικοφανής προσφυγή έχει καθιερωθεί με το άρθρο 63 του Ν. 4174/2013 με σκοπό την αποσυμφόρηση των Διοικητικών Δικαστηρίων, που τα τελευταία χρόνια έχουν επιβαρυνθεί με μεγάλο αριθμό φορολογικών υποθέσεων. Επίσης, σε περίπτωση που κατατεθεί προσφυγή κατά πράξης της Φορολογικής Διοίκησης, απευθείας στα Διοικητικά Δικαστήρια κρίνεται απαράδεκτη εφόσον δεν έχει προηγηθεί κατάθεση ενδικοφανούς προσφυγής στην Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών. Μετά την απόφαση της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών, εφόσον ο ελεγχόμενος δεν ικανοποιηθεί με το αποτέλεσμα της απόφασης μπορεί να στραφεί στη Δικαιοσύνη και να ασκήσει προσφυγή κατά της απόφασης της επιτροπής και να δικαιωθεί ή και όχι. Συνεπώς, πολλές είναι οι υποθέσεις της Λίστας Λαγκάρντ για τις οποίες μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου οι φορολογούμενοι έχουν προσφύγει και κατ' επέκταση οι υποθέσεις αυτές εκκρεμούν στα δικαστήρια.

Κεφάλαιο 5ο: Συμπεράσματα

Το φορολογικό - οικονομικό έγκλημα, ως τμήμα της διαφθοράς, αποτελεί ένα διαχρονικό φαινόμενο το οποίο υπάρχει σε κάθε εποχή και σε κάθε κοινωνία, μπορεί να πάρει πολλές μορφές και να εξαπλωθεί με ευκολία σε όλες τις πτυχές ενός βίου με σοβαρές επιπτώσεις τόσο σε κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά θέματα όσο και στους δημοκρατικούς θεσμούς. Αποτελεί μία παθογένεια του πολιτικού συστήματος διεθνώς, καθώς στρέφεται ευθέως κατά των λειτουργιών του κράτους, και του υγιούς ανταγωνισμού στην οικονομία καθώς και της αξιοκρατίας στην κοινωνία.

Ο διασυνοριακός χαρακτήρας του φαινομένου έχει επιβάλει την αναγκαστική δημιουργία ενός διεθνούς νομικού και θεσμικού πλαισίου που να ασχολείται με την καταπολέμηση του φαινομένου, γεγονός το οποίο ωστόσο δεν μπόρεσε μέχρι σήμερα να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στο πρόβλημα αυτό. Το φορολογικό – οικονομικό έγκλημα αποτελεί βασικό πρόβλημα τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολο της όσο και του κάθε κράτους μέλους της μεμονωμένα, καταβάλλονται προσπάθειες εκατέρωθεν για να επιτευχτεί η απαραίτητη πολιτική δέσμευση έτσι ώστε να υλοποιηθούν τα μέτρα για την καταπολέμησή του.

Οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν και οι θεσμοί που δημιουργήθηκαν τόσο σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και διεθνή, μέσα από κανονισμούς, οδηγίες, νόμους διαδικασίες και θεσμούς κατέστησαν το φορολογικό-οικονομικό έγκλημα πιο δύσκολο και περίπλοκο, δεν πέτυχαν ωστόσο ένα ισχυρό αποτρεπτικό αποτέλεσμα στα κράτη όπου το φαινόμενο αποτελεί παγιωμένη πρακτική.

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες οι οποίες ενώ διέπονται από ένα πλούσιο και αυστηρό θεσμικό και νομικό πλαίσιο με πολυάριθμο ελεγκτικό μηχανισμό, με κώδικες συμπεριφοράς, διοικητικές και δικαστικές αρχές, εντούτοις συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από εκτεταμένο φορολογικό - οικονομικό έγκλημα σε κάθε πτυχή της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής του τόπου.

Δυστυχώς, οι χαλαρές ηθικές αξίες των Ελλήνων ευνοούν στην εδραίωση του προβλήματος. Η τήρηση των νομίμων διαδικασιών, πειθαρχία και η υπακοή στους κανόνες όπως και η επαγγελματική αυθεντία αντιμετωπίζονται στο σύνολο τους από την ελληνική κοινωνία με περιφρόνηση, ενώ η εύκολη και άκοπη κοινωνική αναρρί-

χηση, όπως και ο εύκολος και παράνομος πλουτισμός συνιστούν επιδιωκόμενες και αποδεκτές μεθόδους.

Η εθνική πολιτική η οποία εφαρμόζεται τα τελευταία χρόνια, σε θέματα μεταρρύθμισης τόσο της Δημόσιας Διοίκησης όσο και των φορολογικών και δικαστικών αρχών στην πράξη αποδεικνύεται ότι αποσκοπεί περισσότερο στο να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις των δανειστών της χώρας παρά να επιφέρουν ουσιαστικό εκσυγχρονισμό στο φορολογικό σύστημα της Διοίκησης. Επιπλέον, διογκώνοντας το νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο με αυστηρότερους νόμους και η τροποποίηση των ελεγκτικών μηχανισμών δεν αρκούν για την ριζική επίλυση του προβλήματος.

Οι νότιες ευρωπαϊκές χώρες, μεταξύ αυτών και η χώρα μας χαρακτηρίζονται πολύ έντονα από την ύπαρξη φορολογικού - οικονομικού εγκλήματος, τόσο σε μικρά επίπεδα όσο και σε μεγαλύτερα. Το φορολογικό-οικονομικό έγκλημα, συνδέεται άμεσα με ζητήματα διαφθοράς αλλά και με τις πελατειακές σχέσεις οι οποίες συνεχίζουν να αναπτύσσονται, λόγω των αντιλήψεων που κυριαρχούν στην ελληνική κοινωνία μέχρι και σήμερα. Βασικός παράγοντας στην άνθηση του φαινομένου αποτελεί φυσικά και η έλλειψη καθολικής εφαρμογής της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και των ουσιαστικών συστημάτων ελέγχου σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Στην Ελλάδα τα φαινόμενα διαφθοράς και στην συνέχεια του φορολογικού - οικονομικού εγκλήματος εμφανίστηκαν ήδη από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους με διαφορετικές μορφές κάθε φορά, μέσω της μη χρηστής διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών, τις πελατειακές σχέσεις την προσαρμογή της νομοθεσίας στα ιδιωτικά συμφέροντα αλλά και τη λειτουργία κρατικοδίαιτων επιχειρήσεων.

Όπως προκύπτει από τις διάφορες περιπτώσεις φορολογικών - οικονομικών εγκλημάτων που έχουν δημοσιοποιηθεί τα τελευταία χρόνια, το πολιτικό στερέωμα επέχει ένα σημαντικό μερίδιο ευθύνης είτε επειδή μία μικρή μειοψηφία πολιτικών ενεπλάκησαν άμεσα, είτε επειδή η πλειοψηφία τους δεν επέδειξε την αποφασιστικότητα να χρησιμοποιηθούν όλα τα νομοθετικά και θεσμικά μέσα, προκειμένου να απομονώσει, να προλάβει και να καταστείλει τα φαινόμενα αυτά.

Το δυσάρεστο είναι, ότι το φορολογικό – οικονομικό έγκλημα, δεν περιορίζεται στην πολιτική σκηνή έχει εξαπλωθεί σε όλα τα επίπεδα της ζωής του τόπου. Η θεωρούμενη ως μικρή διαφθορά, η αμελητέα, αποτελεί το εύφορο έδαφος για να αν-

θίσουν διάχυτα φαινόμενα φορολογικού –οικονομικού εγκλήματος που διατρέχουν όλο τον κορμό της κοινωνίας. Από τις πληροφορίες που παρέχουν οι ετήσιες εκθέσεις του Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, αλλά και από τα στοιχεία του Σ.Δ.Ο.Ε., των Οικονομικών Εισαγγελέων προκύπτουν στοιχεία των εμπλεκομένων θεσμικών οργάνων, των τμημάτων της δημόσιας διοίκησης και των φορολογικών αρχών (π.χ. εφορίες) που αποτελούν και τα ίδια σοβαρές εστίες διαφθοράς με συνέπεια τη μη ανορθόδοξη διαχείριση του δημόσιου χρήματος και την ποιότητα των υπηρεσιών προς τους πολίτες. Επίσης, θεσμοί στους οποίους ο ιδιαίτερος αξιακός κώδικας θα πρέπει να λειτουργεί με αποτρεπτικό τρόπο, όπως είναι τα Πανεπιστήμια, η Εκκλησία και η Δικαιοσύνη, δημοσιοποιούνται συχνά φαινόμενα διαφθοράς.

Το φαινόμενο της συχνής κατάλυσης της δημοκρατίας και οι συνθήκες πολιτικής πόλωσης που επικρατούν μέχρι σήμερα δυσχεραίνουν τις όποιες δράσεις εξυγίανσης του κράτους, καθώς η δίωξη του φορολογικού - οικονομικού εγκλήματος λαμβάνει συχνά πολιτικό χαρακτήρα. Το πολιτικό σύστημα δεν είχε στη διάθεσή του μία ισχυρή παράδοση διαφάνειας και ελέγχου της κυβέρνησης, αλλά των πολιτών, η οποία να θέτει στο επίκεντρο τα θέματα αυτά.

Ωστόσο, σύγχρονες όψεις του οικονομικού εγκλήματος προκύπτουν από τη συγκέντρωση μεγάλων κεφαλαίων, τη συγκρότηση διασυνοριακών εγκληματικών οργανώσεων, το λαθρεμπόριο κ.ά. Με τη συνδρομή της τεχνολογίας και την εύκολη διακίνηση κεφαλαίων, τα δίκτυα αυτά αποτελούν τις σύγχρονες μεγάλες εστίες φορολογικών – οικονομικών εγκλημάτων με σοβαρές συνέπειες για τα κράτη, τις κοινωνίες και τις οικονομίες.

Στη πολύ δύσκολη αυτή περίοδο για τη χώρα, θα πρέπει να υπάρξει ουσιαστική διαφάνεια, ανοικτή διακυβέρνηση και πάταξη του οικονομικού εγκλήματος και της φοροδιαφυγής, σε πράξεις αυστηρής εφαρμογής της νομοθεσίας και μηδενικής ανοχής στην παραβίασή της. Θα πρέπει να εγκαταλειφθεί η λογική της σκοπιμότητας που αξιολογεί την παραβίαση του νόμου ανάλογα με την ισχύ του παραβάτη.

Επιπλέον, η υπερβολική παραγωγή νόμων, η ταχύτητα διεκπεραίωσης του νομοθετικού έργου, η ελαχιστοποίηση της συζήτησης και εξέτασης των προτάσεων νόμου και η βιασύνη στο όνομα της κρατικής αποτελεσματικότητας δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την παρουσία είτε μέσω των προτάσεων, είτε μέσω τροπολογιών αντικρουόμενων ρυθμίσεων ή και ρυθμίσεων υπέρ συγκεκριμένων συμφερόντων.

Τέλος, το φορολογικό – οικονομικό έγκλημα πλήττει τη δημοκρατία και την ορθή λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης, διευρύνει τις κοινωνικές ανισότητες, καθώς επιτρέπει τον παράνομο πλουτισμό κάποιων και τη μεταφορά των φορολογικών βαρών στους συνεπείς πολίτες. Ταυτόχρονα, αποστερεί από τους ασθενέστερους πολίτες τις ίσες ευκαιρίες, που είναι απαραίτητες για την βελτίωσή της ζωής τους, ενώ υπονομεύεται ευθέως, ακόμη και η στοιχειώδη αξιοκρατία. Επιπλέον, δημιουργείται καθεστώς ανομίας που οδηγεί την κοινωνία σε μία γενικότερη έλλειψη σεβασμού προς τους νόμους και προς τους θεμελιώδεις κανόνες της δημοκρατίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Αργυρόπουλου Ηλία, Η ιδιωτική και δημόσια διαφθορά ως έγκλημα αθέμιτου ανταγωνισμού, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006.
- Βαβούρα Ιωάννη / Μανωλά Γεωργίου, Η παραοικονομία στην Ελλάδα και τον Κόσμο, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004.
- Βαβούρα Ιωάννη / Παναγιώτη Τσιρή, (Επισ. επιμ.) Διακυβέρνηση και Διαφθορά, Συγγραφείς Δ. Αργυριάδης, Ι. Βαβούρας, Ε. Καββαδία, Γ. Μανωλάς, Δ. Ράικος, Λ. Ρακινζής, Μ. Ε. Σύρμαλη, Μ. Χλέτσος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2011.
- Βενετσανοπούλου Γ. Μαρίας, Κακοδιοίκηση και διαφθορά στην Δημόσια Διοίκηση – Ελεγκτικοί Μηχανισμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2014.
- Δημήτραινα Γιώργου, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος - Ζητήματα εφαρμογής του ν.2331/1995, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002.
- Ζησιάδη Ι. Βασίλειου, Η Οικονομική Εγκληματικότητα- Το ουσιαστικό και Δικονομικό Οικονομικό Ποινικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα –Θεσσαλονίκη 2001.
- Καρκαλή Ιωάννη, Το νέο νομικό καθεστώς για την καταπολέμηση της δωροδοκίας και της ευρωαπάτης, Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου Τεύχος 3^ο 2001.
- Κουράκη Ε. Νέστορα, Τα Οικονομικά Εγκλήματα –Βασικά ζητήματα της οικονομικής εγκληματικότητας και του οικονομικού ποινικού δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1982.
- Κουτσούκη Κλεομένη / Παντελή Σκλιά, (Επιμ.) Διαφθορά και Σκάνδαλα στη Δημόσια Διοίκηση και την Πολιτική, Συγγραφέας Νένος Γωργόπουλος Εκδόσεις Ι. Σιδέρης Αθήνα 2005.
- Κράμβια-Καπάρδη Μαρία / Χρήστου Τσολάκη, Οικονομικά Εγκλήματα στις Επιχειρήσεις, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2011.
- Λάζου Γρηγόρη, Διαφθορά και Αντιδιαφθορά, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2005.
- Λάζου Γρηγόρη, Οικονομική Εγκληματικότητα, Σημειώσεις-Φάκελος Διαλέξεων Πάντειον Πανεπιστήμιο, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τομέας Εγκληματολογίας, Δεκέμβριος 2013.
- Λασκουν Πιερ, Διαφθορά, Εκδόσεις Καστανιώτη Αθήνα 2001 Pierre Lascoumes, Corruptions Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris 1999
- Μανωλεδάκη Ιωάννη, Η τυποποίηση οικονομικών εγκλημάτων σε ειδικούς ποινικούς νόμους και η συρροή τους με αντίστοιχα εγκλήματα, τυποποιημένα στον ποινικό κώδικα, Πανηγυρικός Τόμος, Θεσσαλονίκη 1992.
- Μάρκοβιτς Γιάννη, Στα ίχνη του οικονομικού εγκληματία, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2013.

Νικολοπούλου Αλεξάνδρας, (Επιμ.) Κράτος και Διαφθορά, Συγγραφείς Ανδρέας Ανδριανόπουλος, Χαράλαμπος Βλαχουτσίκος κ.α., Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1998.

Πρόντζα Δημήτρη, Διαφθορά και Κοινωνία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013.

Πρόντζα Δημήτρη, Λόγος και πρακτικές Αντι-διαφθοράς, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014.

Σπινέλη Δ. Καλλιοπης, Εγκληματολογία, Νομικές εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1985.

Τάτσου Νικόλαου, Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001.

Τραγάκη Εμμ. Γεωργίου, Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1996.

Ξενόγλωσση

David J. Pyle, Tax Evasion and the Black Economy, The Macmillan Press LTD, 1989.

H. Croall, White Collar Crime, Criminal Justice and Criminology, Buckingham: Open University Press, 1992.

No longer Business as Usual Fighting Bribery and Corruption, OECD (Organization for Economic Co –operation and Development), 2000.

Sutherland H. Edwin, White Collar Crime, American Sociological Review, 1940.

Νομοθεσία

N.2168/1993 (ΦΕΚ 147 Α’/3-09-93) «Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν όπλα, πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες, εκρηκτικούς μηχανισμούς και άλλες διατάξεις».

N. 2960/2001 (ΦΕΚ 265 Α’/22-11-2001) «Εθνικός Τελωνειακός Κώδικας».

N.3028/2002 (ΦΕΚ 153 Α’/28-06-2002) «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς».

N.3074/2002 (ΦΕΚ 296 Α’/14-12-2002) «Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου και άλλες διατάξεις».

N.3340/2005 (ΦΕΚ 112 Α’/10-05-2005) «Για την προστασία της Κεφαλαιαγοράς από πράξεις προσώπων που κατέχουν προνομιακές πληροφορίες και πράξεις χειραγώγησης της αγοράς».

N.3459/2006 (ΦΕΚ 103 Α’/25-05-2006) «Κώδικας Νόμων για τα Ναρκωτικά».

N.3691/2008 (ΦΕΚ 166 Α’/05-08-2008) «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις».

- N.3932/2011 (ΦΕΚ 49 Α'/10-03-2011) «Σύσταση Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης».
- N.3943/2011 (ΦΕΚ 66 Α'/31-03-2011) «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις».
- N.4055/2012 (ΦΕΚ 51 Α'/12-03-2012) «Δίκαιη Δίκη και εύλογη διάρκεια αυτής».
- N.4139/2013 (ΦΕΚ 41 Α'/20-03-2013) «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις».
- N.4174/2013 (ΦΕΚ 170 Α'/26-07-2013) «Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας».
- N.4320/2015 (ΦΕΚ 29 Α'/19-03-2015) «Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, την οργάνωση της Κυβέρνησης και των Κυβερνητικών οργάνων και λοιπές διατάξεις».
- N.4336/2015 (ΦΕΚ 94 Α'/ 14-08-2015) «Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης».
- N.4337/2015 (ΦΕΚ 129 Α'/17-10-2015) «Μέτρα για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων».

Προεδρικά Διατάγματα

- Π.Δ. 9/2011 (ΦΕΚ 24 Α'/21-02-2011) «Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος»

Εκθέσεις

- OECD: Bribery and Corruption Awareness. Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors. Επιμέλεια Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2013.
- Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Βρυξέλλες, Έκθεση της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της διαφθοράς, 03.02.2014 COM, 2014.
- Οικονομικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος, Φοροαποφυγή-Φοροδιαφυγή, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών, Τεύχος 35, Ιούνιος 2011.

Άρθρα

Μασσάλα Β. Χρήστου, καθηγητή, π. Πρύτανη Παν. Ιωαννίνων, Προέδρου του Ριζαρείου Ιδρύματος, στην εφημερίδα «ΑΤΤΙΚΟ ΒΗΜΑ».

Μιχαλοπούλου Ελένης, Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρη Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος. «Ο θεσμός του Οικονομικού εισαγγελέα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2§1 του ν.3943/ 31-3-2011, που πρόσθεσε στο ν. 2523/1997 το άρθρο 17Α και η αντιμετώπιση των φορολογικών αδικημάτων».

Διαδίκτυο

<http://www.weforum.org>

<http://www.attikovima.gr>

<http://www.gcgf.org>

<http://www.imd.org>

<http://www.pwc.com>

<http://www.asiarisk.com>

<http://www.economist.com>

<http://www.freedomhouse.org>

<http://www.coe.int>

<http://www.eurojust.europa.eu>

<http://ec.europa.eu>

<http://eur-lex.europa.eu>

<http://www.epac.at>

<http://www.europol.europa.eu>

<http://www.e-forologia.gr>

<http://www.ministryofjustice.gr>

<https://el.wikipedia.org>

<http://www.capital.gr>

<http://www.astynomia.gr>

<http://www.fbi.gov>

<http://www.minfin.gr>

<http://www.hellenic-fiu.gr>

<http://www.gedd.gr>

<http://www.seedd.gr>

<http://www.astynomia.gr>

<http://www.gsac.gov.gr>

<http://www.transparency.org>